Kur’ân’ı Anlamada Temel Esaslar

Sayfa 1 / 232

“Ey Halkım Allah’ın Davetçisine Uyun”

(Ahkaf, 46/31)

الـ قواعدالـ حـ سان الـ مـ تعـ لـ قةبـ تـ فـ سـ ير الـ قرآن

Sayfa 2 / 232

الـ قواعد الـ حـ سانـ الـ مـ تعـ لـ قةبـ تـ فـ سـ ير الـ قرآن

Sayfa 3 / 232

Abdurrahmân es-Sa’dî

KUR’ÂN’I ANLAMADA

TEMEL ESASLAR

Çeviri

Doç. Dr. Abdulcelil Candan

Sayfa 4 / 232

Sayfa 5 / 232

Abdurrahmân es-Sa’dî’nin

Biyografisi

Doğumu:

Kasîm bölgesine bağlı Uneyze şehrinde 1307 hicrî yılında

Muharrem ayının on ikinci günü dünyaya gelmiştir.

Nesebi:

Ebû Abdullah Abdurrahmân b. Nâsır b. Abdullah b. Nâsır b.

Hamed Âlu Sa'dî et-Temimî en-Necdî el-Hanbelî'dir. Âlu Sa'dî,

Benî amr kabilesinin bir koludur. Benî amr ise meşhûr ve büyük

Temîm kabilesindendir.

Yetişmesi:

Anne ve babasını küçük yaşta kaybetmişti. Annesi 1310 h.

yılında o dört yaşındayken, babası 1313 h. yılında, o yedi yaşın- dayken vefat etti. Bakımını babasının diğer bir eşi üstlendi, ona

gerçekten büyük bir sevgi ile baktı büyüyünceye kadar yanından

ayırmadı. Sonra büyük kardeşi Hamed'in evine geçti. Onun gö-

zetiminde ve terbiyesinde kaldı. Hamed, Kur'ân hafızı, sâlih bir

kimseydi. Babası küçük oğlu Abdurrahmân'ı vefat ederken ona

emanet etmişti.

İlim Talebi:

Şeyh Sa'dî'de daha küçük bir çocuk iken ilim iştiyakı ve sâlih

amellere bağlılık göze çarpıyordu. Onun sabah namazına gitme,

namazlara devamlılık, haramlardan sakınma, faydasız söz ve işten

uzaklaşma gibi halleri çocukluğunda göze çarpan sıfatlarıydı. Şer'î

ilimlere duyduğu iştiyakın bir sonucu olarak daha on iki yaşını

doldurmadan Kur'ân hâfızı oldu. Kendi beldesinin ve komşu bel- delerin alimlerinden dersler almaya devam etti. İlim tahsili onun

yegane uğraşıydı ve gecesini, gündüzünü tamamen ilme ayırmıştı.

İlim ehlinden hiç kimseyi koymamış tümünden istifade etmeye

çalışmıştı. Bunun dışında şahsi olarak kitapları müteala ediyor,

tefsir, fıkıh hadis eserlerinde kendini yitirircesine dalıp gidiyordu.

Özellikle Şeyhulislam İbn Teymiyye ve talebesi İbn Kayyım el- Cevziyye'nin eserlerini tamamen kuşatacak şekilde okumuş, öğ-

renmiş ve kavramıştı. Âlimlerin yanında usûl eserlerini, tefsîr ve

hadis kitaplarını, fıkıh metinlerini okumaya önem gösterdi.

Ahlâkı:

Müellif üstün ve faziletli bir ahlâka sahipti. Herkese karşı

alçak gönüllüydü. Vaktinin bir bölümünü kendisi ile vakit geçir- mek isteyenlerle birarada geçirirdi. Bu durumda meclisleri ilmi

bir meclis olurdu. Çünkü o özellikle meclislerinin ilmi ve sosyal

araştırmaları ihtiva etmesine özel gayret gösteriyor, bunun so- nucunda toplantıda bulunanlar vakitlerini geçirdikleri bu faydalı

araştırmalardan büyük yararlar elde ediyorlardı. böylelikle onla- rın sırada toplantı ve sohbetleri ibadet ve ilmi meclislere dönü-

şüveriyordu. meclislerin herbirisi ile uygun bir şekilde konuşur,

dünya ve ahiretinde ona faydalı olacak konular hakkında görüş

alış-verişinde bulunurdu. Adaletli sulh yoluyla, tarafların rızası

ile problemleri çözdüğü çok olurdu. Fakirlere, yoksullara ve ya- bancılara oldukça şefkatli olurdu. Güç ve imkanları çerçevesinde

onlara yardım elini uzatır, çeşitli vesilelerle hayırlı yapmayı sev- diğini bildiği ihsan sahibi kimselerin kalplerini onlara meylettir- meye gayret ederdi. üstün bir edep, iffet, nezahet sahibi olmakla

birlikte, bütün işlewrinde kararlı birisi idi.

Öğretimi, en güzel konuları kavratması en ileri derecede

olanlardandı. Öğretim vakitlerini güzel bir düzene koymuştu.

Tahsil yapan öğrencileri arasında düşünme kabiliyetlerini ge- liştirmek maksadıyla münazaralar düzenler, birtakım metinleri

ezberleyenlere ödüller verirdi. O metni ezberleyen herkese va- dettiği ödülü verir ve kimseyi ondan mahrum bırakmazdı. Derste

okutulacak kitaplar arasında daha faydalı olanı seçmek hususun- da öğrencileri ile görüş alış-verişinde bulunur, çoğunluğun arzu

ettiği kitabı tercih ederdi. Öğrencileri onunla oturup ders yap- maktan özel bir zevk alırlardı, işte bu yüzden ilim tahsilinde

belli seviyelere gelmiş öğrencilerinin sayısı oldukça fazladır.

Tefsir İlmindeki Konumu:

Tefsirde oldukça yetkili idi. çünkü pek çok tefsi okumuş ve bu

alanda oldukça maharet kazamıştı. bir kaç cilltten meydana gelen

değerli bir tefsir telif etti. Bu tefsirini tasnif esnasında, tefsir olsun,

başka alana ait olsun, yanında hiçbir kitap bulunmaksızın hafıza- sından yazmıştır. her zaman için o ve öğrencileri Kur'ân'ı okur,

kendisi de irticalen tefsirini yapar, geniş açıklamalarda bulunur.

Kur'ân'ın hükümlerinin ifade ettiği anlamları açıklardı. Kur'ân-ı

Kerim'den harika faydalı sonuçlar ve üstün anlamlar istinbat eder- di. O kadar ki onu dinleyen kişi fesahati, konuşmasının akıcı ve

beliğ oluşu ve kıssları geniş geniş açıklaması dolayısıyla o der- sin bitmemesini tememmi ederdi. Onunla beraber bulunup; ondan

ilim okuyan, onunla araştırmalara girişen, ilmi konularda ki üstün

mevkini anlardı. Aynı şekilde onun tasnif ettiği eserleri ve fetva- larını okuyanlarda aynı kanaate sahip olurlar. “Allah ona rahmet

eylesin mekanını firdevs cenneti eylesin.” [AMİN]

Eserleri:

Kitap, risale ve fetvalar şeklinde pek çok te’lifleri vardır. Bir

kısmı basılmıştır. Bir kısmı ise henüz yeni yeni basılmaktadır.

Eserlerinden başlıcaları şunlardır:

1. Teysîru’l-Kerîmu’r-Rahmân fî Tefsîri Kelâmi’l-Mennân

şeklinde isimlendirdiği, Tefsîru’s-Sa’dî diye de bilinen Yayınevimiz

tarafından dilimize kazandırılıp basılan Kur’an tefsîri.

2. el-Hakku’l-Vâdıhu’l-Mubîn fî Şerhi Tevhîdi’l-Enbiyâi ve’l- Murselîn. İbn Kayyım’ın “Nûniyye kasîdesine şerhidir.

3. Menhecu’s-Sâlikîn ve Tavdîhu’l-Fıkh fî’d-Dîn

4. Tarîku’l-Vusûl ile’l-‘Ilmi’l-Me’mûl bi-Ma’rifeti’l-Kavâidi

ve’d-Davâbıti ve’l-Usûl.

5. ed-Dînu’s-Sahîh

6. Tenbîhâtu’l-Latîfe ale’l-Vâsıtiyye.

7. İrşâdu Uli’l-Elbâb.

8. Behcetu Kulûbi’l-Ebrâr. Yayınevimiz tarafından dilimize

kazandırılıp basılmıştır.

9. Tavdîhu’l-Kâfiyetu’ş-Şâfiyye

10. el-Hutab ale’l-Munâsebât

11. ed-Durretu’l-Behiyye Şerhu’l-Kasîdetu’t-Tâiyye

12. Risâletun Latîfetun Câmiatun fî Usûli’l-Fıkhi’l-Muhimme

13. el-Kavâid ve Usûlu'l-Câmia

14. el-Kavâidu'l-Hisân li-Tefsîri'l-Kur'ân. (Elinizdeki kitap)

15. el-Kavlu's-Sedîd fî Mekâsıdi't-Tevhîd. Yayınevimiz tara- fından dilimize kazandırılıp basılmıştır.

16. Teysîru'l-Latîfu'l-Mennân fî Hulâsati Tefsîri'l-Kur'ân

17. et-Tavdîhu'l-Beyân li-Şecereti'l-Îmân

Vefatı:

Şeyh rahimehullah ilim, davet, irşâd, vaaz, tedris, eğitim, öğ-

retim ile dopdolu bir hayat sürdükten sonra 22 Cumade'l-Ahire

1376'da vefat etti.

Önsöz

Hamd Allah'a mahsustur, O'na hamd eder, O'ndan yardım ve

bağışlanma diler, O'na tevbe ederiz. Nefislerimizin şerrinden ve

amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidâyete

erdirdiğini hiç kimse saptıramaz. Her kimi de saptırırsa onu hiç

kimse hidâyete ulaştıramaz. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hak

ilah yoktur, bir ve tektir, hiçbir ortağı yoktur. Yine şehâdet ederim

ki, Muhammed sallalahu aleyhi ve sellem Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

O'na, âilesine ve ashâbına salât ve selâm olsun.

Bu çalışma, Kur'ân-ı Kerîm'in tefsîri ile ilgili değeri yüce,

faydası büyük esas ve kâideler içermektedir. Bu esas ve kâideler,

okuyup üzerlerinde düşünenlere, Allah'ın kelâmını kavramak ve

onunla hidâyet bulmakta yardımcı olacaktır. Bu kâidelerin içeriği

vasfından çok çok yücedir. Çünkü bu kâideler, kul için tefsîrin

kapılarını aralar, pek çok tefsîr kitabının içermediği kavrama ve

anlama yöntemlerini sunar.

Allah'tan, bizi hedefimize ulaştırmasını, faydalı ilme ve

kâmil hidâyete ulaşmaya sebep olacak, kerem ve ihsanının hazi- nelerini bizim için açmasını ümit ve niyâz ediyorum.

Bil ki, tefsîr ilmi mutlak olarak ilimlerin en yücesi, en fa- zîletlisi, en gereklisi ve Allah'a en sevimlisidir. Çünkü Allah,

kitâbını tedebbür etmeyi, anlamlarını tefekkür etmeyi ve âyetleri

ile hidâyet bulmayı emretmiş; bunları yerine getirenleri öv-

müş, onları en yüksek makamlara yükseltmiş, çeşitli mükafat- lar va'detmiştir. Kul ömrünü bu ilim dalında tamamen harcasa;

amaçların en büyüğünü, asılların aslını, dînin üzerine kurulu ol- duğu esası, dîn ve dünya işlerinde salâhı elde etmenin karşılığın- da, bu, hiçte çok değildir. Bu sayede Allah insana en güzel hayatı

ve hayırlı amelleri bahşeder; onunla hidâyet, rahmet ve hidâyet

dolu bir hayat elde edilir.

Şimdi sayesinde gayemizi elde edeceğimiz esas ve kâideleri

kısaca sunmaya başlayalım. Çünkü bunlar gerçek anlamda anla-

şılır, sebeb ve kâideleri ortaya konulur, gerekli şekilde örneklen- dirmeler yapılırsa sözü uzatmaya ve ayrıntılara ihtiyaç kalmaz.

Allah'tan lutfuyla, tevfîkiyle yardımımıza yetişmesini, ihsan ve

keremiyle bizi hidâyete eren ve hidâyete götüren kimselerden

kılmasını dilerim.

Abdurrahmân b. Nâsır Sa’dî

Sayfa 11 / 232

BİRİNCİ ESAS

Tefsîr İlmini Elde Etme Yöntemi

Herhangi bir hedef için yola koyulan ve gerekli sebeplere sa- rılan birinin başarı elde etmemesi için herhangi bir neden yoktur.

Allah Teâlâ da bu gerçeğe şöyle işaret etmiştir.

[١٨٩ :ةóĝ×Ĥا« ([o 1 ¸¶)

{Evlere kapılarından girin.} (Bakara, 2/189)

Arzu edilen gaye ne kadar muazzam ise bu gerçek de o kadar

kesindir ve ona ulaştıracak en ideal, en güzel yolun araştırılması

o derece gereklidir. Hiç kuşkusuz içinde bulunduğumuz bu konu

en önemli, en yüce ve asıl olan bir konudur.

Şunu bilin ki Allah, Kur’ân’ı her zaman ve her yerde insan- lığa hidâyet ve irşad olması için indirmiştir. O, en güzel ve en

doğru yola iletir.

[٩ :اءóøŸا ([5 4 3 2 1 0 /)

{Kuşkusuz ki bu Kur’ân en doğru yola iletir.} (İsra, 9/19)

Kur’ân’ı, Ashabın anladığı şekilde anlamak gerekir. Onlar

on ayeti (daha az veya çok olabilir) öğrendiklerinde bu ayetle- rin değindikleri, iman, ilim ve amel konularını kavramadan diğer

ayetlere geçmezlerdi. Onlar, inen ayetleri günlük hayata geçirir,

bu ayetlerin ihtiva ettiği haberlere inanır, emirlerine ve yasak- larına boyun eğer, kendilerinde ve başkalarında şahit oldukları

mevcut olay ve hadiseleri bu ayetlere dahil ederlerdi. Başkalarını

ilgilendiren konular varsa onlara da dikkat ederlerdi. Ayetleri

uygulayıp uygulamama, emir ve nehiyleri yerine getirme, fay-

dalı eylemlere ulaşma, eksiklikleri telafi etme, zararlı şeylerden

uzaklaşma konusunda kendilerini hesaba çekerek Kur'ân'ın

ilimleriyle hidâyet bulur, ahlâk ve âdâbına sarılır ve Kur'ân'ın

görüleni de görülmeyeni de bilen Allah'tan olduğunu, kendile- rine yöneltildiğini, manalarını bilmekle, gereğince amel etmekle

sorumlu tutulduklarını bilirlerdi.

Kim ashabın bu metodunu takib eder, Kur'ân'ı anlama yo- lunda da gayret sarfederse tefsîr ilmi konusunda önünde mu- azzam kapılar açılır, bilgisi çoğalır, basireti açılır. Dayatma ve

gereksiz şeylerden kurtulur. Hele hele arapçada söz sahibi olup,

Rasûlullah'ın dost ve düşmanlarına karşı nasıl bir yöntem uygu- ladığını bilse ve buna önem gösterse daha da başarılı olur. Çünkü

bunlar tefsîr ilmine en çok yardımı dokunan faktörlerdir.

Kişi, Kur'ân'da gerekli herşeyin olduğunu bilir, her türlü

maslahatı içerdiğinin ve tüm kötülüklerden alıkoyduğunun far- kına varır, bunu her zaman gözönünde bulundurur ve geçmiş ya

da gelecek olaylara indirgerse meselenin önemini anlar, yarar ve

semerisine vakıf olur.

***

İKİNCİ ESAS

Ayetlerin İniş Sebebine Göre Değil,

Genele Göre Anlam Almaları

Bu oldukça yararlı bir kâidedir. Onun sayesinde büyük fay- da ve ilim elde edildiği gibi ihmal edildiğinde de birçok ilimden

mahrum olunur ve büyük hatalar yapılır. Bu kâide üzerinde bir-

çok usulcü ve âlim ittifak etmiştir. Bu kâideye gerektiği şekilde

riayet edilirse, müfessirlerin nuzül sebebi için ortaya koymuş

oldukları açıklamaların sadece bazı lafızları açıklamak için birer

misal olduğu ve kelime ve ayetlerin anlamlarının bunlardan iba- ret olmadığı anlaşılır. Mesela müfessirlerin "falan ayet, şu veya

bu olay hakkında indi" demelerinin anlamı, "mezkur olay da inen

ayetin anlamı kapsamındadır. Fakat tüm anlam ondan ibaret de-

ğildir" demektir. Çünkü geçtiği gibi Kur'ân, ümmetin başına da

sonuna da hidâyet için indirilmiştir.

Allah bizlere Kur'ân'ı tefekkür etmeyi ve üzerinde düşün- meyi emretmiştir. Kur'ân'daki genel lafızları düşündüğümüz

zaman, onların birçok anlama geldiklerini görürüz. Durum bu

olunca bu lafızların içerdiği anlam alanını daraltmanın ne gerek-

çesi olabilir? Bundan dolayı olacak ki İbn Mes'ûd, "Kur'ân'daki

Ey iman edenler! hitablarını dikkatle dinle. Ya hayırlı bir şeyi

emretmekte, veyahut da bir kötülüğü nehyetmektedir." demek- tedir. Allah'ın sıfat, isim ve yüceliğini beyan edip, O'nu noksan

sıfatlardan tenzih eden ayetlere dikkat et. Allah'ı Kur'ân'da ge-

çen sıfatlarla an. Onu tenzih eden sıfatlardan da tenzih et. Keza,

peygamberleri, kitabları ve ahiret gününü Kur'ân'da geçtiği şek-

liyle öğren, onları hakiki anlamlarıyla yad et. Onlar hak ve doğ-

ruluğun zirvesindedirler.

[١٢٢ :א؛ùĭĤ| ([8 7 6 5 4 3)

{Allah’tan daha doğru sözlü kim olabilir ki?} (Nisa, 4/87, 122)

Kur’ân’da emir ile ilgili bir ayet görürsen aynı emrin kap- samına giren ve girmeyen yönlerini, emir ve yasakların ümmetin

tamamına hitab ettiğini düşün. Allah’ın indirdiklerini bilmek her

hayır ve kurtuluşun temeli olduğu gibi onlardan habersiz kalmak

da tüm kötülük ve zararların başıdır.

Bu kâideye riayet etmek, Allah’ın peygamberine indirdi-

ği vahyin sınırlarını bilmek konusunda çok yardımcı olacaktır.

Kur’ân en güzel ve en doğru manaları, en açık ve en güzel keli- melerle ifade etmiştir.

) ! " # $ % & ' ( ) ( ]|ĜóęĤאن: ٣٣]

{Onların sana getirdiği her misale karşı mutlaka biz sana

gerçeği ve en güzel açıklamayı getiririz.} (Furkan, 25/33)

Kur’ân bunu açıklar ve ona giden yolları beyan eder.

***

ÜÇÜNCÜ ESAS

Kur’ân’da Sıfat ve Cins İsimlerin Başına

Gelen [ال” [Elif-Lam” Takısının Kapsamlılık

İfade Etmesi

Usulcü ve dilciler, bu kâideyi koymuşlar ilim ve iman ehli

bu kâide üzerinde ittifak sağlamışlardır. Şu ayet bu kâide için bir

örnektir.

x w v u t s r)

~ } | { z y

¤ £ ¢ ¡

« a © ¨ § ¦ ¥

ے

[٣٥ :ﺍﺏõèŸ] (ا2 ± ° ¯ ® ¬

{Müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, mü’min er- kekler ve mü’min kadınlar, taate devam eden erkekler

ve taate devam eden kadınlar, doğru erkekler ve doğru

kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, say- gılı erkekler ve saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler

ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç

tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını

koruyan kadınlar, zikreden erkekler ve zikreden kadın- lar (işte) bunlar için bağış ve büyük mükafat vardır.}

(Ahzab, 33/35)

Ayette geçen, İslam, iman, taat, doğruluk, sabır, saygı, doğ-

ruluk, boyun eğme, oruç ve diğer vasıfların başlarına “elif-lâm”

takısının gelmesi bu özelliklerin içerdiği anlamların tümünü kap- samına almaktadır. Dolayısıyla bu vasıfları ne kadar mükemmel

ve eksiksiz olursa onları işleyenlerin mükafat ve bağışlanmaları

da o derece mükemmel olur. Azaldıkça mükafat ve bağışlanma

da azalır; yok olunca da mükafat ve bağışlanmaları söz konu- su olmaz. Hayır, ecir ve bağışlanmanın söz konusu olduğu tüm

vasıflar böyledir. Keza Allah tarafından terkedilmesi emredilip

işleyenlere ceza, kötülük ve noksanlık va’d edilen vasıflar da ay- nıdır. Yasak eylemi işlediği oranda ceza söz konusu olur.

Şu ayetler de bu kâide için örnek teşkil ederler:

W V U T S R Q P O N M L K J)

[٢٢ - ١٩ :جرא:đîĤ ([Y X

{Doğrusu insan hırslı yaratılmıştır, kendisine kötülük

dokununca sızlanır, kendisine hayır dokundu mu yardım

etmez.} (Mearic, 70/19-21)

Allah’ın istisna kıldığı {namaz kılan} (Meâric, 70/22) insanlar

dışında ayet tüm insanları kapsar. Buna “Asr sûresi” de misal

verilebilir.

[٣ - ١ :óāđĤ) ! " # $ % & ' ([

{Asra yemin olsun ki kuşkusuz insan ziyandadır.} (Asr,

103/1-2)

İlk iki ayet her insanın hüsranda olduğunu ifade ederken,

0 / . - , + *) ()

[٣ :óāđĤ ([1

{İman edip salih amel işleyen hak ve sabrı tavsiye eden- ler müstesnadır.} (Asr, 103/3)

Ayeti de kimlerin ziyanda olmadığını beyan etmektedir. Bu

tür misaller oldukça fazladır.

Bu kâidenin ençok uygulandığı yerler “Esma-ı Hüsnâ”dır.

Sayfa 17 / 232

Kur’ân’da bunlar oldukça fazladır. Hatta bunlar Kur’ân ilimle- rinin en yücesidirler. Misal olarak Allah zatından bahsederken,

Allah olduğunu, Melik, Alim, Hakim, Aziz, Rahim, Kuddûs, Selam,

Hamid ve Mecid olduğunu beyan etmiştir. Allah lafzı, uluhiyete

layık ve rububiyetin tüm manalarını kapsayan bir isimdir. Tüm

yücelik, övgü, ihsan ve erdemliğe şamildir. Ne bir melek ne de

beşer ona benzer.

[١١ :ﻯﺭijýÎ ([8 7 6 5 43 2 1)

{Ona benzer hiçbir şey yoktur O, işiten ve görendir.}

(Şura 42/11)

Tam anlamıyla herşey Allah’a kuldur. O’na boyun eğmiş ve

teslim olmuştur. O’na hiçbiri ortak olamaz.

Allah; melek insan ve diğer varlıkları besler ve terbiye eder.

Yaratıp rızıklandırır, öldürür ve diriltir. Onlar ihlas ile yalnız ona

ibadet ve şükrederler. Yalnız O’nu ilah edinirler. Ondan başkasını

veli ve yardımcı edinmezler. Layık-ı vechiyle uluhiyyet O’na ait- tir. O, tüm mülkün sahibidir. Tam anlamıyla tasarruf O’nun elin- dedir. Tüm yaratıklar onundur. Onun hükmü ve emri altındadır- lar. O, herşeyi bilendir, ne yerde ne de gökte ona hiçbir şey gizli

kalmaz. Onun ilmi açık-gizli, zâhir-batın, mümkün-mümkün ol- mayan, geçmişteki-şimdiki ve gelecekteki küllî-cüz’î, insanların

bildikleri ve bilmedikleri herşeyi kuşatmıştır.

[٢٥٥ :ةóĝ×Ĥا ([ÃÂ Á À ¿ ¾ ½ ¼ »)

{Onun ilminden kendisinin dilediği kadarından başka

birşey kavrayamazlar.} (Bakara, 2/255)

Tam anlamıyla hikmet sahibidir. Emrettiği herşey hikmet

doludur. Hikmetsiz birşeyi ne yaratmış ne de emretmiştir. İzzetin

her çeşidine sahiptir. Güç ve otoriteye mutlak anlamda sahiptir.

Kahretme ve mağlub etme gücüne sahiptir. Tüm yaratıklar onun

gücü karşısında zelil ve zayıftırlar. O'na muhtaç ve zaruret içer- sindedirler. Rahmet ve bağışlama sıfatlarına sahiptir. Rahmeti

herşeyi kuşatmıştır. Hiçbir yarattığı bir an bile onun ihsan ve ke- remi dışında kalmaz. İlminin ulaştığı her yere rahmeti de ulaşır..

[٧ :óĘאĔ] (´ 3 2 ± °¯)

{Rabbimiz! ilim ve rahmetinle herşeyi kuşatmışsın.}

(Mü'min, 40/7)

Allah esenlik ve emniyet verendir. Her türlü noksandan

uzaktır. Her tür eş ve benzerden uzaktır.

Allah'ın diğer Esmâ-ı Hüsna'sı da böyledir. Allah'ı tanım- da bu kâideden bir hayli yararlanmaya çalış. Bu kâide sayesinde

Allah'ın güzel isimlerini öğrenip, imkanın nisbetinde derin ma- naları farkedersin. O'nu hakkıyla kimse övemez, O kendisini

övdüğü gibidir. Kulların övgüsünden çok daha yücedir.

[٢ :ةئאﺪﻤﻟﺍ ([ÉÈ Ç Æ Å Ä ÃÂ Á À ¿)

{İyilik (birr) ve takva konusunda yardımlaşınız. Günah

ve düşmanlıkta yardımlaşmayın.} (Maide, 5/2)

Ayette geçen (Á) “birr” kavramı, her türlü iyilik ve hayrı

kapsamaktadır. Takva da sakınılması gereken, günah, haram ve

diğer yasakları içine alır. Günah (Ç) “ism” de kötülüğe götü-

rücü her türlü yasağı kapsar. Düşmanlık (È) “udvan” insan- ların mal, can ve ırzlarına yapılan tüm tecavüzleri ve Allah’ın

emirlerini çiğnemeyi içine almaktadır.

“Ma’ruf” kavramı da, akıl ve dinin hoşgördüğü herşeyi içine

alır. “Münker” ise onun tersini ifade eder. Kötülük ve hayasızlığı

içerir.

Rasûlullah ümmetini bu konuda irşad etmiş ve namazda

«

ĪĻé

Ĥא

ا ųا āĤ

אב

×Ð ĵĥ

Ð

א و

ĭ

Ļĥ

Ð

ًٌ ٌŻم

ùĤ́

 hilas nı’hallA ev ezib kilnesE» ”ا

kullarına olsun” demelerini, bunu söylediklerinde de yer ve gök- te bulunan tüm iyi kullara selam vermiş olacaklarını” öğretmiştir.(1)

Kur’ân’da bu tür misaller oldukça fazladır.

(1) Buhârî, (No: 831, 2/311); Müslim, (No: 402, 1/301) İbn Mes‘ûd radiyallâhu anh’den.

Sayfa 19 / 232

DÖRDÜNCÜ ESAS

Soru, Şart, Nehy ve Nefy Peşinde Gelen Nekra

(Belirsiz) Kelimeler Umum İfade Ederler

[٣٦ :אﻩùĭĤا ([ml k j i h g f)

{Allah’a ibadet edin, O’na hiçbir şeyi şirk koşmayın.}

(Nisa, 4/36)

Ayetinde olduğu gibi “şirk” kavramı, niyet, söz ve hareket- lerde olan, büyük-küçük, gizli-açık, her türlü şirkten nehyetmiş

ve hiçbir surette Allah’a ortak koşulmaması emredilmiştir. Bunun

benzeri şu ayetlerde de görülür.

[٢٢ :ةóĝ×Ĥ)ا» ¬ R¯( ]

{Bile bile Allah’a ortaklar koşmayın.} (Bakara, 2/22)

Kıyametin durumunu belirten şu ayet de aynıdır.

) z ~ { | } ے¡ ( ]اĉęĬźאر: ١٩]

{Kimsenin kimseye yardım edemeyeceği gün.} (İnfitar, 82/19)

Ayet, herkesi kapsamaktadır. (Allah’ın izni olmadan) hiç

kimse bir başka kimseye hiçbir yardımda bulunamaz. Yakınlık

derecesi ne olursa olsun herhangi bir fayda veya zarar veremez.

/ . - , + *) (' & % $ # " !)

[١٠٧ :÷ĬijÍ](< ; : 9 87 6 5 4 3 2 10

{Eğer Allah sana bir zarar dokundurursa onu yine O'n- dan başka kaldıracak yoktur. Ve eğer sana bir hayır di- lerse O'nun keremini de geri çevirecek yoktur. Hayrını

Sayfa 20 / 232

kullarından dilediğine verir, O bağışlayan, esirgeyendir.}

(Yunus, 10/107)

Allah'ın takdir ettiği herhangi bir kötülüğü kim olursa olsun

hiçbir kimse hiçbir surette bertaraf edemez. İnsanların başvur- dukları tedaviler ve sebebler de Allah'ın kader ve kazası kapsa- mındadırlar.

(3⁄41⁄2 1⁄4 » o 1 ¸¶ µ´ 3 2 ± °¯® ¬ «)

[٢ :óĈאĘ]

{Allah insanlara bir rahmet açtı mı onu tutacak hiç kim- se yoktur. Mani olduğunu da verecek hiç kimse yoktur.}

(Fatır, 35/2)

[٥٣ :ģéïĤ! ([ÒÑ Ð Ï Î Í Ì)

{Sahip olduğunuz ne nimet varsa hepsi Alah'tandır.}

(Nahl, 16/53)

İnsana isabet eden veya insanın sahip olduğu her türlü nimete

şamildir. İstenen şeyi veren ve zararı def eden yalnız Allah'tır.

Ù Ø× Ö Õ Ô ÓÒ Ñ Ð Ï Î Í Ì Ë Ê)

[٣ :óĈאĘ] (Û Ú

{Allah’tan başka yerde ve gökte size rızık veren kim ola- bilir? Ondan başka ilah yoktur} (Fatır, 35/3)

Şu ayetlerde olduğu gibi “kim” anlamına gelen “men” lafzı

genellik ifade eder.

[٤٧ :ÙĜאéĤا([k j i h g f e)

{Sizden hiç kimse buna engel olamazdı.} (Hakka, 69/47)

[٥٩ :فاóĐŶا ([ÓB A @ ? >)

{Ondan başka ilahınız yoktur.} (A’raf, 7/59)

Bu tür misaller Kur’ân’da çoktur.

***

Sayfa 21 / 232

BEŞİNCİ ESAS

Muzaf Olan Müfred de, İsm-i Cem’de

Genellik İfade Eder

[٢٣ :א٠ùīĤا ([U T S)

{Anneleriniz size haram kılındı.} (Nisa, 4/23)

Âyetinde geçen “anneler” lafzı yukarıya ne kadar çıkarsa

çıksın tüm anneleri, nineleri kapsadığı gibi “kızlar” lafzı da ne

kadar inerlerse insinler tüm kız çocukları ve torunları kapsar.

Ayette zikredilenlerin hepsi için aynı hüküm geçerlidir.

[١١ :ĵéąĤا ([t s r q p)

{Rabbinin nimetine (ihsanına) gelince, onu nimet ve

şükranla an.} (Duha, 93/11)

Âyetinde geçen “nimet” tüm dînî ve dünyevî nimetlere

şâmildir.

[١٦٢ :ﻷﻧﻌﺎم » ¬ (]a ©¨§ ¦ ¥ ¤ £)

{De ki: Namazım, ibadetlerim, hayat ve ölümüm, alem- lerin Rabbi olan Allah içindir.} (En’am, 6/162)

Bütün namazları, bütün ibadetleri kulun hayatta ve mematta

içinde ve üzerinde bulunduğu herşeyi kapsar.

Bunların hepsi Allah’ın kerem ve ihsanı kapsamındadır.

Böylece sahip olduğumuz herşeyi, Allah’a ortak koşmadan O’n- dan bilmiş oluruz.

[١٢٥ :ﺓóĝ×Ĥ (ا[o1 ¸¶ µ́)

{İbrahim makamından namaz yeri edinin.} (Bakara, 2/125)

Sayfa 22 / 232

Ayetinde geçen “makam” kelimesi bir görüşe göre İbrahim

aleyhisselam’ın tüm makamlarını kapsar.

Bunun daha açık olanı da şu ayettir.

[١٢٣ :ġéĭĤا] \[([Z Y X W V U)

{Allah’ı birleyerek İbrahim dinine uymayı sana vah- yettik.} (Nahl, 16/123)

Bu da İbrahim aleyhisselam’ın üzerinde bulunduğu tevhid, ihlas

ve her türlü ibadeti kapsamaktadır. Daha da açık olanı şu ayettir:

[٩٠ :ﻷﻧﻌﺎم ([ÅÄ Ã ÂÁ À ¿ 3⁄4)

{Bunlar Allah’ın hidâyete erdirdiği kişilerdir. Onların

yoluna uy.} (En’am, 6/90)

Allah bu ayet ile peygamberlerin takib ettikleri her türlü fay- dalı ilim ve yüce ahlaka, hidâyet ve salih amellere uyulmasını

emretmektedir. Bu ayet, “hilafına delil olmadıkça geçmişlerin

şeriatları bizim için de geçerlidir” fıkıh kâidesinin delillerinden

bir tanesidir.

Geçmiş peygamberlerin şeriatları, itikad ve ibadette takib

ettikleri yoldur.

[١٥٣ :אﻡđĬŸا ([ON M L K J)

{Bu benim dosdoğru yolumdur. O’na uyun.} (En’am, 6/153)

Âyetinde geçen “yol” kelimesi Allah’ın, kulları için koymuş

olduğu emir-yasak, itikad ve itaatı kapsamaktadır. “Benim yo- lum” demesi ise onun ortaya koymuş olmasından dolayıdır.

[٧ :ÙéÜאçĤا); > = < ([

{Nimet verdiklerinin yolu} (Fatiha, 1/7)

ayetinde olduğu gibi doğru yolu peygamberlerine izafe et- mesi de onların doğru olan yolu takib etmelerinden dolayıdır.

Nimet verilenler kapsamına, iyi ahlak, ilim, güzel evsaf ve amel

ehli peygamberler, doğrular, şehid ve iyi kullar girmektedir.

[١١٠ :ėıɔĤا ([ï î í ì ë ê)

{Hiç kimseyi Rabbına yaptığı ibadette ortak etmesin.”

(Kehf, 18/110)

İbadet kapsamına, tüm açık ve gizli, itikadi ve ameli ibadet- ler girmektedir.

Şu ayetlerde olduğu gibi Rasûlulllah sallallahu aleyhi ve sellem’in

her türlü ibadeti hakkıyla eda ettiği ifade edilip en yüce makama

nail olduğuna dikkat çekilmektedir. Bir insanın, ibadetleri hak- kıyla yerine getirdiği nisbette Allah katındaki makamı yükseldiği

gibi ihmali nisbetinde de derecesi iner.

*) (' & % $ # " !)

[١ :اﻹóøŸا ([7 21 0 / . - , +

{Kulunu Mescid-i Haram’dan çevresini bereketli kıl- dığımız Mescid-i Aksa’ya yürüten (Allah) eksiklikten

uzaktır.} (İsra, 17/1)

[٢٣ :ةóĝ×Ĥا « ([o 1 ¸¶ µ´ 3)

{Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüphe- ye düşüyorsanız.} (Bakara, 2/23)

) ¤ ¥ ¦ § ¨ ©( ]اĜóęĤאن: ١]

{Kuluna Furkân’ı indiren “Allah” ne yücedir.} (Furkan,

25/1)

Bu âyetlerde Rasûlullah, kul olma sıfatıyla anılmıştır.

[٣٦ :óĬõĤا ([XW V U T)

{Allah kuluna kâfi değil mi?} (Zümer, 39/36)

Kul ubûdiyet haklarını yerine getirdikçe Allah’ın ona olan

destek ve kifâyeti daha mükemmel ve tam olur. Bu haklarda ih- malkar oldukça o oranda Allah’ın desteği de azalır.

[٥٠ :óĩĝĤا) ! " # $ % & ' ([

{Bizim buyruğumuz yalnız bir tektir. Göz açıp yumma

gibidir.} (Kamer, 54/50)

[٤٠ :ģéïĤ (׀[Á À ¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o 1 ¸¶)

{Biz birşeyi dilediğimiz zaman sözümüz ona sadece

“ol” dememizden ibarettir.} (Nahl, 16/40)

Âyetlerinde geçtiği gibi “Ol” emri Allah’ın yaratma ile il- gili tüm emirlerini kapsamaktadır. Bunlar da Kur’ân’da oldukça

fazladır.

***

ALTINCI ESAS

Kur’ân’ın Tevhidi Pekiştirme ve Şirki

Yok Etme Yöntemi

Kur’ân’ın tamamı tevhidi pekiştirmek ve zıttı olan şirki yok

etmekten bahseder. Ayetlerin çoğunda tevhidin ve yalnız Allah’a

ibadet edilmesinin işlendiğini görmek mümkündür. Kur’ân; tüm

peygamberlerin kavimlerini yalnız Allah’a ibadet etmeye çağır- dıklarından, cin ve insanların Allah’a ibadet etmek için yaratılmış

olduklarından haber vermektedir. Semavi kitaplar, peygamberler

ve akl-ı selim sahipleri bu konuda ittifak halindedirler. Bunlar

ussu’l-esastırlar. İhlas, ibadet, kalb ve amelin Allah’a yönelme- sinden ibaret olan İslam’a göre, kim ihlas ile amel etmezse onun

ameli geçersizdir.

[٦٥ :óĨõĤ (¯׀[a ©¨§)

{Eğer Allah’a şirk koşarsan yaptığın ameller boşa

gider.} (Zümer, 39/65)

)¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ §¨( ]ˈđĬŶאم: ٨٨]

{Eğer onlar Allah’a şirk koşarlarsa yapmış oldukları

ameller boşa gider.} (En’am, 6/88)

Kur’ân insanları, akıl ve fıtratın da kabullendiği Allah’a iba- det etmeye ve sadece onun açık gizli tüm ibadetlere ehil olduğuna

davet etmektedir. Allah’tan başkasına ibadet söz konusu olamaz.

Allah dışındakilerde yaratma yeteneği yoktur. Başta kendilerine

herhangi bir fayda ve zarar veremediklerine göre başkalarına na- sıl verebilirler. Keza Kur’ân bu temelin Allah’a hamd, övgü ve

Sayfa 26 / 232

yücelik vesilesi olduğuna işaret eder. Bu yüceliğe sahip birinin

ortağı olduğu düşünülemez. Gizli, açık her türlü amel ve ibadete

en layık olanı da O’dur. Bu tevhid inancı hüküm koyma hakkını

yalnız Allah’a vermektedir. Başkası ne hüküm ne de kanun ko- yabilir.

[٤٠ :ėøijĺ] (ba ` _ ^] \[Z Y X)

{Hüküm Allah’ındır. Kendinden başkasına ibadet edil- memesini emretmiştir.} (Yusuf, 12/40)

Kur’ân yer yer tevhidin güzelliklerini, İslam’ın yaratılış,

akıl ve din olarak tek yol olduğunu, şirkin çirkinlik ve tutarsız- lığını, müşriklerin dinleri gibi akıllarının da bozulmuş olduğunu

kalblerinin ters çevrildiğini ve hayvanlardan daha kötü konumda

olduklarından bahsetmektedir.

Kur’ân bazen de tevhidin, dünya ve ahirette sahibine kazan- dıracağı neticelerden, güzel hayattan bahsettiği gibi şirkin dünya

ve ahirette sebebiyet verdiği kötü neticelerinden de bahsetmek- tedir.

Netice olarak, dünya ve ahirette elde edilen hayırların tümü

tevhidin semeresi olduğu gibi iki dünyada meydana gelen kötü-

lükler de şirkin neticeleridir. En iyiyi bilen Allah’tır.

***

YEDİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Peygamberimizin Nübüvvetini

Sunma Yöntemi

Bu yöntem, Rasûlullah’ın risaletini tanıtan ve kendinden

önceki peygamlerleri tasdik eden, onların yoluna davet eden,

onların sahib oldukları güzelliklere onun da sahib olduğunu, on- larda bulunmayan bazı vasıfların evleviyetle onda da bulunma- dığını anlatan önemli bir yöntemdir. Rasûlullah’ın şeriatı hep- sini geride bırakmıştır. Kitabı da diğerlerinin kitaplarını içine

almıştır. Önceki din ve kitapların sahip oldukları tüm güzellikler

Kur’ân’da dürülmüş ve birçok konuda onları geçmiştir. Onların

değinmediklerine Kur’ân değinmiştir. Kur’ân, Rasûlullah sallal- lahu aleyhi ve sellem’in ümmî olduğunu, kimseden birşey öğrenme- diğini, insan ve cinlerin benzerini getiremeyecekleri bir mucize

getirdiğini ifade etmektedir.

Kur’ân’ın, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in kendisi tara- fından yazılması veya sunulması mümkün değildir. Kur’ân, ön- ceki peygamberlerin kıssalarını doğru ve hiçbir şüpheye mahal

bırakmayacak biçimde sunmuştur.

Allah Teâlâ, Musa ve Yusuf aleyhisselam kıssalarında olduğu

gibi ancak vahiy ile elde edilebilecek birçok haberi ayrıntılarıyla

vermiştir.

N M L K J I H G F E D C)

[٤٦ :ÿāĝĤ| ([W V U T S R Q P O

{(Musa'ya) seslendiğimiz zaman sen Tûr'un yanında

değildin. Fakat Rabbinden bir rahmet olarak (orada

Sayfa 28 / 232

geçenleri sana bildirdik) ki senden önce kendilerine bir

uyarıcı peygamber gelmemiş olan toplumu uyarasın.}

(Kasas, 28/46)

Ö Õ Ô Ó Ò Ñ Đ ÏÎ Í Ì Ë Ê É)

[١٠٢ :ėøijĺ] (Ø ×

{Onlar hile yaparak işlerine karar verdikleri zaman,

sen onların yanında değildin.} (Yusuf, 13/102)

Kur'ân'da detayla anlatılan konular içinde Musa aleyhisse- lam'ın doğumu, büyümesi, İsa aleyhisselam'ın doğumu, yetişme- si ve annesiyle ilgili birçok haber vardır. Bu konulardaki birçok

yanlış haberi Kur'ân düzelterek vermiştir. Kur'ân gelmeden ki- tab ehli bunları doğru bir biçimde bilmiyordu. Kur'ân bunları,

meydana geliş biçimiyle ortaya koymuştur. Bu durum karşısında

kitab ehli hayrete düşmüş, dilleri tutulmuştu. Ne indiği zaman ne

sonraki asırlarda Kur'ân'ın getirmiş olduğu hiçbir gerçeğe itiraz

edememişlerdir.

Bazen de Kur’ân, Rasûlullah’ın risaletini Allah’ın ona yar- dımını, düşmanlarına karşı sağladığı üstünlüğü ve yeryüzüne

hakim olacağını tam manasıyla anlatır. O’nun risaletine itiraz

etmenin Allah’ın hikmet, kudret ve rububiyetine itiraz etmekle

eş anlamlı olduğunu pekiştirir. Kur’ân; Rasûlullah’ın en güçlü

topluluklar karşısında bile üstünlük sağlamasını, düşünenler için

risalet ve tevhidin bir delili olarak sunar. Zaman zaman da risale- ti sahib olduğu yüce vasıflarıyla ve Rasûlullah’ı da haiz olduğu

yüce ahlakıyla zikreder. Emanet ve doğruluğu en güzel şekliyle

ondan başka kim ortaya koyabilmiştir? Bu da onun Allah tara- fından gönderilmiş ve tüm insanlar içinde seçilmiş olduğunun en

büyük delili değil midir?

Kur’ân bazen de Rasûlullah’ı öncekilerin kitaplarında, pey- gamberlerin müjdelerinde geçtiği gibi ya özel ismi ile veya üs- tün vasıflarıyla veya ümmetinin ya da dininin sıfatlarıyla anlatır.

Sayfa 29 / 232

“Meryem oğlu İsa aleyhisselam da:

5 4 3 2 1 0 / . - , + *) (' &)

[٦ :ėāĤ׀([8 7 6

{Ey İsrailoğulları ben size Allah’ın elçisiyim, benden

önce gelen Tevrat’ı doğrulayıcı, benden sonra gelecek

Ahmed adında bir elçiyi müjdeleyici olarak (geldim)

demişti.} (Saff, 61/6)

Bazen Kur’ân, Rasûlullah’ın risaletini geçmiş ve gelecek

şeylerden haber vermesiyle zikreder. Vahiy dışında bu haberle- re sahib olma imkanı yoktur. Risalet bazen de, düşmanların tüm

imkanlarıyla ona karşı koymalarına rağmen Allah tarafından ko- runduğu haliyle anlatılmıştır. Allah peygamberini düşmanlardan

korumuş ve O'nu desteklemiştir. Bu destek O'na resül ve vahiy

emini olmasından dolayı gelmekteydi. Bazen de risalet Kur'ân'ın

azametiyle beraber anlatılır.

(q p o n m lk j i h g f e d c)

[٤٢ :ÛĥāĘ]

{Kur'ân'a ne önünden ne arkasından bâtıl erişemez

Hikmeti sonsuz, her hamde lâyık olan tarafından indiril- miştir.} (Fusilet, 41/42)

Kur'ân, risalet düşmanlarına, Kur'ân'ın mislini, on ayeti ve

hatta bir sûreye benzer bir şey getirmeleri konusunda meydan oku- muştur. Edebiyat erbabı olup ve pek istekli olmalarına rağmen buna

cür'et edememişler ve onda şüpheye sebep olacak herhangi bir

noksanlık bulamamışlardır. Onlar çareyi kılıçlara sarılmada ve kan

akıtmada bulmuşlardı. Sözle baş edemeyeceklerini anlayınca böyle

bir yönteme başvurmuşlardı. İlim ve hikmet sahibi olduklarını iddia

ettikleri halde kılıç ve kan dökmeye başvurmaları, Rasûlullah'ın

doğru olduğunun, boş konuşmadığının ve Kur'ân'ın vahiy olu-

şunun, dünya ve ahiret saadeti için gerekli ilimleri içerdiğinin ve

Kur'ân'ın Rasûlullah'ın en büyük mucizesi olduğunun delilidir.

Kur’ân, muhtelif yerlerde Rasûlullah’ın risaleti için en bü-

yük ve kâfî mucizenin kendisi olduğunu vurgulamaktadır.

2 ± °ℜ ¬ « a ©¨ § ¦)

[٥١ :ﺕij×ɔĭđĤ׀ ¶¸ ([µ´ 3

{Kendilerine okunan kitabı sana indirmemiz onlara

yetmedi mi? Şüphesiz inanan bir toplum için bunda bir

rahmet ve öğüt vardır.} (Ankebut, 29/51)

Kur’ân bazen Rasûlullah’ın risaletini, göstermiş olduğu mu- cizelerle ortaya koyar ki bu mucizelerin her biri onun risaleti- nin doğruluğuna delil olarak yetmektedir. Bunların hepsini be- raber düşünürsek bunda herhangi bir şüphe kalır mı? Bazen de

Rasûlullah insanlara gösterdiği şefkat, merhamet ve ümmetine

karşı olan yufka yürekliliği, ve diğer eşsiz vasıflarıyla zikredil- mektedir. Bu yöntem ve usul de çeşitli vesile ve şekillerle birçok

yerde beliğ bir biçimde serdedilmiştir. İlgili örnekler sayılamaya- cak derecede fazladır. En iyisini bilen Allah’tır.

***

Sayfa 31 / 232

SEKİZİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Âhiret İnancını Sunma

Yöntemi

Bu esas, tevhid, risalet, ahiret ve haşır gibi tüm din ve pey- gamberlerin ittifak ettikleri üç temel konudan birisidir. Bu me- seleyi Kur’ân birçok yerde çeşitli münasebetlerle zikretmiştir.

Kur’ân’ın ahiret inancını sunma yöntemlerinden bir kaçı:

1. Kur’ân, meydana gelecek adil ceza ve mükafatı zikret- miştir. {Kıyamet gününe yemin olsun.} (Kıyamet 75/1) biçiminde

üç defa kendisiyle yemin edilmiştir.

2. Allah Teala sonsuz kudret ve iradesini zikrederek hiç

birşeyin kendisini aciz bırakamayacağını ve insanları öldükten

sonra diriltmesini de güç ve kudretinin bir emaresi olarak beyan

etmektedir.

3. Kur'ân insanın ilk yaratılışına dikkat çeker. İnsanı yoktan

var eden, onu tekrar diriltebilir. İnsanı tekrar diriltmek ilk yarat- masından daha zor değildir.

4. Kurumuş toprağı dirilten ve yeşerten insanı tekrar diril- tecektir. Allah Teâlâ, yaratılış bakımından daha büyük olan yer- gök ve diğer muazzam kainatı misal vermektedir. Düşünürler

bu gerçeği bildikleri halde nasıl olur da dirilmeyi inkar edip im- kansız görürler. İnsanların başıboş, emir ve yasaksız bırakılması

O'nun hikmet ve ilimine ters düşmektedir. Bu gerçeğe de dikkat

çekilmiştir.

5. Dirilmenin, ceza ve mükafatın olacağını gösteren deliller- den bir tanesi de, geçmiş topluluklardan iyilerin kurtulup müka-

fatlandırılmaları kötülerin de helak olup, cezalandırılmış olma- larıdır. Bu da Allah'ın kıyametten önce insanları ödüllendirmesi

veya cezalandırması demektir ki bu sayede ibret alınmış olsun.

6. Kur'ân'da geçtiği gibi Allah'ın İsrailoğullarından, inek

sahibi ile binlerce kişiyi diriltmesi, Üzeyr aleyhisselam'ın yıkıl- mış bir köy yanından geçmesi ve Allah'ın onu tekrar nasıl di- rilteceğini düşünmesi üzerine Allah'ın onları tekrar diriltmesi,

İbrahim aleyhisselam'ın kuşları diriltmesini Allah'tan istemesi, İsa

aleyhisselam'ın ölüleri diriltmesi gibi misaller, ahiretin gerçekleş-

mesinin mümkün olduğunu göstermek için Allah'ın vermiş oldu-

ğu misallerdendir. Bu tür misallere de Kur’ân’da hayli rastlanır.

***

DOKUZUNCU ESAS

Kur’ân’ın Şer‘î Hükümleri Anlatmadaki

Yöntemi

Kur’ân, en güzel hedeflere en erken biçimde ulaşmayı ön- görmektedir. Bunun da en güzel oluşunda kuşku yoktur. Kur’ân

insanları ve imkanlarını hayra doğru harekete geçirerek onları

kötülükten alıkoymaya çalışır. Kur’ân’da geçen “Ey iman eden- ler şunları yapın.. şunları da terkedin” gibi hitablar iki gerçeği

içermektedir.

1- Sahip bulundukları imanlarının gereğini yerine getirmele- rini vurgulamaktır. Sanki onlara şunları hatırlatır. “Ey iman eden- ler imanınız gereği Allah’ın emirlerine sarılın ve yasaklarından

sakının, iyi ahlakla bezeniniz, kötüsünden uzak durun. Gerçek

imanın gereği de budur. Selef, imanın artıp eksildiğini kabul et- miştir. Naslar da bu merkezdedir. Zaten Allah’ın “Ey iman eden- ler” diye hitab etmesi de bunun kanıtıdır. Zira bu hitab ya bir

emrin yerine getirilmesini ya da bir yasaktan sakınılmasını ön- görmektedir. Bu yerine getirilmeden “Ey iman edenler” hitabının

anlamı gerçekleşmez.

2- Kur’ân “Ey iman edenler” hitabıyla ortaya koymuş oldu-

ğu emir ve yasaklarla Allah’ın onlara bahşetmiş olduğu iman ni- metini hatırlatır. Bu, nimetlerin en alasıdır. Nidanın anlamı şöyle

olur: “Ey iman nimetine erişenler, Allah’ın emir ve yasaklarına

uymak suretiyle bu nimetin şükrünü eda edin. Bu da iki şekilde

yerine getirilebilir.”

R İmanlarını ikmal etmeleri, açık-gizli amelleri yerine ge- tirmeleri.

R İman nimetinin şükrünü yerine getirmeleri ki, şükür de

gerçek anlamda emir ve yasaklara uymakla elde edilebilir. Kur’ân

zaman zaman, hayırlardan iki dünyada elde edilecek neticeleri ve

kötülüklerden kaynaklanacak zararları hatırlatmak suretiyle bah- seder. Bazen de muhtelif nimetlerin karşılığının ancak şükür ile

ifa edilebileceğinin bunun da imanın gereğinin ifasıyla mümkün

olacağını bildirir. Kur’ân bazen de konuyu itaatkar kulların, elde

edecekleri mükafatlara teşvik etmek ve günahlar sebebiyle düçar

olacakları neticeden korkutmak suretiyle işlemektedir. Bazen de,

güzel isimlerini ve kulları üzerindeki haklarını hatırlatır. İbadeti

hakkıyla yerine getirmelerini güzel isim ve sıfatlarıyla ona dua

edilmesini emreder. İbadetin tümü Allah’a şükür, ta’zim, yak- laşma, sevgi ve ikramdan meydana gelmektedir. Allah bazen de

kullarını, sadece ona ibadet etmelerini, ona sığınmalarını, her ha- lükarda ona yönelmelerini, tüm isteklerini ona yöneltmelerini em- retmektedir. Kulların kurtuluş ve mutluluklarının temeli budur.

Allah’ın velayetine girmeyen, şeytanın velayetine girer. Bu

sayede şeytan ona her zararı yapar ve helak eder. Bu konular

ayrıntılarıyla Kur’ân’da anlatılmıştır. Bazen de gaflet ehline ve

muharref dinlerin mensublarına uyulmamasını emrederek, şu an- lama gelecek ayetlerle hitab etmektedir.

[٩٥ :÷ĬijÍ] (Â Á À ¿)

{Yoksa hüsrana uğrayanlardan olursun.} (Yûnus, 10/95)

[٢٠٥ :افóÐÝ ([Ä Ã Â Á À)

{Gafillerden olma.} (A’raf, 7/205)

[٥٢ :אمđĬÝ ([Þ Ý Ü Û)

{Yoksa zalimlerden olursun.} (En’am, 6/25)

Sayfa 35 / 232

Abdurrahmân b. Nâsır es-Sa’dî

35

) ~ ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ § ¨ © a ® ¬ «

1⁄2 1⁄4 »o 1 ¸¶ µ ´ 3 2 ± ° ¯

[١٦ :ïÍïéĤ3/4 ¿ ([

{İman edenlerin Allah’ı anma ve ondan inen Kur’ân

sebebiyle kalblerinin ürpermesi zamanı daha gelmedi

mi? Onlar daha önce kendilerine verilenler gibi olma- sınlar. Onların üzerinden uzun zaman geçti de kalbleri

katılaştı. Onların birçoğu yoldan çıkmış kimselerdir.}

(Hadid, 57/16)

***

Sayfa 36 / 232

ONUNCU ESAS

Kur’ân’ın Gayr-i Müslimleri Tevhide

Davet Etme Yöntemleri

Kur’ân onları, İslam’a ve Rasûlullah’ın risaletine, İslam’ın

güzelliklerine ve risaletin delillerini düşünmeye davet etmektedir

ki, bu sayede hak ortaya çıkmış olsun ve inkarcıların mazere- ti kalmasın. İslam’ın güzellikleri, Rasûlullah’ın mu’cizeleri ve

doğruluğunun delilleri İslam’ı davet ve muarızların şüphelerini

izale için yeterlidir. Hak ortaya çıkınca geriye kalanın batıl ol- duğu muhakkaktır. Kur’ân onları geçmiş milletlerin başlarına

gelen musibet ve belalar konusunda uyarmakta ve batıl dinlerin

sahib bulundukları kötülüklerden sakındırmaktadır. Bunlar da

atalarını körükörüne taklid etmekten, gaflet, Allah’ın ayetlerini

yalanlamaktan kaynaklanmaktadır. Kur’ân onları kötü öncülerin

peşine takılmaktan sakındırmakta ve dünyada onları takib ettik- leri için kıyâmet günü nasıl pişman olacaklarını hatırlatmaktadır.

Kıyamet gününde dünyadaki sevgi ve saygı yerini düşmanlık ve

kin alacaktır.

Kur’ân, mü’minlere uyguladığı yöntem gibi, gayr-i müslim- lere de Allah’ın nimetlerini hatırlatır. Yaratma ve tedbir ortaya

koymada yalnız olduğunu, ortağı bulunmadığını, sadece kendisi- ne ibadet edilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Kur’ân, gayri müslimlerin dinlerinin çirkinlik ve yanlışlık- larını ortaya koyar, İslam ile karşılaştırır ki bu sayede hak ortaya

çıkmış olsun. Ancak bu sayede tercih yapılabilir. Tüm bunlara

rağmen inatları devam ediyorsa, onları çeşitli bela ve musibet-

lerin beklediğini haber verir. İnsanlara da bunların inkarlarının

şüphe, cehalet veya delil yetersizliğinden değil sadece kibir ve

inattan kaynaklandığını haber verir. Keza, Kur'ân, kendisinden

yüz çevirmelerinin menfaat ve psikolojik bazı nedenlerden kay- naklandığını, batılı hakka tercih ettikleri için de ceza olarak kalp- lerinin mühürlendiğini, şeytanın istilasına maruz olduklarından

bahseder. Çünkü Rahmân'ı bırakıp şeytanı dost edindikleri için

Allah, şeytanı onlara dost kılmıştır. Bu husus Kur'ân'da ayrın- tılarıyla izah edilmiştir. Kur'ân'ı düşünerek oku onları açık bir

şekilde görmüş olacaksın. En iyisini bilen Allah'tır.

***

Sayfa 38 / 232

ON BİRİNCİ ESAS

Müfessir, Lafızların Direkt Anlamlarına Özen

Gösterirken Çağrıştırdıkları Manaları da

Gözardı Etmemelidir.

Bu da tefsîr ilminin en önemli ve faydalı kâidelerindendir.

İyi niyet ve derin düşünceyi gerektirir. Hidâyet için Kur'ân'ı in- diren, Kur'ân'ın içerdiği ve insanın içinde gizlediği her ilmi de

bilir. Bundan dolayıdır ki alimler Kur'ân'da lafzın gelebileceği

değişik anlamlardan istifade cihetine gitmişler ve onu delil ola- rak kabul etmişlerdir.

Bu önemli esastan yararlanmanın yöntemi şöyledir: Lafzın

gelebileceği anlam iyice anlaşıldıktan sonra, aynı kelimenin ge- lebileceği anlam, kök ve türevi üzerinde durulmalı ve fazla etüd

edilmelidir. Bu sayede derin ve hassas kelimeleri anlama mele- kesi hasıl olur. Kur'ân haktır. Hakkın gerektirdiği ve haktan türe- tilen herşey haktır. Öyleyse Kur'ân'ın herşeyi haktır.

Bu yöntemi elde edip başarı elde edebilen birinin Kur'ân

konusunda ufku açılır. Faydalı ilim, yüce ahlak ve erdemli öğre- tiler elde edecektir. Bunu birkaç örnek ile izah etmeye çalışalım.

Esmâ-ı hüsna'dan "Rahman" ve "Rahim"i inceleyelim. İkisi la- fız olarak Allah'ın geniş rahmetine delalet ederler. Onun rahmeti

hiçbir rahmete benzemez. Allah için daimi bir sıfattır. Bu rahmet- ten hiçbir canlı bir an bile uzak kalmaz. Bu da Allah'ın sonsuz

kemal, kudret, ilim ve iradesine, dolayısıyla da İslam'ın nur ve

rahmet dini oluşuna delalet eder.

Bu kâideden hareketle Allah Teala'nın emir ve yasaklarının

da rahmet ve ihsan esası üzerinde kurulduğu ortaya çıkar. Çünkü

hepsi de rahmetin gereği ve neticesidir. Diğer bir misal de şu

ayette ki "emanet" lafzıdır.

¶ µ´ 3 2 ± °¯® ¬ « a ©¨)

[٥٨ :ﻷﺀùĭĤ (¦[o1 ¸

{Allah size mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi

ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hük- metmenizi emreder.} (Nisa, 4/58)

Bu kâide ışığında "emanet" kavramını incelediğimizde

onun, emanetleri korumaya, onları zayi etmemeye, taksiratta

bulunmamaya da delalet ettiğini anlamış oluruz. Bunlar yerine

getirilmediği takdirde Allah'ın rızası da mümkün olmamaktadır.

"Allah'ın insanlar arasında adaleti emretmesine" gelince onun- la da küçük-büyük demeden insanlar arasında hükmedecek kişi- lerin hüküm konusunda bilgili olmalarının gerekliliği de anlaşıl- mış olacaktır. Hakim, alim olunca ilminin gereğiyle hükmetmesi

gerekecektir. Misal olarak iki eş arasında hüküm verecek olan

birinin bu konuda kendisini başarıya götürecek olan bilgiye de

sahib olması gerekmektedir. Bundan hareketle hakim için ilmin

vacib olduğu neticesine varılabilir.

Herkese kendisini ilgilendiren konularda ilim sahibi olması

farz-ı ayndır. Allah'ın emir ve yasakları hayli fazladır. Bunları

yerine getirmek de emir ve yasakları bilmeye bağlıdır. Cahil biri

bilmediği bir hususu nasıl yerine getirecek ve yasaktan nasıl

uzak duracaktır? İyiliği emr ve kötülükten men etmenin durumu

da aynıdır. İyiliği emretmek için onu bilmek gerekir. Kötülüğü

menetmek için de o kötülüğü bilmek gerekmektedir. Vacibin

kendisiyle yerine geldiği şey de vacibtir. Yasağı kaldırmak için

gerekli şey de vacibtir.

İlim, iman ve amelden önce gelir. Birşeyin zıddını bilmek

onu terketmekten önce gelir. Çünkü bir şeyin kötülüğünü veya

terk edilme nedenini bilmeden onu terketmek mümkün görülme- mektedir. Cihad konusu da aynıdır. Cihad için gerekli herşey de

cihad konumundadır. Binicilik, nişancılık ve bunlar için gerekli

malzeme de cihad kapsamı içersindedir. Bu konu şu ayetin kap- samındadır:

[٦٠ :אلِçĬŶ¹ » ¬ R ([a ©¨)

{Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar güç

hazırlayın} (Enfal, 9/60)

Âyet, her türlü ilmî, bedenî, siyasî, malî ve teknolojik kuvve- ti içermektedir. Allah tevhid konusunda âlimleri şahid göstermiş-

tir. Onların tanıklığını kendisi ve meleklerin tanıklığıyla beraber

zikretmiştir. Bu da alimlerin adaletine, inkar edenler karşısında

onların şehadetlerinin de delil oluşuna işarettir.

~ } | { z y x w v u)

]٤٧ :ﻥאĤęóĜ׀] (¡ ﮯ

{Rabbimiz eşlerimizden ve çocuklarımızdan bize göz

aydınlığı bağışla. Bizi takvaya sarılanlara önder et.”

(Furkan, 25/74)

Âyetinde de geçtiği gibi mü’minlerin Allah’tan takva sahip- lerine önder(ler) olmayı istemeleri önderlik için gerekli olan ilim,

irfan iyi ahlak ve amelleri de kapsamaktadır. Çünkü, Allah’tan

birşeyi istemek o şey için gerekenleri de istemek demektir. Keza

kul Allah’tan cennete girmeyi ve cehennemden uzak kalmayı ta- leb edince cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak

şeyleri de istemiş sayılmaktadır. Bunun gibi Allah iyilik ve ıslahı

emretmiş, iyilik yapanları övmüş, müfsidleri de yermiştir. Bu da

insanların dünya ve ahiretlerinde faydalı olacak herşeyi emrettiği

gibi dünya ve ahiretleri için zararlı herşeyden de sakınmayı kap- samaktadır.

Şuayb aleyhisselam’ın da şöyle dediği gibi:

[٨٨ :ﺪﻮﻫ] (ÊÉ È Ç Æ Å Ä)

{İmkanım nisbetinde ıslah istiyorum” (Hud, 11/88)

Herkesin imkanı nisbetinde ıslahtan yana olması gerekmek- tedir.

[٢٢٣ :ﺓóĝ×Ĥا ([Æ Å Ä)

{Müminleri müjdele” (Bakara, 2/223)

[٦٥ :ﻝﺎﻔﻧﻷا ([UT S R Q)

{Mü’minleri cihada teşvik et” (Enfal, 8/65)

Ayetleri de öyledir. Ayette müjdeyi gerektiren ve kendisiyle

müjdenin tamamlandığı eşya, cihad için gerekli ve cihadı tamam- layan faktörler, cihad techizatı, cesaret, moral, birlik ve manevi

kuvvet v.s. dahildir.

Şer’i hükümleri tebliğ etme, onları öğretme ve yayma da

aynıdır. Mükelleflere İslamî ahkamın ulaştırılmasında gerekli

herşey bu hükme dahildir. Misal olarak hac, fıtır sadakası ve ra- mazan hilali gibi vecibeleri duyurmada yardımcı olacak cihaz,

hoperlör, telgraf v.s. de adı geçen vecibelerin kapsamındadır.

Kur’ân insanlara yararlı hiçbir şeyi yasaklamaz. Bilakis hak

olduğuna en büyük delil, onun faydalı hiçbir ilim veya buluş ile

ters düşmemesi ve akl-ı selimin reddetmediği herşeyi kabullen- mesidir. Sağlam aklın kabul etmediğini Kur’ân’ın kabullenmesi

mümkün değildir. Deneyim ve realite bunun açık şahidleridirler.

Buluş ve teknoloji ilerleyip insanlar daha önce bilmedikleri şey- lerle karşılaşırken Kur’ân’ın bunların mümkün olmadığını bil- dirmesi imkansızdır. Bilakis birçoğuna işaret ettiği ortaya çıka- caktır. Bunun için de Allah’a hamd ederiz. Bu kitab dışında bun- lara değinmiştik. Başarı Allah’tandır. En iyisini bilen de O’dur.

***

ON İKİNCİ ESAS

Birbiriyle Çelişik Görünen Bazı Âyetlerin

Uzlaştırılması ve İzah Edilmesi

Bu tür ayetleri de Kur’ân’ın birçok yerinde görmek müm- kündür.

1. Bazı ayetlerde kıyamet gününde kafirlerin konuşmaya- cakları anlatılırken, bazılarında da, konuşacakları, özürler beyan

edecekleri ve deliller ortaya koyacakları ve yaptıklarını itiraf ede- cekleri anlatılmıştır. Bu tür ayetlerin te’lifi ve te’vili şöyledir:

İnanmayanlar ilkin konuşacaklar, mazeretlerini ortaya koya- caklar, küfürlerini inkar etmeye çalışacaklar ve bu konuda yemin

de edeceklerdir. Bu merhaleden sonra ağız ve dilleri mühürlene- cek organları aleyhlerinde tanıklık edecek yalanlarının kendileri- ne yarar sağlamadığını öğrenince dilsiz kesilip, konuşamaz hale

geleceklerdir.

Kıyamet gününde Allah’ın kendileriyle konuşmayacağı ve

yüzlerine bakmayacağı ile ilgili ayetler ile konuşacağını beyan

eden ayetler de bu yöntem ile izah edilmiştir şöyle ki: Kendileriyle

konuşmaz diyen ayetlerden gaye, kendilerini sevindirecek bir

konuşmadır. Onların konuşmama manzarasından ibret almala- rı içindir. Allah Teala’nın kendileriyle konuşacağını ifade eden

ayetler de Allah’ın onları rencide etmesi içindir. Allah’ın onlara

hoşnutsuzluğunu ifade etmektedir. Konuşmanın olacağını bildi- ren ayetler de Allah’ın adaletine delalet edecek, hem ceza hem de

mükafat sahipleriyle ilgilidir.

2. Bazı ayetlerde,

[٣٩ :ïĩèóĤ׀ × ([Ö Õ Ô Ó Ò Ñ Ð Ï)

{İnsan ve cinlerin yapmış oldukları günahlardan sorul- mayacağını” (Rahman, 55/39)

ifade ederken bazılarında da;

[٩٢ :׀ٍóđýĤ׀ ([V U T S R Q P)

{...Hani kendilerine ibadet ettikleriniz nerede?} (Şuara,

26/92)

[٦٥ :ÿāĝĤ׀ ([x w v u t s r)

{...Peygamberlerimize nasıl cevap verdiniz?} (Kasas, 28/65)

Şeklinde sorularla muhatap olacakları ifade edilmiştir. Bu

tür ayetlerin te’lif yönü de şöyledir: Sorulmayacaklarını beyan

eden ayetler belirsiz konulardan sorulmayacağını beyan ederler.

Onlarca bilinmeyen konuların sorulmasına gerek olmaz. Zaten

Allah Teala’ya herşeyleri malumdur.

Onların sorulacaklarını ifade eden ayetler ise yaptıklarını

kabulleneceklerini bildirirler. Bu sayede onlar rencide edilecek

ve Allah’ın adalet ve hikmeti ortaya çıkmış olacaktır.

3. Bazı ayetler kıyamet gününde insanlar arasında neseb-soy

farkı olmayacağını beyan ederken bazıları da o günde soy ve ne- sebin olacağını ifade etmektedirler. Bunların te’lifi şöyledir.

[٣٥ - ٣٤ :÷×Ð] (Ô Ó Ò Ñ Ð Ï Î Í Ì)

{O gün kişi kaçar kardeşinden, annesinden, babasından,

eşinden ve oğullarından} (Abese, 80/34-36)

Âyetinde de beyan edildiği gibi insanlar arasında gerçekten

mevcut olan yakınlıktan bahsetmektedir. Akrabalık ve nesebi

reddeden ayetler de bunların birbirinden istifade edemiyecek- lerini vurgulamak içindir. Kafirler kıyamet günü yakınlarından

yararlanacaklarını iddia ettiklerinde Allah Teala; sağlam bir kalb

dışında mal ve oğulların fayda vermeyeceğini beyan etmiştir.

Akrabalığın fayda vereceğini belirten ayetler de mevcuttur.

Nitekim kendileri gibi amelleri olmamışsa da çocukların

babalarıyla bir araya gelecekleri beyan edilmiştir. Salih olmaları

kaydıyla Allah Teala baba, eş ve çocukları, cennetin yüksek ma- kamlarında bir araya getirecektir. Akrabalar iman ve iyi ameller- de birleşince Allah da kereminden onlara lütufta bulunarak onları

bir arada toplayacaktır. Hem de hiç kimsenin amelinden herhangi

bir azalma söz konusu olmayacaktır.

4. Şefaat ile ilgili ayetler de bu meyandadır. Bazı ayetlerde

şefaatın olacağı anlatılmışken, bazılarında da olmayacağı belir- tilmiştir. Diğer bazılarında da Allah'ın rızasına bağlanmıştır. Bu

durumda mutlak mukayyede hamledilir. Bu tür ayetlerin te'vili

de şöyledir: Şefaatı nefyeden ayetler, Allah'ın izni ve rızası ol- madan şefaatın olmayacağını beyan etmek içindir. Şefaatın ola- cağını bildiren ayetler ise, O'nun rızası ve izni dahilinde olacak

şefaattan bahsetmektedirler.

5. Birçok ayet, Allah'ın kafir, fasık ve zalim toplulukla- rı hidâyete erdirmeyeceğini anlatırken, diğer bazı ayetler de

Allah'ın onları hidâyete erdirip muvaffak edeceğinden bahset- mektedir. Hidâyet etmeyeceği kesim, azabı hak edip hidâyete

erişmeleri takdir edilmeyenlerdir.

Í Ì Ë Ê É È Ç Æ Å Ä Ã ﭪ

[٩٧ - ٩٦ :÷ĬijĺÍ] (Ô Ó Ò Ñ Ð Ï Î

{Üzerlerine rabbinin azab kelimesi hak olanlar, onlara

bütün ayetler gelmiş olsa bile acı azabı görünceye ka- dar inanmazlar.} (Yunus, 10/96-97)

Hidâyete nail olacaklar ise kendileri aleyhinde Allah'ın azab

kelimesi takdir edilmeyenlerdir. Allah'ın onlar hakkında azab ke- limesi, gaflete düşüp, taklid çıkmazına batıp Allah'ın hitabından

yüz çevirmelerinden dolayıdır.

[٥ :ėāĤ˥ ([À¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 »)

{Onlar (doğruluktan) eğrilince Allah onların kalblerini

eğriltti.} (Saf, 61/5)

[١٧ :ïĩéĨ] (É È Ç Æ Å Ä Ã)

{Hidâyet bulanlara gelince Allah onların hidâyetlerini

artırır.} (Muhammed, 49/17)

6. Bazı ayetlerde Allah'ın semada ve arşının üzerinde oldu-

ğu vurgulanırken bazılarında da sabreden ihsan sahibi ve doğru

kullarıyla beraber olduğu zikredilmiştir. Onun yücelerde oluşu

zatının gerektirdiği bir durumdur. Kullarıyla olması da onun (rah- metiyle) can damarlarından daha yakın olmasından dolayıdır.

O, kullarından yüce ve kendisine layık bir şekilde arşı üze- rindedir. Böyle olduğu halde her yerde (ilim ve rahmetiyle on- larla beraberdir.) Bunda herhangi bir çelişki söz konusu değildir.

Çünkü tüm sıfatlarıyla Allah kullarından farklıdır. Bunun dışın- daki sıfatlar ancak kulları için düşünülebilir. Allah'ın iyi kişilerle

beraber olmasına gelince, bu onlara has bir beraber olma türüdür.

Her yerde onlara yardım ettiği, onları sevdiği ve onları başarılı

kılma anlamındadır. Bu tür ayetler övme bağlamında kullanıldığı

zaman rahmet ve sevgiyi; korkutma, teşvik ve sakındırma bağla- mında kullanıldığı zaman da diğer anlamı içermektedir.

7. Birçok ayette inanmayanlarla her türlü yakınlık, dostluk

ve sevgi yasaklanırken bazı ayetlerde (anne-baba ve komşuluk)

haklarını izah eden ayetlerde olduğu gibi onlara iyilik etme ve

hoşgörü emredilmiştir.

Şu iki ayet her iki türdeki ayetleri gayet net bir şekilde açık- lamaktadır.

V U T S R Q P O N M L K J I)

d c b a ` _ ^] \ [ZY X W

Sayfa 46 / 232

q po n m l k j i h g f e

[٩ - ٨ :ÙîéÝîîÈ‌‌Ĥ ([v u t s r

{Allah sizi din hakkında sizinle savaşmayan ve sizi

yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik etmekten,

onlara adaletli davranmaktan menetmez. Çünkü Allah,

adalet yapanları sever. Allah, ancak sizinle din hakkın- da savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkaran ve çıkarılmanız

için yardım eden kimselerle dost olmaktan meneder.}

(Mümtehine, 60/8-9)

Yasaklanan şey onları dinleri için sevmek ve onları dost

edinmektir. Akrabalık, insanlık ve komşuluk gibi sebeblerden

dolayı onlara iyilikte bulunmak ise yasaklanmamıştır.

8. Bazı ayetlerde, Allah ilkin yeri yaratmış sonra da göğe yö-

nelerek onu yedi kat halinde yaratmış daha sonra yeri döşemiştir.

Bazı ayetler, yerin göklerden önce yaratıldığını göstermektedir.

Allah, yedi göğü yarattıktan sonra yeryüzünü, insanların her tür- lü ihtiyaçlarıyla döşemiştir.

9. Allah Teala, mutlak ilim sahibi olduğunu beyan eder- ken bazı ayetlerde de ilmini bazı olayların meydana gelmesine

bağlamıştır. Bu durumda anlam zenginliği söz konusudur. Yani

Allah'ın söz konusu amel için mükafat veya cezası vurgulanmak

istenmektedir. İyiliğe mükafat, kötülüğe de ceza va'd ediliyor.

Ayetlerde Allah ilminin kapsamlı oluşu anlatılırken, teşvik ve

korkutma da söz konusudur.

10. Bazı ayetlerde cihad emredilirken bazılarında da cihad- dan çekilme emredilmektedir. Bu müslümanların güçsüz olduk- ları durum ile ilgilidir. Cihadı emreden ayetler ise müslümanla- rın güçlü bulundukları, düşmanla başedebilecekleri durumlar ile

ilgilidir.

11. Kur'ân bazen, eşya ve hadiseleri sebeblere bağlarken,

bazen de onlarla beraber herşeyi kudretine bağlamaktadır. Her iki

durum da tevhidi gerektirir. Şöyle ki eşya ve olayların Allah'ın

iradesine bağlanması; esbaba sarılma, iyi olanlara sarılıp kötü

olanlardan yüz çevrilmesi içindir, mübah ve serbest bırakılmış

şeylerden mü'min istifade cihetine gidecek, cehd ve gayret gös- terecek, faydalı sebeblere sarılacak, Allah'ın ihsan ve kereminin

herşeyi kuşattığının farkına varacak, herşeyde Allah'a güvene- cek ve hiçbir surette kendi nefsine güvenmeyecektir.

12. Kur'ân'ın, insanların sahip oldukları iyilikleri Allah'a;

kötülükleri de insana atfetmesinin nedeni, insanlar bazı sebeblere

sarılsalar da tüm iyiliklerin Allah'ın kereminden olduğunu beyan

içindir. Sebebleri yaratan ve insanı onları işlemeye muvaffak kı-

lan Allah'tır. İnsanların başına gelen kötü neticelerin sebebi de

kendilerinden kaynaklanmaktadır. O kulluk görevini ihmal etmiş

ve hududullahı aşmıştır. Her ne kadar takdir Allah'tan ise, se- bebin de kuldan geldiğini unutmamak gerekir. Bu tür örnekleri

çoğaltmak mümkündür.

***

ON ÜÇÜNCÜ ESAS

Kur'ân'ın Batıl Din Mensuplarıyla Mücadele

Etme ve Delil Sunma Yöntemi

Kur'ân en güzel şekilde mücadele etmeyi emretmiştir. Pey- gamberlerin batıl taraftarlarıyla mücadelede izledikleri mücadele

yöntemi düşünülürse batılı reddetmek ve hakkı üstün tutmak için

ortaya koymuş oldukları en güçlü ve en güzel delillerin serdedil- diği görülecektir. Peygamberlerin toplumlarıyla nasıl mücadele

ettikleri düşünülürse, onların tek rububiyet sahibi, eşsiz ve insa- na rızık afiyet, göz, kulak, akıl veren, zarar ve faydanın yalnız

kendisinden geldiği Allah Teala'ya ibadet etmeye nasıl davet et- tikleri görülmüş olur. Sadece bu gerçeğin bilinmesi bile insanın

İslam'a sarılması için yeterlidir.

İslam nimeti için tek şükür yolu da İslam'a boyun eğmekten

geçmektedir. Müşrikler bile Allah'a ortaklar koşup başka ilahla- ra ibadet etmelerine rağmen, Allah'ın herşeyin yaratıcısı oldu-

ğunu ve onun birliğini itiraf etmişlerdir. Bu da ibadet edilmeye

müstehak olanın yalnız Allah olduğunun bir kanıtıdır. Bu gerçek

düşünüldüğünde hatıra ilk gelecek olan şeyin, ibadete tek ehil

olan ve bu sıfatlara sahib olan bir zatın olmasıdır. O'nun birli-

ğinin emareleri sadece O'na yönelmeye davet etmektedir. Keza,

Kur'ân müşriklerle, putlarının eksikliklerini, başkaları bir yana,

kendilerine bile fayda ve zarar veremeyecekleri konusunda mü-

cadele etmiştir.

Kur'ân kitab ehlinin geçmiş peygamberlerle yapmış olduk- ları mücadeleyi hatırlatarak Allah'ın son peygamberi ile mücade- le etmelerinin de yeni bir şey olmadığına dikkat çekmiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tüm peygamberlerin or- taya koymuş oldukları bir inanca davet etmiştir. O'nun için bu

davetin garipsenmemesi gerekirdi. Bu inanç, görme, işitme ve

düşünme nimetlerini kullanmak suretiyle onları taklid bataklı-

ğından kurtarmıştı. Artık onlar Allah'ın ayetlerini düşünüp tek ve

gerçek ilahın Allah olduğunu farketme imkanını elde etmişlerdi.

Şeytanların telkinleriyle tapmış oldukları insan ve cinlerden olan

sahte ilahlar da Allah'ın yaratıklarıdır. Bu yaratıklar hiçbir surette

ibadet edilmeye ehil olamazlar. İbadet edilmeye ehil olan sadece

ve sadece eşi ve benzeri olmayan Allah Teala'dır. Kur'ân, batıl

önderleri ile müşriklerin ele başlarının yanlış davalarını, yalan

yere kendi kendilerini temize çıkarmalarını ortaya koyup gerçeği

delilleriyle meydana çıkarmaktadır. Zaten Rasûlullah'ın doğrulu-

ğu bile tüm karşı iddiaları çürütmeye yeterlidir. Hakikatin ardın- da batıl ve yalanlardan başka ne olabilir? Bu konu da Kur'ân'da

ayrıntılarıyla işlenmiş ve tüm tereddütler giderilmiştir. Kur'ân

herşeyi yerli yerine koymak suretiyle de mücadele etmekte ve

aciz, fakir olan bir kulun hiçbir surette ilah yerine konulmasını

kabullenmeyerek ve batıl ehline Kur'ân ve İslam'dan daha güzel

bir kitab veya din getirmeleri konusunda meydan okumaktadır.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem inad sahibi müstekbirlere

mübahele (karşılıklı beddua etmek) için meydan okuduğu halde,

onun doğruluğunu bildiklerinden ona yanaşmamışlardı. Çünkü

buna giriştikleri halde Sadık-ı masduk sallallahu aleyhi ve sellem kar-

şısında helak olacaklarını çok iyi biliyorlardı.

Netice olarak şunu demek mümkündür: Hakkı gerçekleştir- mek ve batılı yok etmek için Kur'ân herşeyi ortaya koymuştur.

***

ON DÖRDÜNCÜ ESAS

Kur'ân'da Görülen Bazı Hazflar (Kısaltmalar)

Anlamı Genelleştirmek ve Zenginleştirmek İçindir

Bu esas da oldukça yararlı bir konudur. Değerlendirildiği

takdirde büyük faydalar elde edilecektir. Bir fiil veya fiil mana- sından olan bir şey başka bir şey ile kayıtlanmışsa o kayda bağlı-

dır. Allah Teala fiili zikredip onun taallukatını hazfederse, anlam

bakımından daha kapsamlı ve daha güzel olmaktadır. Kur'ân'da

bu tür örnekler de hayli fazladır.

[٦١ :ںijĭĤا ([Ã Â Á)

{Umulur ki akledersiniz.} (Nur, 24/61)

[١٥٢ :ﭏđĬŶا ([I H G)

{Umulur ki düşünürsünüz.} (Enam, 6/152)

[٢١ :ةóĝ×Ĥا ([w v u)

{Umulur ki korunursunuz.} (Bakara, 2/21)

Bu ve benzer ayetlerde Allah'ın muradı şudur: Yani umulur

ki Allah'ın ayet ve öğretilerini anlayıp, düşünürsünüz. Unutmaz

ve gaflete düşmezsiniz. Her zaman uyanık bulunursunuz. Sünne- tullaha riayet ederseniz bu sayede dünya ve ahiret saadetini ka- zanmış olursunuz. Taklid ve cehaletten, düşmanlarınızın komp- lolarından kurtulmuş olacaksınız.

Kur'ân'daki siyak ve sibak da mana vermede önemli bir fak- tördür.

= < ; : 9 8 7 6 5 4 3)

[١٨٣ :ةóĝ×Ĥا ([A @ ? >

{Ey iman edenler korunmanız için sizden öncekilere

farz kılındığı gibi oruç sizlere de farz kılındı.} (Bakara,

2/183)

Ayeti bu türdendir. Ayette geçen “korunma” orucun tüm

hikmetlerini kapsamaktadır. Nazmın anlamı şöyle olur: Tüm ha- ramlardan korunmanız özellikle de oruçlulara yasak olan yalan

ve orucu bozan şeylerden sakınıp iyi sıfatlar ve ahlak ile bezen- meniz için oruç size farz kılındı.

[٢ :ةóĝ×Ĥا)* + , ([

{(Kur’ân) muttakiler için hidâyettir.} (Bakara, 2/2)

Ayeti de böyledir. Yani Kur’ân insanlığın onurunu bo- zan cehalet, küfür, isyan, günah, taklid gibi eylemlerden sakı-

nıp Allah’ın şükrünü ifa edecek tüm hasletlerle bezenenler için

hidâyet kaynağıdır.

c b a ` _ ^] \ [Z Y)

[٢٠١ :فاóĐŶا ([e d

{Allah’tan korkanlar kendilerine şeytandan gelen bir

vesvese dokunduğu zaman (Allah’ın sevap-cezasını he- men hatırlar.) hemen (gerçeği) görürler.} (A’raf, 7/201)

Bu esasa göre, ayetin anlamı şöyle olur. Takva sahibi ve

sünnetullaha riayet edenlere şeytan bir günahı önerdiği zaman

hemen bu konuda Allah’ın emrini hatırlar ve takvalarının gereği- ni yaparlar. Allah’ın azabını, günah ve isyanın zararlarını düşü-

nürler. Nereden geldiklerinin farkına varırlar. Kurtuluşu aramaya

koyulurlar, müstakim yola koyulup tevbe ve istiğfarda bulunur- lar. Böylelikle kendileri de fıtratlarının gereğini yapıp şeytanı

kovmuş olurlar.

Kur’ân’da geçen, “iman edenler” ifadesi içeren ayetler de

aynı konumdadır. İman kavramı, boyun eğme ve teslim olmayı

gerektiren ilim ve irfandan fışkıran bir inancı ifade eder. Yusuf

aleyhisselam kardeşlerinin kendisine söylemiş olduğu “Sen bizi

doğrulayacak değilsin.” (Yusuf, 12/17) ifadesi de aynı anlam- dadır. Bu izahın ışığında şunu söylemek mümkündür. Kur’ân’da

geçen iman kavramı enfüs ve afakta Allah’ın kanunlarına ve ni- metlerine inanmak anlamındadır. Bunlar ilim ve hikmet sahibi ve

hiçbir şeyi boşuna yaratmayan ve göndermeyen bir zat tarafından

gönderilmişlerdir. Tüm bunlar değişme kabul etmeyen gerçek- lerdir. Bunların farkına varıldığında, imanın kainatta meydana

gelen sünnetullaha, akide, inanç, hüküm ve esaslara inanmak

anlamında olduğu anlaşılacaktır. Durum bu iken şu âyette oldu-

ğu gibi imanın bazen belli konulara inanmakla sınırlandırıldığı

görülmektedir.

[١٣٦ :ةóĝ×Ĥا ([5 4 3)

{Deyin ki Allah’a iman ettik} (Bakara, 2/136)

İyilik ve ıslahı emreden, kötülük yapmaktan alıkoyan ayet- ler de bu çeşittir. Bu ayetlerin kapsamına dünya ve ahirette ya- rarlı her iyilik dahil olduğu gibi tüm kötülüklerden menetme de

dahildir.

) | } ~ ے ¡( ]اĤ×óĝة: ١٩٥]

{Allah iyilik yapanları sever} (Bakara, 2/195)

[١٩٥ :ةóĝ×Ĥا ([z)

{İyilik yapın} (Bakara 2/195)

[٢٦ :÷Ĭijĺ] (&% $ # " !)

{İyilikte bulunanlara ancak iyilik vardır} (Yunus, 10/26)

[٦٠ :ĩĩèóĤ (¦[µ´ 3 2 ± °)

{İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir.} (Rahman 55/60)

Ayetlerde geçen “ihsan” (iyilik) kavramı Allah’ın nimetleri- ne karşı iyilik yapma ile diğer tüm iyilik çeşitlerini kapsamakta- dır. Bu iyilik sayesinde, Allah’ı görüyorcasına ibadet hasıl olur.

Zira biz onu görmesek de o bizi görüyordur. Söz, eylem, ilim,

irfan ile yapılması gereken tüm güzellik ve iyilikler ihsan kavra- mı kapsamındadırlar.

[١ :óàכאÝĤ¦)] \ [([

{Çoğaltma arzusu sizi helak etmiştir.} (Tekasur 102/1)

Âyetinde nelerle çoğalmanın olduğunun zikredilmeme ne- deni, “Tekasur” lafzının makam, mal, can vs. gibi konuları kap- samış olmasındandır. İnsan bu sayede kendisini Allah’a itaattan

alıkoyacak gaye ve arzulardan yüz çevirecektir.

[٢ - ١ :óāđĤ¦) ! " # $ % & ' ([

{Asra yemin olsun ki kuşkusuz insan ziyandadır.} (Asr,

103/1-2)

Surede geçen “hüsran” kavramı da zararı her yönüyle kap- samaktadır. Bundan kurtuluş da, iman, iyi eylemlerde bulunup

hak ve sabrı tavsiyede bulunmaya bağlanmıştır.

[٤٣ :ġéĩĤ¦ ([1 0 / . - , + *)

{Bilmiyorsanız zikir (ilim) ehlinden sorun.} (Nahl, 16/43)

Âyeti de bizlere sorulacak mercileri açıklarken neleri sora- cağımızdan söz etmemiştir. Bu da insanın bilmediği tüm konuları

sorması gerektiğini ifade etmek içindir. Kur'ân'ın sabrı ve sab- redenleri övmesi de bu tür ayetlerdendir ki, sabrın şu üç çeşitini

de kapsamış olsun.

1. Allah'a itaatta sabır.

2. Günahlara yaklaşmamada sabır.

3. Allah'ın takdirinde sabır.

Kur'ân'ın mutlak anlamda, inanmayanları, müşrikleri, za- limleri, fasıkları, münafık ve azgınları da zikretmesi bu anlamda- dır. Kur'ân bununla, bu kavramların geldiği tüm anlamları ifade

etmeyi istemiştir.

[١٩٦ :ةóĝ×Ĥ)ا§¨( ]

Sayfa 54 / 232

{Eğer menedilirseniz.} (Bakara, 2/196)

Âyeti her türlü engellenmeyi,

[٢٣٩ :ةóĝ×Ĥا) * + , - ./ ([

{Eğer korkarsanız, yaya veyahut binmiş olarak kılın.}

(Bakara, 2/239)

Âyetinde geçen "korku" da her türlü korkuyu içermektedir.

Bu anlam ayetin sıyakından anlaşılmaktadır. Bu tür ayetler ol- dukça fazladır. Üzerinde daha fazla durmamız, gayemizi aşacak- tır. Ancak bu yöntemi takib etmekle ilim bahçesine girilebilir.

***

Sayfa 55 / 232

ON BEŞİNCİ ESAS

Allah Teâlâ, Yüce Hedeflere Götürecek

Sebepleri Kalplerin Huzuru ve İmanın Artması

İçin Bir Müjde Kılmıştır

Kur’ân’da bu tür misaller de çoktur. Bunlardan birisi yar- dımdır. Allah Teala, mü’minlere zafer müjdesi için melekleri in- dirdiğinden haber vermektedir.

[١٠ :אلęĬŸا ([54 3 2 1 0 / . -)

{Allah bunu sırf bir müjde olsun ve kalpleriniz bu saye- de rahatlasın diye yaptı.} (Enfal, 8/10)

Allah Teala rızka müjde olarak da yağmuru indirir.

e d c b a ` _ ^] \ [ )

[٤٦ :ﻡﻭóĤا ([l k j i h g f

{Size rahmetinden tattırsın, emriyle gemiler yüzsün,

fazlından (nasibinizi) arayasınız ve şükredesiniz diye

(hayat ve bereket) müjdecileri olarak rüzgarları gön- dermesi de Allah’ın delillerindendir.} (Rum, 30/46)

Bunlardan daha kapsamlısı da şu ayetlerde geçen müjdedir.

, + *) (' & % $ # " !)

6 5 4 3 2 1 0 / . -

[٦٤ - ٦٢ :÷ĬijĺÍ] (٨٧

{Haberiniz olsun ki, kuşkusuz Allah’ın dostları için kor- ku yoktur. Onlar mahzun da olmazlar. Onlar iman eden

Sayfa 56 / 232

ve takvaya ermiş olanlardır. Dünya hayatında da ahi- rette de onlara müjde vardır.} (Yunus, 10/62-64)

Bu müjde Allah’ın dostları için hayrı istediğinin bir belirti- sidir. Övgü ve salih rüyalar, dünyada görülen ilahi lütuf, hidâyet,

kolaylık, ihsan ve ilim bu ilahi müjdeler cümlesindendir.

Mü’minlerin karşılaştıkları zorluklar ilerde olacak kolaylık

ve zaferin belirtileridir. Başta peygamberler olmak üzere Allah

dostlarının başına gelen sıkıntılar dünyanın kendilerine dar gel- mesi ve zaman zaman “Allah’ın yardımı ne zamandır” diye il- ticada bulunmaları ile ilgili Kur’ân kıssaları düşünüldüğünde,

onlara ilahi lütuf neticesi ve sünnetullah gereği şöyle cevabın

geldiği görülecektir.

[٢١٤ :ﺓóĝ×Ĥا([Æ Å Ä Ã Â Á)

{Haberiniz olsun Allah’ın yardımı yakındır.} (Bakara, 2/214)

[٦ - ٥ :ﺡóýĤا » ¬ R¯° ± ([a ©¨§)

{Kuşkusuz zorlukla beraber kolaylık vardır. Gerçekten

zorlukla beraber kolaylık vardır.} (İnşirah, 94/5-6)

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de bu konuda şunları bu- yurur: “Bil ki zafer sabırladır. Esenlik sıkıntıyladır. Her zorlukla

beraber bir kolaylık vardır.”(2) Bu tür misaller çoktur.

***

(2) Ahmed, (1/307); Beyhaki “Şu’abu’l-İmân” (1043); Taberânî “el-Kebîr” (11243);

Hâkim (3/541-542)

ON ALTINCI ESAS

Bazı Âyetlerdeki Şartlı Cümlelerde Cevabın

Zikredilmemesi, Âyette Geçen Olayın Çok Önemli

Olduğunu ve Âhirette Hesabın Çok Çetin

Geçeceğini Bildirmek İçindir

Bu tür ayetler de hayli fazladır.

) ! " # $ % & ' (( ]ïåùĤ: ١٢]

{O günahkarların, Rableri huzurunda başlarını öne

eğecekleri anı bir görsen.} (Secde, 32/12)

[١٢ :ïåùĤ ([1 0 / . - , + *))

{Rabbimiz, gördük, duyduk şimdi bizi dünyaya geri

gönder de iyi işler yapalım, artık kesin olarak inandık"

diyecekleri zamanı bir görsen!} (Secde, 32/12)

[٥١ :É×ø] (G F E D C B A @ ? > =)

{Sen o zalimleri Rablerinin huzurunda tutuklanmış, bir- birlerine suç atarlarken bir görsen!} (Sebe, 34/51)

[٢٧ :ﭏđĬŶ- ( ]B é è ç æ)

{Rablerinin huzuruna getirildikleri zaman sen onları

bir görsen} (En'am, 6/27)

Bu ayetlerde görüldüğü gibi, şartın cevabı zikredilmemiştir.

Çünkü cevabın zikredilmemesi anlamı daha da güçlendirmekte- dir.

[٥ :óàכאÝĤ׀ ([p o n m l k)

{Gerçek öyle değil, bilgi ile bilmiş olsaydınız} (Tekâsür,

101/5)

ayetinde de cevab zikredilmemiştir. Cevabla beraber ayet şu

anlama gelmektedir. Eğer bilgi ile bilmiş olsaydınız, içinde bu- lunduğunuz gaflet ve aşırılık içinde bulunmazdınız.

***

Sayfa 59 / 232

ON YEDİNCİ ESAS

Kur'ân'da Geçen Bazı İsimlerin

Tek Başlarına Gelmeleri, Uygun Genel

Anlamı İfade Etmek İçindir

Bu kâidenin de misalları çoktur. İman, birçok ayette tek ba-

şına geldiği halde bazı ayetlerde salih amellerle beraber zikre- dilmiştir. Yalnız olarak kullanıldığı zaman ceza veya mükafatı

gerektirecek şeriatın zahir ve batın tüm akidesi anlamındadır.

Bundan dolayıdır ki tüm bu anlamları içermiş olmasaydı imanın

herhangi bir tesiri olmazdı. Zaten selefe göre iman; kalbin doğru- laması, lisanın ikrarı ve organların eyleminden ibarettir.

[٢٧٧ :ةóĝ×Ĥ׀ ([e d c b a)

{İman edip salih amel işleyenler} (Bakara, 2/277)

Şeklindeki ayetlerdeki imandan kasıt, kalbteki marifet, doğ-

rulama, inanç ve Allah'a yönelmedir. Salih ameller ise kavlî ve

fiilî tüm eylemleri kapsamaktadır.

Takva ve birr kelimeleri tek başlarına kullanıldıkları zaman,

emirleri yerine getirip yasaklardan uzaklaşma anlamındadır.

İmanda olduğu gibi, ikisi de mutlak anlamda sevab ve kurtuluş

anlamını verirler. Zaman zaman ‘birr’ kavramı, iyilik yapmak,

kötülükten kaçınma ve takvayı meydana getiren ameller anla- mında kullanılır. Bunun delili şu iki ayettir.

*) (' & % $ # ")

[١٣٤ - ١٣٣ :ﺍﻥóîÐ ﻝٓ ([٢ ١ ٠ / ٫ - ٫ +

{Rabbinizin bağışına ve takva sahipleri için hazırlanmış

Sayfa 60 / 232

olup genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun..

O takva sahipleri ki bollukta da darlıkta da Allah için

harcarlar. Öfkelerini yutarlar ve insanları affederler..}

(Al-i İmran, 3/133-134)

Görüldüğü gibi bu ayetler takvayı meydana getiren haslet- lerden bahsetmektedirler.

[٢ :ةïאئîĤا ([ÉÈ Ç Æ Å Ä ÃÂ Á À ¿)

{İyilik ve takva konusunda yardımlaşın, günah ve hak- sızlık ta yardımlaşmayın} (Maide, 5/2)

Ayetinde olduğu gibi de (Á) “birr” kavramı Allah’ın razı

olduğu tüm eylemleri içermektedir. Takva da: Terkedilmesi gere- ken eylemleri yapmama anlamındadır.

(È Ç)‘İsm’ ve ‘udvan’: Her iki kavram beraber kul- lanıldıkları zaman birincisi, kulun Rabbine karşı işlemiş olduğu

günahlar, ikincisi de insanların kan, ırz ve mal ile ilgili konularda

birbirlerine karşı işlemiş oldukları günahlar anlamındadır.

‘İsm’ kavramı yalnız kullanıldığı zaman kulun rabbine karşı

işlemiş olduğu günahlar anlamına geldiği gibi insanların birbirle- rine karşı işledikleri günahlarıda kapsamaktadır. “İsm” kavramı

için söylediklerimizi “udvan” için de söylemek mümkündür.

İbadet, tevekkül ve istiâne: İbadet, yalnız kullanıldığı zaman

gizli ve açık olarak işlenen ve Allah’ın razı olduğu tüm hasletleri

kapsar. İbadet kavramının içerdiği en önemli diğer iki kavram da

tevekkül ve istianedir.

Aşağıdaki ayetlerde olduğu gibi ibadet, tevekkül ve istiane

beraber geldikleri zaman şu anlamları verirler.

[٥ :ÙéÜ א ęĤ١ ([6 5 4 3 2)

{Yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım taleb

ederiz.} (Fatiha, 1/5)

[١٢٣ :ـاİij] (kj i h)

{Ona ibadet et ve O’na güven} (Hud, 11/123)

Ayetlerde geçen ibadet, açık-gizli tüm ibadetleri kapsamak- tadır.

Tevekkül de fayda veya zararın gelmesiyle ilgili olarak kal- bin Allah’a bağlanması ve güvenmesi anlamındadır.

‘Fakir’ ve ‘Miskin’: Ayrı ayrı kullanıldıkları zaman biri diğe- ri yerine kullanılır. Zekat ayetinde (Tevbe, 9/60) olduğu gibi bir

arada kullanıldıkları zaman ise, fakir çok fazla ihtiyacı olan veya

yeteri kadar imkana sahib olmayan kişi anlamına gelir. Miskin

ise: Muhtaç olup fakir derecesinde düşkün olmayan kişidir. Bazı

ayetlerde geçen, Kur’ân okuma, ona sarılma ve O’na uyma gibi

ayetler namaz ile beraber zikredildikleri zaman İslam’ı tam ola- rak uygulamak anlamını verirler.

[٤٥ :ﺖijוǐđĤ] (ا32 ± °¯® ¬ « a)

{Kitabtan sana vahyolunanı oku ve namazı kıl.} (Ankebut,

29/45)

[١٧٠ :ﻑاóĐŶا ([Đ Ï Î Í Ì)

{Kitaba sarılanlar ve namazı kılanlar} (A’raf, 7/170)

Ayetlerinde ise namazın önemini vurgulamak için anılmış-

tır. Çünkü kitaba sarılma, namaz kılmayı da içermektedir.

***

Sayfa 62 / 232

ON SEKİZİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Hidayet ve Dalaleti

Anlatmadaki Yöntemi

Birçok ayette hidâyet ve dalaletin Allah’tan olduğu vurgu- lanırken, bazılarında da hidâyet ve dalaletin nedeni kuldan gelen

sebeblere bağlanmıştır. Bağışlama, cezalandırma, rızık verme

konuları da böyledir. Kur’ân’da geçen benzeri ayetler, her konu- da Allah’ı birlemenin önemini, tek yaratıcı olduğunu, herşeyin

hazinesini elinde bulundurduğunu, dilediğine verdiğini, diledi-

ğinden de men ettiğini ifade ederler.

Bu da, kulların bunları itiraf etmelerini arzu ve isteklerini

yalnız Allah’a yöneltmelerini ve Allah’tan başka kimseden hiç

birşey istememelerini gerektirmektedir. Şu kudsi hadis de aynı

manayı vermektedir. “Ey kullarım hidâyete erdirdiklerim dışın- da hepiniz yanlış yoldasınız. Benden hidâyet taleb edin ki sizleri

hidâyete erdireyim.”(3)

Bazı ayetlerde de hidâyet ve dalaletin sebebleri zikredilmiş-

tir ki kul iyi sebeblere sarılsın kötü olanlardan da sakınsın.

¥ ¤ £ ¢ ¡ ے } | { ~ z y x w)

[١٠ - ٥ :ğĻĥĤ۱ » ¬ R ([a ©¨ § ¦

{Kim verir ve sakınırsa en güzeli de doğrularsa biz

onu en kolaya hazırlarız. Kim de cimrilik eder kendi- ni müstağni sayar en güzeli yalanlarsa biz onu en zora

hazırlarız.} (Leyl, 92/5-10)

(3) Müslim “K. Birr ve’s-Sılâ” (4/1994) Ebû Zerr radıyallâhu anh’den

Bu ayetlerde Allah hem hidâyetin hem de dalaletin sebeple- rini beyan etmiştir.

Hidâyetin sebebleri, Allah’a iman ve sünnetullaha göre ha- reket etmektir. Dalaletin nedeni de bunların tersidir. Kur’ân’ın

özellikleri anlatılırken de aynı yöntem görülür.

] \ [Z Y X W V U)

f e d c b a ` _ ^

[١٦ :ةĩאڬĩĤ۱ ([g

{Rızasını arayanı Allah onunla kurtuluş yollarına gö-

türür ve onları kendi izniyle karanlıklardan aydınlığa

çıkarır ve onları dosdoğru yola sevkeder.} (Maide, 5/16)

t s r q p on m l k j i)

[٢٦ :ةóĝ×Ĥا ([u

{Allah onunla birçok kimseyi saptırır. Birçoklarını da

doğru yola yöneltir verdiği misallerle Allah ancak fa- sıkları saptırır.} (Bakara, 2/26)

Ô Ó Ò Ñ ĐÏ Î Í Ì Ë Ê)

[٣٠ :افóĐŸا ([Û Ú Ù Ø × Ö Õ

{O bir grubu doğru yola iletti bir gruba da sapıklık hak

oldu. Çünkü onlar Allah'ı bırakıp şeytanları kendilerine

dost edindiler.} (A'raf, 7/30)

Allah bu ayetlerle de, niyeti güzel olup hayır işleyenleri

hidâyete erdirdiğini; sünnetullaha muhalefet edip, Allah düşman- larını dost edinenleri de saptırdığını beyan etmektedir.

[٥ :ėāĤا ([À¿ ¾ ½ ¼ »)

{Onlar yoldan sapınca Allah da kalplerini saptırdı.}

(Saff, 61/5)

[١١٠ :מאđĬŸا ([Ú Ù Ø × Ö Õ Ô Ó Ò)

{Ona iman etmedikleri ilk durum gibi onların gönülle- rini ve gözlerini ters çeviririz.} (En'am, 6/110)

[٨٢ :įĈ] (n m l k j i h g f e)

{Ben, tevbe edip iman eden, salih amel işleyen ve sonra

da hidâyete erenler için bağışlayıcıyım} (Taha, 20/82)

> =< ; :98 7 6 5)

[١٥٦ :افóÐÝا ([C B A @ ?

{Rahmetim her şeyi kuşatmıştır, O'nu takva sahipleri- ne, zekat verenlere ve ayetlerimize iman edenlere yaza- cağım.} (A'raf, 7/156)

[٥٦ :افóÐÝ] (´ ا3 2 ± °¯®)

{Rahmetim iyilik yapanlara yakındır.} (A'raf 7/56)

*) (' & % $ # " !)

+ , - ( ]لآ óîÐنا: ١٣٣]

{Rabbinizin bağışına ve takva sahipleri için hazırlanmış

olup genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun.}

(Al-i imran, 3/133)

Kur'ân, takvayı oluşturan ve kendileriyle rahmet ve bağış-

lanmanın elde edildiği sebebleri de açıklamıştır.

)ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ § ¨ © a

[٢١٨ :ةóĝ×Ĥ] (ا2 ± °¯®¬ «

{İman edenler, hicret edenler ve Allah yolunda cihad

edenler var ya işte bunlar Allah'ın rahmetini umanlardır.}

(Bakara, 2/218)

(2 ± °¯® ¬ « a ©)

[اóÐÝاف: ٢٠٤[

{Kur’ân okunduğu zaman dinleyin ve susun ki size mer- hamet edilsin.} (A’raf, 7/204)

Rahmet ve bağışlamanın yolu genel anlamda Allah ve

Rasûlü’ne itaat etmekten özel anlamda da ayetlerde geçen ey- lemleri işlemekten geçer.

Azaba gelince onu gerektiren birçok neden anlatılmış ise de

hepsi iki nedende odaklanır.

1- Allah ve Rasûlü’nü yalanlama

2- Allah ve Rasûlü’ne itaat etmekten yüz çevirme.

- , + *) (' & % $ # " !)

[١٨ - ١٥ :ǵĻĥĤا ([١ ٠ / ,

{O ateşe ancak yalanlayıp yüz çeviren kötüler girer.

Temizlenmek üzere malını hayra veren iyiler ondan uzak

tutulur.} (Leyl, 92/15-18)

[٤٨ :įĈ] (Ú Ù Ø × Ö Õ Ô Ó Ò Ñ Ð)

{Gerçekten bize vahyolundu ki yalanlayan ve yüz çevi- renlere azab edilecek.} (Taha, 20/48)

Rızık sebeblerine gelince, onlar da Allah ve Resülüne itaat

etmek, yeryüzünde güzel teşebbüslerde bulunmaktır.

:ƋŻĉĤا ([vu t s r q p o n m l k j)

[٣ - ٢

{Kim Allah’a karşı takvalı davranırsa, Allah ona bir kur- tuluş yolu yaratır ve ummadığı yerden de rızıklandırır.}

(Talak, 65/2-3)

[٧ :ƋŻĉĤا ([b a ` _ ^])

{Allah zorluktan sonra kolaylığı yaratacaktır.} (Talak, 65/7)

Bu ayetten de anlaşılacağı gibi zorlukları göğüslemek ve za- manı beklemek de rızkın sebebleri arasındadır.

Sayfa 66 / 232

) { | } ~ ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ § ¨ ©

[٣ :ﺩﻮﻫ] (®¬ « a

{Rabbinizden mağfiret dilemeniz sonra da ona tevbe

etmeniz (için indirildi.) Eğer bu emrolunanları yapar- sanız Allah sizi tayin edilmiş bir süreye kadar güzel bir

şekilde yaşatır. Fazilet sahibi herkese de iyiliğinin kar-

şılığını verir.} (Hud, 11/3)

Bu ayette rızkın sebebi çokça zikir ve istiğfar olarak vurgu- lanmıştır.

(% $ # " ! Ô ÓÒ Ñ Ð Ï Î)

[١١ - ١٠ :ﺡﻮﻧ]

{Dedim ki: Rabbinizden mağfiret dileyin. Çünkü o çok

bağışlayıcıdır ki bu sayede üzerinize gökten bol-bol

yağmur indirsin.} (Nuh, 71/10-11)

Bu ayette de Allah’tan mağfiret dilemenin bol rızık ve hayra

sebeb olduğu anlatılmıştır. Dolayısıyla onun tersi de fakirlik ve

zor şartlara sebebiyet verir. Buna dair misaller çoktur.

***

Sayfa 67 / 232

ON DOKUZUNCU ESAS

Bazı Âyetlerin Esmâ-i Hüsna ile

Bitmelerinin Hikmeti

Kur'ân bu yöntemiyle, ilgili ayet ile ayetin bittiği isim

arasında bir bağlantının olduğunu vurgulamak istemiştir. Bu

kâidenin de önemli yararları mevcuttur. Bu şekilde biten ayet- ler incelendiğinde, ayette geçen Allah'ın sıfatlarıyla ayetin muh- tevası arasındaki bağlantı hemen anlaşılacaktır. Bu da Allah'ın

emir ve yasaklarıyla yarattıklarının bu isimleri arasında yakın bir

bağlantı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu, Allah'ı ve O'nun emrettiği ahkamı bilme konusunda

çok önemli ve faydalı bir konudur. Rahmet ayetleri, rahmet sı-

fatlarıyla; cezayı va'd eden ayetler de, izzet güç, kudret, ilim ve

kahreden sıfatlarla bitmektedir. Sınırlı bilgilerimizle bazı ayetleri

inceleyeceğiz. Çok önemli olduğu ve ilgili tefsîrlerde de zor bu- lunabileceği için misalleri fazlaca zikredeceğiz."

[٢٩ :ةóĝ×Ĥا ([Ò Ñ Ð Ï Î ÍÌ Ë Ê)

{Semaları yedi kat olarak yarattı, o herşeyi bilendir.}

(Bakara, 2/29)

Yeri ve göğü yarattığını beyan ettikten sonra ilminin herşeyi

kuşattığını belirtmiştir.

Bu, Allah'ın ilminin kainatı kuşattığının ve onu insanlar

için en güzel biçim ve sınırsız ilmiyle düzenlemiş olduğunun

delilidir.

[١٤ :ɔĥîĤا ([3 2 1 0 / . - ,)

{Yaratan bilmez mi? O lütuf sahibi ve herşeyden haber- dardır.} (Mülk, 67/14)

Evreni yaratması ve içini insan, hayvan, bitki ve cansız var- lıklarla döşemesi, Allah'ın ilmi konusundaki aklî delillerdendir.

İlmi olmayan biri onları nasıl yaratabilir?

Allah'ın, meleklere yeryüzünde bir halife yaratacağını haber

vermesi, meleklerin sual sormaları, Allah'ın Adem'i yaratması,

ona tüm eşyanın isimlerini öğretmesi, meleklerin bunları bilme

konusunda aciz kalmaları, Adem'in ise bu isimleri haber verme- sini konu alan şu ayette:

([\ [Z Y XW V U T S R Q P)

[٣٢ :ةóĝ×Ĥا[

{Allah'ım, seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz. Bize

öğretmiş olduğun ilim dışında ilmimiz yoktur. Sen ilim

ve hikmet sahibisin dediler.} (Bakara, 2/31-32)

Meleklerin Allah'ın sonsuz ilim ve hikmetini itiraf edip ha- talarını kabul ettiklerini ve yeryüzünün insan için hazırlandığı-

nı açıklamaktadır. Bu iki ayet, meleklerin büyük ve bilgi sahibi

yaratıklar olmalarına rağmen, kendi bilgilerinin Allah'ın ilmi

karşısında çok basit kaldığını ve ilimlerinin ancak Allah'tan gel- diğini itiraf ettiklerini bildirmektedirler. Bundan dolayıdır ki bu

konu Allah'ın "Alim ve Hakim" sıfatlarıyla bitmiştir. Bu sıfatlar

Allah'ın Adem'e ilim öğrettiğini ve yaratma hikmetini ortaya

koymaktadır ki bu da münasebetin en alasıdır.

[٣٧ :ةóĝ×Ĥا ([Ü Û Ú Ù Ø ×Ö Õ Ô Ó Ò Ñ Ð)

{Adem Rabbinden bir takım kelimeler aldı ve derhal

tevbe etti. Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merha- meti bol olandır.} (Bakara, 2/37)

Bu ayetin Allah'ın "Tevvab ve rahim" sıfatlarıyla bitmesi

oldukça manidardır. Çünkü bu ayette Adem'in Allah'ın rahmet,

inayet, bağışlama ve ona muvaffakiyet bahşetmesi söz konusudur.

Allah teâlâ tevbeleri kabul ettiği ve merhamet sahibi oldu-

ğu için Adem; tevbekar bir tavır ile gereken sebeblere de sarıla- rak nimetlerin Allah’tan geldiğini, şükür ve duanın sadece O’na

yapılması gerektiğini, Allah’ın da kullarının tevbe ve dualarını

kabul ettiğini ve buna razı olduğunu göstermek suretiyle Allah’a

yönelmişti. Allah kullarının tevbesini kabul eder ve onları tevbe- ye muvaffak kılar. Tevbe şartlarını onlara kolaylaştırır ve dilek- lerini yerine getirir.

Bu sebeple bir diğre ayette şöyle buyurmuştur:

[١١٨ :ÙÖijÝĤا [مث :; 9 8 7)

{Sonra (eski hallerine) dönmeleri için Allah tevbelerini

kabul etti} (Tevbe, 9/118)

Yani, onların kalplerini yönlendirdi. Eğer kalbleri döndürme

konusunda Allah’ın ilmi ve fiili yardımı olmasaydı onlar tevbe

etmeye muvaffak olamazlardı. Allah’ın rahmet ettikleri dışında

nefsin istilası ve belasından kurtulan olmaz. Allah insanı nefsin

ve şeytanın belasından korumaktadır.

Neshi konu alan ayette Allah’ın sonsuz kudret ve mülkün- den söz edilir.

< ; : 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 / .)

[١٠٧ - ١٠٦ :ةóĝ×Ĥا= <? ([

{Allah’ın herşeye güç yettiğini ve yer ve göklerin mülkü-

ne sahib olduğunu bilmiyor musun?} (Bakara, 2/106-107)

Bu ayetler, neshi inkar eden Yahudilere ve diğer kimselere

reddiyede bulunmakta ve neshin Allah'ın kudret ve hükümranlı-

ğının bir neticesi olduğunu göstermektedir. Allah kulları arasında

dilediği şekilde hükmeder. Ahkam gönderir. Tüm bunları da hik- met ve adaletle gerçekleştirir.

Sayfa 70 / 232

q p o n ml k j i h gf e d)

[١١٥ :ةóĝ×Ĥا ([r

{Doğu da batı da Allah'ındır. Nereye yönelirseniz Allah'ın

vechi oradadır.} (Bakara, 2/115) dedikten sonra:

{Allah'ın rahmeti geniştir ve ilim sahibidir.} diye buyurması

manidardır. Yani, Allah'ın kerem ve mülkü geniştir. Uzak ve ya- kın her mülk O'nundur. İlmi, herşeyi kuşatır. Geçmiş ve gelecek

herşeyi, çeşitli kıblelere yönelmedeki hikmeti ve herhangi bir

yöne doğru yönelenlerin de niyet ve gayelerini bilir. Birisi hiçbir

kötü niyet olmaksızın kıble tayin etme konusunda hata eder ve

başka yöne doğru namaz kılarsa yine Allah'ın rızasını hak et- miştir.

İbrahim ve İsmail aleyhimasselam'ın dualarını içeren

[١٢٧ :ةóĝ×Ĥا ([0 / . - , +*) ( )

{Rabbimiz! Bizden kabul et, şüphesiz ki sen işitensin,

ilim sahibisin.} (Bakara, 2/127)

Âyeti de Allah’ın mübarek iki ismiyle bitmiştir ki her iki pey- gamber bu iki isimle yaptıkları şeyin kabul edilmesini Allah’tan

dilemişlerdi. Allah onların niyetlerini biliyor ve dualarını işiti- yordu. Burada geçen “semi” dua makamında geçtiği için kabul

eden anlamındadır. Nitekim şu ayette de İbrahim aleyhisselam şöy- le dua etmiştir.

[٣٩ :ħĻİ෦óÖ] (¦2 ± °¯®)

{Şüphesiz ki Rabbim duaları işitendir (kabul edendir).}

(İbrahim, 14/39)

[١٢٩ :ïóĝ×Ĥ෦ ([H G F E D)

{Rabbimiz! Onlara içlerinden bir peygamber gönder.}

(Bakara, 2/129)

[١٢٩ :ïóĝ×Ĥ෦ ([U T S R Q)

Sayfa 71 / 232

{Şüphesiz, üstün gelen ve herşeyi yerince yapan sensin.}

(Bakara, 2/129)

Âyetinin de “Aziz ve Hakim” isimleriyle bitmesinin anlamı

şudur: Allah’ım bizden sonra peygamber göndermen hem rah- met hem hikmet hem de izzet neticesidir. İnsanların başıboş ve

peygambersiz kalmaları Allah’ın hikmetiyle bağdaşmaz. Allah,

Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’i son peygamber olarak gön- dermekle bu hikmeti gerçekleştirmiştir. İnsanların mazeretlerini

ortadan kaldırmak için önce peygamberler göndermiştir. Tüm

emir ve kanunlar Allah’ın izzet ve hikmetiyle gerçekleşmekte- dir.

Allah güzel isimlerini beyan ederek hikmetlerin ayrıntılarını

zikretmemektedir ki kulları isimlerin gerçekleştirecekleri hik- metleri araştırsınlar. Bu gerçeği şu ayet gayet açık bir biçimde

ortaya koymaktadır.

» o 1 ¸¶ µ´ 3 2 ± °)

[٢٠٩ :ةóĝ×Ĥ¦1/4 1/2 ([

{Size apaçık deliller geldikten sonra, eğer saparsanız

iyi bilin ki Allah Aziz'dir, Hakim'dir.} (Bakara, 2/209)

Bu ayette eğer saparsanız size şu kadar ceza vardır denil- memiş, "Biliniz ki Allah Aziz ve Hakim'dir." denilmiştir. Bu da,

Allah'ın izzet ve gücünü, hikmet ve boş yere birşey yapmadığını

farkederseniz, günah ve hatalarınızdan dolayı korkup tedbir al- manız gerekir, imajını vermek içindir. Çünkü ceza gerekene ceza

vermesi O'nun hikmetinin gereğidir. Bu cezadan alıkoymak veya

onu aciz bırakmak da hiç kimsenin kârı değildir. Onun ceza ve

hükmünden kaçmak da mümkün değildir.

| { z y xw v u t s r q p)

{ ~ ([¦ïĤאىïة: ٣٤[

{Kendilerini yakalamadan önce tevbe ederlerse şunu

Sayfa 72 / 232

bilin ki Allah bağışlayan ve merhamet sahibidir.} (Maide,

5/34)

Ayetinden de anlaşılacağı gibi, ayetin sonunda suç işleyenle- ri af edin veya salıverin denilmemiş. Bilin ki Allah bağışlayan ve

merhamet sahibidir, denilmiştir. Buradaki espiri şudur: Allah'ın

tevbekârların tevbelerini kabul edeceğini ve onları tevbe etme- ye muvaffak kılacağını bildiğiniz zaman siz de affedilmeyi hak

eden birini affediniz demektir.

98 7 6 5 4 3 2 1 0 /)

: ; > = ([ïÎĤאیïة: ٣٨[

{Hırsızlık eden erkek ve kadının yaptıklarına karşılık

bir ceza ve Allah'tan bir ibret almak üzere ellerini kesin.

Allah izzet ve hikmet sahibidir.} (Maide, 5/38)

Bu ayetinin anlamı da: Allah izzetiyle ve hırsızın elinin kesil- mesine ve mütecavizin cezalandırılmasına hükmetti şeklindedir.

Varislerin alacakları maldan bahseden Nisa sûresinin dör- düncü ayetinin sonu şu şekilde bitmektedir.

[١١ :א۶ùïĤ × ([Ö Õ Ô Ó Ò ÑÐ Ï Î)

{Allah'tan bir vecibe olarak bunlar farz kılındı. Şüphesiz

ki Allah ilim ve hikmet sahibidir.} (Nisa, 4/11)

Allah'ın ilim sahibi oluşu, insanların bilmediklerini kendi- sinin bildiğini, hikmet sahibi olması da malları sahiplerine hik- met ile dağıtmayı emrettiğini göstermektedir. Bu görev insanlara

bırakılıp siz bildiğiniz gibi dağıtın denilseydi işin içine, cehalet,

adam kayırma, zulüm ve haksızlık karışacaktı. Dağıtım işi kar- gaşa ve ölüm ile de neticelenebilecekti. Fakat Hikmet ve İlim

Sahibi bunu insanlara bırakmadı, bizzat kendi üstlendi ve en adil

biçimde dağıtılmasını emretti.

Allah'ın ilim ve izzetinden dolayıdır ki kim, Allah'ın ahka- mına itiraz edip şu şöyle olsaydı veya böyle olmasaydı derse,

Allah’ın ilim ve hikmetine halel getirmek anlamına geleceği için

onun dinle alakası kesilir. Allah bu hikmetten dolayıdır ki hü-

kümleri beyan ettikten sonra ilim ve hikmet sahibi olduğunu da

vurgulamaktadır. Keza cezayı bildiren ayetlerin sonunda da bu

isimleri zikrediyor ki ahkamın gerçekleşmesi için cezanın da ge- rektiği ve bunun Allah’ın ilim ve hikmetiyle olduğu bilinsin. Dua

ayetleri de uygun isimlerle bitmektedir.

[١٨٠ :فاóÐÝ‌ا ([HG F E D C)

{Allah’ın güzel isimleri vardır. Onlarla dua edin} (A’raf,

7/180)

Yani talebinizi uygun isimle O’na iletin.

[٥٩ :ãéÂ‌ا ([T S R Q P ON M L)

{Allah onları herhalde memnun kalacakları girilecek

bir yere sokacaktır. Allah kesinlikle tam bir bilgi sahibi- dir, halimdir.} (Hac, 22/59)

` _ ^] \ [Z Y X W V U)

[٦٠ :ãéÂ‌ا ([g f e d c ba

{İşte böyle. Her kim, kendisine verilen eziyetin dengi ile

karşılık verir de bundan sonra kendisine yine bir teca- vüz ve zulüm vaki olursa, emin olmalıdır ki, Allah ona

mutlaka yardım edecektir. Hakikaten Allah çok bağışla- yıcı ve mağfiret edicidir.} (Hac, 22/60)

r q p o n m l k j i h)

[٦١ :ãéÂ‌ا ([w v u t s

{Böylece (Allah, haksızlığa uğrayana yardım edecektir

ve buna kadirdir.) Çünkü Allah geceyi, gündüze katar,

gündüzü geceye katar. Şu da muhakkak ki Allah, hakkıy- la işiten ve görendir.} (Hac, 22/61)

Sayfa 74 / 232

¤ £ ¢ ¡ ے } | { ~ z y x)

[٦٢ :ãéĤ (ا[a ©¨§ ¦ ¥

{Böyledir. Çünkü Allah, hakkın ta kendisidir. O'nun dı-

şındaki taptıkları ise batılın ta kendisidir. Gerçek şu ki

Allah, evet O, yücedir, büyüktür.} (Hac, 22/62)

1 ¸¶ µ ´ 3 2 ± °¯® ¬ «)

[٦٣ :ãéĤا « 1/4 1/2 ([o

{Görmedin mi, Allah, gökten yağmur indirdi de bu sa- yede yeryüzü yeşeriyor. Gerçekten Allah çok lütufkardır.

(Her şeyden) haberdardır.} (Hac, 22/63)

(Ë Ê É È Ç Æ ÅÄ Ã Â Á À ¿ 3⁄4)

[٦٤ :ãéĤا[

{Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Hakikaten Allah,

yalnız o zengindir, övgüye değerdir.} (Hac, 22/64)

/ . - , + *) (' & % $ # " !)

(= > ; : 9 8 76 5 4 3 2 1 0

[٦٥ :ãéĤا[

{Görmedin mi, Allah, yerdeki eşyayı ve emri uyarınca

denizde yüzen gemileri sizin hizmetinize verdi. Göğü de,

kendi izni olmadıkça yer üzerine düşmekten korur. Çünkü

Allah, insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir.} (Hac,

22/65)

Yukarıda geçen ilk ayette Allah'ın Alîm ve Halîm isimleri

zikredilmiştir. Allah bu iki ismiyle onların iyi niyet ve amelleri- ni bilmekte ve ona göre onları mükafatlandıracak ve günahlarını

affedecektir. Artık üzerlerinde hiçbir şey yoktur. İkinci ayette de

Allah'ın af sahibi ve bağışlayıcı olduğu zikredilmiştir. Ayet görü-

len haksızlığa karşılık verilmesini mübah gördüğü gibi faziletin

yerine de işaret etmiş ve suçluyu affetmenin daha iyi olacağına

dikkat çekmiştir. Ayetin vermek istediği mesaj şudur: Allah'ın af

ve merhametine ermek istiyorsanız, Allah'ın şu iki ismiyle beze- nin ve ona göre O'na ibadet edin.

Üçüncü ayet de Allah'ın Semi' ve Basir isimleriyle bitmek- tedir. İşiten olması onun her sesi duyduğunu, gören olması da

herşeyi görmesini gerektirmektedir. Dördüncü ayet en yüce ve

en büyük zat olduğunu belirten iki ismiyle bitmektedir. Onun bü-

yüklük ve kibriyası karşısında tüm yaratıklar cılız kalır ve onun

dışında kalan ma'budlar iptal olur. Bu da sadece onun hak, onun

dışında olan herşeyin batıl olduğunu gösterir.

Beşinci ayet: Allah'ın Lütuf sahibi ve herşeyden haberdar

sıfatlarıyla bitmektedir. Bu sıfatlar Allah'ın ilminin genişliğini ve

gizli-açık herşeyden haberdar olduğunu göstermektedir. Yerin bi- tirmiş olduğu her türlü bitki ve tohum buna dahildir. Lütuf sahibi

olması da, onun insanlar için her türlü rızkı, hayrı ve pak suyu

bahşettiğini göstermektedir.

Altıncı ayet: Allah'ın zengin ve övülmeye layık olduğunu

gösteren iki ismiyle bitmektedir. Bunları da Allah'ın yer ve gökle- rin içindeki mülke sahip olduğunu, ve onların hiç birine muhtaç ol- madığını beyan ettikten sonra zikretmiştir. Mutlak anlamda zengin

olan O'dur. Hiçbir şey ona hiçbir şey kazandıramaz. Kamil anlam- da övgüye layık olan da O'dur. Herkes Allah'ın mülkü karşısında

fakir ve muhtaçtır. O, fazlu kereminden onlara lütfetmiştir. Yer ve

göğün içindeki herşeyi insanların istifadesine sunmuştur. Allah gü-

zelliği kullarına yarattığı için cemal sıfatına haizdir. Bundan dola- yıdır ki takdir etme ve kanun koymada övgüye layık olan O'dur.

Zat, sıfat ve fiil olarak harşeyi ile övgüye ehildir.

Yedinci ayet: Allah'ın rahmet ve şefkatı beyan eden iki is- miyle bitmiştir. Onun merhamet ve şefkatinin gereği olarak tüm

kainatı insanın istifadesine sunmuş ve kudretiyle yer ve göğü

sarsmaktan korumuştur.

Keza onun rahmetinin gereği olarak yeri ve diğer faydalar

için denizi onların istifadesine vermiştir. Allah onlar için barına- cakları yerleri ve her türlü ihtiyaçlarını yaratmış ve bunları onlar

için koruyup devam ettirmiştir.

Kasas ve Şuara surelerinde peygamberlerin kıssaları anla- tıldıktan sonra “Rabbin, izzet ve merhamet sahibidir” sıfatları

hayli zikredilmiştir: Bu da şu anlama gelir: Her kıssa bir pey- gamberin kavmiyle beraber kurtuluşundan bahsetmektedir. Bu

da ancak Allah’ın lütuf ve keremiyle gerçekleşmektedir. Keza

her kıssada peygamberleri tekzib eden kavimlerin de helakları

söz konusu olduğu için Allah’ın izzet ve güç sahibi olma sıfatı

zikredilmiştir.

Allah’ın izzet ve merhamet sahibi sıfatları hem kurtarma

hem de helak etmeyi gerektirmektedir. İzzet ve merhametiyle,

yalanlayanları helak ettiği gibi aynı vasıflarıyla peygamberleri ve

kendilerine uyanları da kurtarmıştır. Allah’ın rahmeti bir yönüyle

de yaptıkları eylemin çirkinliğini göstermektedir. Çünkü Allah

onlara peygamberler, kitaplar ve nimetler göndermek suretiyle

rahmet kapılarını ardına kadar açtığı halde onlar küfür, şirk ve

azgınlıklarıyla kapıları kapatmışlar ve rahmetin girmesine engel

olmuşlardır. Onlara azabın gelmesi bu tavırlarından dolayıdır.

(Í Ì Ë Ê É È Ç Æ ÅÄ Ã Â Á)

[ۜĩĤאۂیïۃ: ١١٨[

{Allah’ım onlara azab verecek olursan senin kulların- dır. Onları affetsen de şüphesiz ki sen izzet ve hikmet

sahibisin.} (Maide, 5/118)

İsa aleyhisselam’ın bu duasının, “sen rahmet eden ve bağışla- yansın” şeklinde gelmemesi de, söz konusu makamın acıma ve

merhamet makamı olmayıp İsa aleyhisselam ve annesini ilah edi- nenlere gazab etme ve intikam alma yeri olmasından dolayıdır.

Bundan dolayı ayette, rahmet ve mağfiret sahibi yerine, izzet ve

hikmet sahibi sıfatları gelmiştir ki bu makama daha uygundur.

Umudu en güzel şekilde beyan eden yönetemlerden birisi de

bir ayette hem rahmet hem de ceza nedenlerinin anılması sonra

da ayetlerin rahmet sıfatlarıyla bitmiş olmasıdır. Bu yöntemi şu

iki ayette görmek mümkündür.

[١٢٩ :ناóîÐ] (لآ1 ¸¶ µ´3 2 ± °¯®)

{Allah dilediğini bağışlar dilediğine de merhamet eder.

Allah bağışlayan ve merhamet edendir.} (Ali-i İmran, 3/129)

Ë Ê É È Ç Æ Å)

[٧٣ :ابõèÝا ([Õ Ô Ó Ò Ñ ÐÏ Î Í Ì

{Bu suretle Allah, münafık erkeklere ve münafık kadın- lara, müşrik erkeklere ve müşrik kadınlara azab edecek,

inanan erkeklerin ve inanan kadınların da tevbesini ka- bul buyuracaktır. Allah çok bağışlayan, çok merhamet

edendir.} (Ahzab, 33/73)

Bunun diğer bir izahı da şudur: Allah’ın rahmeti gazabını

geçmiştir. Allah’ın rahmeti herşeyi kuşatmıştır. En basit şekliyle

rahmeti gerektirecek eylemi yapana ulaşacaktır. Kalbinde hardal

tanesi kadar iman olan cehennemden çıkacaktır. Bu misalleri

vermekle yetiniyoruz. Diğerleri buna kıyas edilebilir.

***

YİRMİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Muhkem ve Müteşabih Âyetlerden

Meydana Gelmesinin İzahı

Kur’ân bir yönüyle bütün olarak muhkem, bir yönüyle mü-

teşabihtir. Diğer bir yönüyle de bir kısmı muhkem bir kısmı da

müteşabihtir. Kur’ân’ın bu üç özelliğini de çeşitli ayetlerde gör- mek mümkündür. Bazı ayetler Kur’ân’ın muhkem olduğunu be- lirtmektedirler.

[١ :ﺩijİ] (o n m l k j i h g f ed)

{Elif-Lam-Ra. Bu bir kitabtır ki hikmet sahibi, herşey- den haberi olan (Allah) tarafından, ayetleri sağlamlaş-

tırılmış sonra da güzelce açıklanmıştır.} (Hud, 11/1)

Ayetin anlamı şudur: Kur’ân, gayet sağlam bir biçimde di- zilmiştir. Hikmette en üst zirvesindedir. Herşeyi doğru ve haktır.

Emirleri hayır hareket ve güzelliktir. Yasakları da insanlara zarar

veren konulardadır. Çirkin ahlakı men eder. İşte Kur’ân’ın muh- kem oluşunun bir anlamı budur.

Zümer suresinde de Kur’ân’ın bütün olarak müteşabih oldu-

ğundan bahsedilir.

[٢٣ :óĨõĤا : ; > = ([9 8)

{Allah, sözün en güzelini birbirine benzer ikişerli bir

kitab halinde indirdi.} (Zümer, 39/23)

Ayette geçen müteşabihin anlamı şudur: Hidâyet, güzellik

ve hak oluşta, fayda, muhteva, akıl ve kalbleri temizleme ile

maslahat konularında tüm ayetler birbirine benzerler.

En güzel lafızlar ve en güzel anlam O'nundur. Nitekim

Kur'ân, muhtelif bitkilerin insanlara çeşitli yönlerden sağladıkları

faydalardan bahsederken onlar için de "müteşabih" sıfatını kullan- mıştır. Çünkü fayda sağlama yönüyle birbirlerine benzerler:

v u t s r q p o n m)

:ﻡאđĬŸا } | {~ ([z y x w

[١٤١

{Çardaklı ve çardaksız bahçeleri, ürünleri çeşit çeşit hur- maları, ekinleri, zeytinleri, narları birbirine benzeyen ve

benzemeyen, biçimde yaratan O'dur.} (En'am, 6/141)

= < ;: 9 8 7 6 5 43 2 1 0 / .)

[٢٥ :ةóĝ×Ĥا<? ([

{Onlardaki herhangi bir meyveden rızıklandıkça bu

daha öncede rızıklandığımız şeydir derler. Onlara (de- dikleri)ne benzer verilmiştir.} (Bakara, 2/25)

[٧ :انóîĐ ﻝآ ([ts r q p o n m l)

{O'nun bazı ayetleri muhkemdir. Bunlar kitabın anası-

dır. Diğerleri de birbirine benzer.} (Al-i İmran, 3/7)

Bu ayetten de anlaşıldığı gibi Kur'ân'ın bir kısmı muhkem

bir kısmı da müteşabihtir. Parlak zeka ve derin bilgiye sahib

olanların imanı müteşabih ayetler karşısında hiçbir sûrette sarsıl- maz ve şüpheye kapılmazlar. Çünkü onlar müteşabih ayetleri de

muhkem ayetler gibi değerlendirirler ve ‘hepsi de Rabbimizden

nazil oldu’ derler.

Allah’tan geldiğine göre onda herhangi bir noksanlık veya

çelişki söz konusu olamaz. Bir yerde anlamı bizce anlaşılmıyorsa

onu diğer ayetler açıklar. Böylelikle problem ortadan kalkar. Bu

tür ayetlere de misaller çoktur. Önceden de geçtiği gibi bunlardan

birisi: Allah’ın herşeye kadir olması, Allah’ın dilediğinin olacağı,

dilemediğinin olmayacağı ve bazı insanları hidâyete bazılarını da

dalalete götürmesidir.

Bazı ayetlerin anlamı bize kapalı veya hikmetsiz görünür- se diğer ayetlerden istifade cihetine gitmeliyiz. Bu bağlamda

yukarda geçtiği gibi Allah’ın hidâyete veya dalalete götürmesi

konusunun gerçek anlamı bize kapalı gelse konuyla ilgili diğer

ayetlerden faydalanma yönüne gitmeliyiz. “Böyle bir yönteme

başvurduğumuzda karşımıza şu netice çıkar: Hidâyeti gerçek- leştiren bazı sebebler vardır. Kul onlara sarıldığında Allah ona

hidâyeti nasib eder:

[١٦ :ةïאئىîĤا] \( ]Z Y X W V U)

{Onunla Allah, rızasının peşinde gidenleri esenlik yol- lara iletir.} (Maide, 5/16).

Hidâyette olduğu gibi dalalete de götüren nedenler vardır.

Ô Ó Ò Ñ ĐÏ Î Í Ì Ë Ê)

[٣٠ :فاóĐŶا × ([Ö Õ

{Bir topluluğu doğru yola iletti, bir topluluğa da sapık- lık hak oldu. Çünkü onlar şeytanları Allah’tan başka

dostlar tuttular ve kendilerinin de doğru yolda oldukla- rını sanıyorlar.} (A’raf, 7/30)

[٥ :ėāĤ¦ ([À¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 »)

{Onlar (haktan) eğrilince Allah da kalblerini eğritti.}

(Saff, 61/5)

Cebriyye’ye göre kul, günahları işleme konusunda zorla- nır. Oysa birçok ayette Allah’ın hiçkimseyi günaha zorlamadığı

belirtilmektedir. Yaptıklarını iradeleriyle gerçekleştirmektedir.

Yaptıkları kendilerine nisbet edilmektedir. Cebriyye’nin tam ak- sine Kaderiyye de insanlara yaptıklarını izafe eden ayetlerden ha- reketle kaderi inkar cihetine gitmişler ve tüm eylemleri insanlara

atfedip Allah’ın takdirini reddetmişlerdir. Onlara göre Allah diler

fakat takdir etmez. Bu konuyu açıkça beyan ve Allah’ın herşeyin

yaratıcısı olduğunu belirten ayetleri görmezlikten gelmişlerdir.

İnsanların Fiillleri: Bu konu ile ilgili ayetleri de tek başlarına

anlamak zor. Çünkü bazı ayetlere göre kula hiçbir sorumluluk

ve pay verilmemiştir. Bu da Cebriyyeciliğe götürür. Cebriyye ve

Kaderiyye ekolleriyle ilgili olarak şunu hatırlamak gerek: Ayet

ve nasların tamamı doğrudur. Hepsine inanmak ve doğrulamak

farzdır. Ayetler arasında herhangi bir çelişki söz konusu değil- dir. Günahlar ve taatlar kulların irade ve kudretleriyle meydana

gelmektedir. Allah ise herşeyin yaratıcısıdır. Kulların kudret ve

iradelerini de o yaratmıştır. Ayetlerin birbirleriyle açıklanması en

güzel yöntemdir. Bir yerde mücmel olan bir ayeti diğer ayetler

açıklamaktadır.

Kur'ân'ın emrettiği veya yasakladığı namaz, zekat, zina ve

zulüm gibi eylemler mücmel olan konular değillerdir. Çünkü

Kur'ân insanlarca bilinen konuları kendilerine emretmiş veya

onlardan sakındırmıştır. Kaldı ki sünnet Kur'ân'daki mücmelleri

beyan etmiştir.

***

Sayfa 82 / 232

YİRMİ BİRİNCİ ESAS

Kur'ân'ın Her Zaman ve Mekâna Hitap Etmesi

ve Örfe Değer Vermesi

Bu da önem ve faydası büyük olan bir esastır. Allah ma'rufu,

yani akıl ve dinin güzel gördüğü şeyi emretmiş, çirkin gördüğü

şeyleri de yasaklamıştır. Mü'minler iyiliği emr ve kötülükten sa- kındırmakla emrolunmuşlardır. Kur'ân'da bu husus onlar için bir

özellik olarak gelmiştir. Namaz, oruç, zekat, hac ve iyilik, güzel

ahlak, cesaret, mürüvvet, düşünme vb. konular her zaman için

geçerli olan ve değişmeyen ma'ruf çeşididir. Bunlar her ümmette

geçerli ve emrolunan faziletlerdir. Keza, şirk, haksız yere adam

öldürme, zina, içki v.b. şeyler de her zaman ve mekan için ya- saklanan ve hoş olmayan hasletlerdir. Bunun yanında zaman ve

mekana göre hüküm alan ve değişebilen daha başka şeyler de

vardır.

Böyle konuların hükümlerini Allah örf ve adetlere tevdi

etmiştir. Maslahata göre değerlendirilirler. Misal olarak Allah

anne-babaya iyiliği emretmiştir. İyilik çeşitleri zaman ve meka- na göre değişebileceği için iyiliğin nev'i üzerinde durulmamıştır.

Bu da iyiliğin her çeşidini kapsaması içindir. Bir dönemde hoş

karşılanan bir iyilik çeşidi diğer bir dönemde değişiklik arzede- bildiği gibi insanlara yapılan iyilikler de değişebilmektedir.

Dikkat edilmesi gereken husus, içinde bulunduğumuz za- man içinde iyilik sayılacak tarzda anne ve babalarımıza ihsanda

bulunmaktır.

Akraba, komşu ve arkadaşlara yapılacak iyilikler de aynı-

dır. Zaman ve mekana göre hüküm alır. İnsanlar arasında geçerli

olacak iyilik esastır. Böyle bir iyiliğin dine aykırı olması da söz

konusu olmaz. Kötülük ve cezalar da böyledir. Örf esastır.

[١٩ :ﭧﺀùĭĤ (ا[µ´ 3)

{Kadınlarla iyi geçinin} (Nisa, 4/19)

[٢٢٨ :ﺓóĝ×Ĥا ([ml k j i h)

{Erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları gibi kadınların

da erkekler üzerinde hakları vardır.} (Bakara, 2/228)

Kur'ân kadın ile erkeğin karşılıklı haklarını örfe havale et- miştir. İçinde bulundukları ortam önemlidir. Bu tür adetleri tek

tek saymak mümkün değildir. Kur'ân bunları öz olarak ifade et- miştir. Bu da Kur'ân'ın eşsiz oluşunun ve doğruluğunun delille- rindendir.

)) * + ,- ( ]اóĐŶفا: ٣١]

{Yeyin, için, israfta bulunmayın.} (A’raf, 7/31)

[٢٦ :فاóĐŶا ([ML K J I H G F E D)

{Ey Ademoğulları, size çirkin yerlerinizi örtecek giysi

ve süslenecek elbise indirdik.} (A’raf, 7/26)

Allah, yiyecek, içecek ve elbiseyi mübah kıldığını beyan

ederken bunların çeşitlerine değinmemiştir. Çünkü bunlar zaman

ve mekana göre değişebilmektedirler. Kur’ân’ın indiği zamanda

mevcud olup olmamalarına bağlı değildir.

[٦٠ :אلęĬŶا » ¬ R ([a ©¨)

{Düşmanlara karşı gücünüz nisbetinde kuvvet hazırla- yın.} (Enfal, 8/60)

Kur’ân’ın indiği zamandaki silahların zamanla değiştikleri

bir geçektir. Ayet, imkan nisbetinde elde edilebilecek ve zamana

göre ihtiyaca cevab verebilecek her türlü silahı kapsamaktadır.

Sayfa 84 / 232

B A @ ? > = < ; : 9)

[٢٩ :אءùĭĤا ([HG F E D C

{Ey iman edenler mallarınızı aranızda batılla yemeyin.

Kendi rızanızla yaptığınız ticaret olursa başka.} (Nisa, 4/29)

Bu ayet de ticaretin çeşit ve cinsini belirtmemiş ve alışverişte

söylenecek olan sözlere herhangi bir sınırlandırma getirmemiştir.

Bu da bize Şâri'nin yasakladığı muameleler dışında ticaret kap- samına giren her türlü alışverişin mübah olduğunu göstermekte- dir. Karşılıklı rızayı ifade eden tüm lafızlar ticaret, muamele ve

akitlerde geçerlidir.

***

Sayfa 85 / 232

YİRMİ İKİNCİ ESAS

Kur'ân'ın Örnek Vermedeki Yöntemi

Kur'ân, en geniş anlamıyla insanların ihtiyaç duydukları

şeylere dağinmiş, en açık ve net biçimde de mesajını insanlara

iletmiş ve en güzel eğitim metodunu sunmuştur. Kur'ân'ın eği- tim yöntemlerinden birisi de misaller getirmesidir. Allah Teala

tevhid ehli ile şirke düşenlerin durumlarını ve eylemlerini çeşitli

misallerle ortaya koymuştur. Kur'ân'ın misalleri vermedeki ga- yesi, meseleyi okuyucu gözünde canlandırmak ve duyu organ- larına hitab ederek açıklamaktır. Bu da Allah'ın kullarına olan

lütuf ve kerermindendir.

Kur'ân birçok ayetinde vahiy ve ilmi yağmura, kalpleri de

toprak ve vadilere benzetmiştir. Vahiy ve ilmin kalbe olan tesiri

yağmurun toprak üzerindeki tesirine benzetilmiştir. Suyu çeken

ve bitki yetiştiren toprak, vahyi kabullenen ve anlayan kalbe ben- zetilmiştir. Suyu tutup bitki yetiştirmeyen fakat insan ve hayvan- ların içme ve faydalanmasında kullanılan toprak çeşidi de Kur'ân

ve sünneti ezberleyip insanlara götürdüğü halde onunla amel et- meyen insan kalbine benzetilmiştir. Suyu tutup bitki yetiştirme- yen fakat insan ve hayvanların içme ve faydalanmasında kulla- nılan toprak çeşidi de Kur'ân ve sünneti ezberleyip insanlara gö-

türdüğü halde onunla amel etmeyen insan kalbine benzetilmiştir.

Suyu tutmayan ve bitki yetiştirmeyen toprak çeşidi de vahiyden

istifade etmeyen, ezberlemeyen ve amel etmeyen kalbin benzeri- dir. Toprak ile kalb arasındaki benzerlik açıktır. Vahyin yağmura

benzetilmesi de öyledir. Yağmurda yeryüzü bitki ve canlılar için

hayat varken, vahiy de ruh ve gönüller için hayat kaynağıdır.

Sayfa 86 / 232

Kur’ân’ın verdiği misallerden bir tanesi de tevhid kelime- sinin her zaman için Rabbinin izniyle meyve veren ağaca ben- zetilmesidir. Tevhid kelimesi söyleyenin kalbinde kök salmıştır.

Ona marifet, doğrulama ve düşünce kazandırır. Meyvesi takva,

sevgi ve imandır. Her zaman için güzel niyet, ahlak, hidâyet ve

iyi ameller verir. Sahibini ihlas, yakin ve ilminden dolayı mele-i

alaya çıkarır.

Kur’ân, Allah’tan başka ilah edinen, onlarla övünen ve put- lardan fayda ve zarar umanları da takatsız, çaresiz, çok zayıf bir

yuva yapan örümceğe benzetmiştir. Örümceğin ağ kurması ona

bir güç kazandırmadığı gibi aksine onu daha fazla yormaktadır.

Allah’a ortak koşanlar da öyledirler. Şirke düşmekle zarardan

başka hiçbir şey elde etmezler. Çünkü kalbleri Allah’tan kop- muştur. Kalbi Allah’tan kopan biri her yönüyle zayıf düşmüş de- mektir.

Yaratıklara bel bağlayan biri çaresizdir. Beklentileri boşa çı-

kacaktır.

Mü’min ise, Allah’a bağlandığı için iman ve tevhidi saye- sinde güçlüdür. Çünkü fayda ve zararın sadece Allah’ın elinde

olduğunu bilmektedir. Mü’min söz ve eylemlerinde doğru yol

üzerinde bulunmaktadır. İradesini hayırda kullandığı ve Allah’a

bağladığı için hürdür. Müşrik ise tam aksine efendisine yük olan

dilsiz köle gibidir. Ondan hiçbir hayır beklenmez. Çünkü insanla- ra bağlanmıştır. Onlara köle olmuştur. Hayrı ne bilir ne de işler.

Kur’ân’ın müşrik için diğer bir benzetmesi de yükseklerden

düşüp kuşların parçaladıkları birinin durumuyla izah edilmekte- dir.

, + *) ('& % $ # " !)

: 9 8 7 6 5 43 2 1 0 / . -

[٧٣ :ãéĤ١;> = < ? @ ([

{Ey insanlar (size) bir misal verildi. Şimdi onu dinleyin,

Allah’ı bırakıp da yalvardıklarınız bunun için bir araya

gelseler, bir sineği bile yaratamazlar. Sinek onlardan

bir şey kapsa bunu ondan geri de alamazlar. İsteyen de

aciz, kendinden istenen de.} (Hac, 22/73)

Ayetinde geçtiği gibi müşrik ve onların Allah dışında dost

edindiklerinin misali sineklerin durumuyla anlatılmıştır. Şöyle ki

tüm putlar en zayıf yaratıklardan olan bir sineği yaratmaya ça- lışsalar dahi bunu beceremezler. Durumları bu iken nasıl olur da

bütün putlar değil de sadece bir kısım ve hatta daha az sayıdaki

putlar bir sineği yaratabilirler veya kendilerinden bile herhangi

bir zararı def edemedikleri halde nasıl olur da insanlara herhan- gi bir fayda veya zarar sağlayabilirler? Bu acizliğin ötesinde bir

acizlik düşünülebilir mi? Allah’a ortak koşan birinin içine düş-

müş olduğu çıkmazdan daha kötüsü var mı?

Böyle birinin misali birçok efendisi olan ve hiçbirini razı ede- meyen kölenin misali gibidir. Kalbinde çok sayıda put sevgisi taşı-

maktadır. Daimi bir şirk içine saplanmıştır. İçinde bulunduğu çık- mazı düşünebilirse, belki kötü durumunun farkına varacak; dinini,

akıl ve düşüncesini nasıl kaybettiğini öğrenmiş olacaktır.

Kalbini sadece Allah'a veren, yalnız ondan korkan, ona ibadet

eden, fayda ve zararın sadece Allah'tan geldiğine inanan Muvahhid

ise, huzur içindedir. Kalbi ve vicdanı rahattır. Hakkı bulduğunun

farkındadır. Varacağı yer en güzel yerdir. Onu en güzel hayat bek- lemektedir.

Kur'ân'ın misallerinden bir tanesi de amelleri bahçe ve bos- tanlara benzetmesidir. İhlas ve sünnete uygun yapılan ameller, en

güzel yerde hava, rüzgar, güneş ve akan sudan faydalanan bir bah-

çeye benzetilmiştir. Yağmur yağmasa da serinlik ve nemden fay- dalanmaktadır. Tüm bu şartlardan ayrı olarak da en yüksek ve en

güzel yerde bulunmaktadır. İşte böyle yerde yetişecek ağaç, bitki

ve meyveleri düşün. Bu bahçenin sahibi güven içerisindedir, hu-

zurludur. Allah'ın rahmeti ve bereketi sayesinde herhangi bir afet

veya beladan korkmamakta ve kaygı duymamaktadır. Güvendiği

zat daima dipdiri, uyumaz ve onu hiçbir şey aciz bırakamaz.

Allah'tan başkasına güvenen kimsenin durumu ise hayli fark- lıdır. Fayda ve zarar vermeyen ölülere güvenmektedir. Kendini ve

malını onlara terketmiştir. Böylelerine Allah gazab etmektedir.

Bahçesine afet ve belaları göndermektedir. Güvenmekte olduğu

sahte ilahlar ne ona ne de bahçesine fayda verebilmektedir. Artık

elleriyle kendisini dövmektedir. Çalışamayacak derecede yaşlan- mıştır. Ellerinden hiçbir iş gelmeyen mecalsız bir ailesi vardır.

Önceden onlara güvenirdi ama heyhat bu aldanmışın musibeti,

ne büyük olacaktır! Bu işlediği amellere riya, nifak ve şirki ka- rıştırmak suretiyle onları geçersiz kılmıştır. Eyvah bu rengarenk

mis kokan mükemmel bahçesi artık afetlerle yıkılıp kurumuştur.

Sahibi, umutsuz ve çaresiz bir biçimde ailesiyle beraber eli kolu

bağlı olarak beklemektedir.

Bu misal, misallerin en güzeli ve en anlamlı olanlarındandır.

Allah'a iman edip iyi amellerde bulunanlarla riyakârlık yaparak

amellerini boşa çıkaranların durumlarını açıklamaktadır. Amellerin

bahçelere benzetilmesi şu yöndendir; bahçeler bir çok şeyden fay- dalanır ve güç alırlar. Elverişli toprak, gübre, su, hava ve tecrübeli

bahçıvan.. Ameller de öyledir. Onları da halis bir kalb, samimiyet,

sünnete ittiba, Allah'ın ayetleri üzerinde düşünme geliştirir ve güç-

lendirir. Allah kafirlerin yaptıklarını seraba koşan, susamış birine

benzetmiştir. O haliyle seraba doğru koşmaktadır. Yanına vardı-

ğında ise onu bomboş olarak görmektedir.

Kur'ân'ın kafirlerin yaptıklarına getirdiği diğer bir benzetme

de esen rüzgarla toz-duman olan küldür. Bu benzetme de kafir- lerin yaptıklarının boşa gideceğini canlandırmaktadır. Küfür ve

isyanı ateş mesabesindedir. Onun yaptıklarını yakıp savurmuştur.

Kör taklidiyle bir şey yaptığını düşünmektedir. Fakat kıyamette

karşılığını alacağı yerde serab gibi hayal kırıklığına uğrayacak ve

amellerinden faydalanamayacaktır. Ayette Nur, 24/39 geçen serab

kelimesi, susamış birinin sıcak çölde hayali bir su gördüğü yerdir.

O sıcağın altında su var zannıyla o yöne giderek takattan düşer. Bu

taklid neticesi ata ve geçmişlerinin yanlış yollarını takib edenin

durumunu andırır. Kıyamette ise eliboş kalacak ve pişmanlık du- yacaktır. Ne yapmışsa, Allah ona göre muamele edecektir.

İhlasla yapılan ameller kuvvetli bir bahçeye benzetildiği

gibi, riyakarların yaptıkları da üzerinde toprak bulunan kaygan

bir kayaya benzetilmiştir. Yağmur yağınca sadece kuru kaya

kalmaktadır. Riyakarın kalbi de öyledir. İçinde ne iman ne ihlas

ne de tasdik vardır. Taş gibi katıdır. Yaptıklarını inanarak yap- mamıştır. Riya ve gösteriş için yapmıştır. Yağmurun kayaya iş-

lemediği gibi onun da kalbine hiçbir amel tesir etmemiştir. Bu

misaller, amellerin kabul yönleriyle eksik veya sağlam oluşlarını

canlandırmaktadır. Münafıkların durumu da karanlıkta başkası-

nın yardımıyla ateş yakan birine benzetilmiştir.

Etrafı aydınlanıp durumu anlaşılınca ışığı sönüvermiştir.

Artık önceki halinden daha kötü bir karanlığa düşmüştür. Münafık

da öyledir. İman nuruyla aydınlanınca önünü görür, fakat nefsi- ne uyunca hayretler içine düşer ve kendi kendine şunu sormaya

başlar. Acaba, ata ve dedelerini mi taklid edecek yoksa hak din

İslam'da kalmaya mı devam edecektir? Taklid şeytanı ona gala- be çalarak atalarının batıl dininde kalmayı yeğlemiş ve karan- lıklarda kalmaya karar vermiştir. Artık İslam nurunu yitirmiş ve

hayretler içinde kalmıştır. Sünnetullah gereği onun için dönüş de

söz konusu değildir. Çünkü hakkı gördükten sonra bile bile on- dan yüz çeviren birinin tekrar hakkı bulması ve ona dönmesi çok

zordur. Bu misal, hakkı gördükten sonra nefislerine uyarak imanı

terkeden münafıkları anlatmaktadır.

F E D C B A @ ? > = < ; :)

[١٩ : G H IJ K L M N] (ا Ĥ×ĝóة

Sayfa 90 / 232

{Yahut (onların durumu) gökten sağanak halinde bo-

şanan, içinde yoğun karanlıklar, gürültü ve yıldırımlar

bulunan yağmur(a tutulmuş kimselerin durumu) gibidir.

O münafıklar yıldırımlardan gelecek ölüm korkusuyla

parmaklarını kulaklarına tutarlar. Oysa Allah kafirleri

çepeçevre kuşatmıştır.} (Bakara, 2/19)

Bu ayet de Kur’ân’ı işittikleri halde taklid neticesi yüz çe- virdikleri için ondan faydalanmayan münafıkların durumlarını

canlandırmaktadır. Allah Teala dünyanın süs ve cazibesine alda- nanların durumunu da baharın yeşilliğini daimi bilip aldananla- rın durumuna benzetmiştir. Onlar dünyanın geçici metaına aldan- mışlar ve yaratılış gayelerini unutmuşlardır. Baharın son bulması

gibi dünya da onları terketmiştir. Yeşilliği sararıp kaybolmuştur.

Bu misal iyi-kötü herkesin yaşadığı bir olaydır. Fakat dünya sar- hoşluğu ve iman zaafiyeti onları dünyayı ahirete tercih etmeye

götürmüştür.

***

YİRMİ ÜÇÜNCÜ ESAS

Kur’ân’ın İrşad Yöntemi

Kur’ân’ın irşad ile ilgili iki yöntemi vardır.

1- Kur’ân bilinen şeylere (ma’rufa) davet eder ve onlardan

haber verir. Kötü oldukları bilinen şeylerden alıkor.

2- Bilinen metodlarla faydalı neticeler elde etmeye ve bu

yolda düşünmeye davet eder.

Kur’ân, birinci yöntemiyle hayırlı ve hikmetli konulara;

ikinci yöntemi ile de, birçok ayetiyle yer, gök ve onların içindeki

varlıklar üzerinde düşünmeye ve araştırmalar yapmaya davet et- miştir. Kur’ân onların insanların yararına sunulduğunu, demirin

insanlar için yaratıldığını, onda fayda ve kuvvetin bulunduğunu

beyan eder.

[٢٠ :אںĩĝĤ] (, + *) (' & % $ # " !)

{Allah’ın göklerde ve yerdekileri sizin emrinize verdiği- ni görmüyor musunuz?} (Lokman, 31/20)

Kur’ân, bu ve benzeri ayetlerle aklımızı kullanmaya ve ev- renin içindeki nimetlerden faydalanmaya bizleri davet etmiştir.

Bu ayetleri düşünüp kainatın niçin yaratıldığı üzerinde düşünür- sek iki önemli neticeyi elde ederiz.

1- Allah’ın yüce sıfatlarıyla hikmet ve sayısız nimetlerini,

cennet, cehennem, ahiretin varlığını ve peygamberlerin vermiş

oldukları haber ve bilgilerin doğru olduklarını öğrenmiş oluruz.

Her alim, bilgisi nisbetinde bu tür delilleri ortaya koymuştur.

Zaten Kur'ân'da, Allah'ın ayetlerinden akıl sahiplerinin isti- fade edebileceğini haber vermiştir. Her kab hacmi nisbetinde

Sayfa 92 / 232

Kur'ân deryasından nasibini alır. Bu ilimlerin en kıymetlisi ve

en alisidir.

2- Çeşitli ve faydalı neticeleri elde etmek için aklımızı kul- lanırız. Allah evreni istifademize sunmuştur. Ondan yararlanma

yeteneğini bizlere bahşetmiştir. Din-dünya ayırımını yapmadan

yararlanmamızı öğütlemiştir. Yerin içindeki ve üzerindeki nimet

ve hazinelerden yararlanabilmemiz için onu elverişli bir biçimde

yaratmıştır.

Bu gün için, Kur'ân'ın bu emrine uyup içindeki nimetleri

değerlendirmenin önemi daha da fazla önem kazanmıştır. Yerin

içinde birçok madenin bulunduğu ortaya çıkmıştır.

"Kendisiyle vacibin tamamlandığı şey de vacibtir" kâidesi

bizlere birçok şey hatırlatmalı. Bu kâideye göre teknoloji ve fen- ni ilimleri öğrenmek (ümmet için) hem dinen hem de aklen farz- dır. Bu aynı zamanda cihad çeşitlerinden ve Kur'ân ilimlerinden

bir tanesidir. Kur'ân bize demirde hem fayda hem de kuvvetin

bulunduğundan bahseder. İstifade edip kullanmamız için yeryü-

zünü faydamıza sunmuştur. En faydalı metodlarla ondan istifade

etmeliyiz. Bu da ancak modern araştırma, teknik ve deneyimlerle

olabilir. Bu, Allah'ın sonsuz kudretine, geniş rahmet ve hikme- tine delalet eden ayetleridir. Onlara her türlü nimeti sunmuş ve

elde etme yollarını da kolaylaştırmıştır. Hergün yeni yeni yön- temler geliştirilmektedir. Kur’ân her zaman için insanların fay- dalanabilecekleri ilahi mesaj ve tüm ihtiyaçları için yol gösterici

bir meşaledir.

***

Sayfa 93 / 232

YİRMİ DÖRDÜNCÜ ESAS

Kur’ân’ın İ’tidale Davet Etmesi ve Aşırılıktan

Sakındırması

Kur’ân vasat ve i’tidale davet edip her türlü aşırılıktan ve

haddi aşmaktan sakındırmaktadır.

[٩٠ :ģéĩĤا ([N M L K J)

{Muhakkak ki Allah adalet ve iyiliği emreder} (Nahl, 16/90)

[٢٩ :فاóÐŶا« ([o 1 ¸¶)

{De ki, Rabbim adaleti emretmiştir.} (A’raf, 7/29)

Bu konudaki ayetler de hayli çoktur.

İ’tidaldan gaye, her konuda ölçülü olmak, haddi aşmamak,

aşırıya kaçmamak, gerekli haklara riayet etmek ve tefrite gitme- mektir.

İbadet konusunda i’tidal emredilmiştir. Bundan kasıt da

Rasûlullah’ın sünnetini yaşamaktır. Bu konuda da birçok ayette

ifrat ve tefrite gidilmemesi tavsiye edilmiştir. Allah’ın emretmiş

olduğu ibadette iki konuya dikkat çekilmiştir: İhlas ve sünnete

uygunluk. Bu iki esastan biri ihmal edilirse ibadet geçerliliğini

yitirir.

Peygamberlere iman konusunda da i’tidal esastır. Onlara

iman, onları herkesten fazla sevmek ve saygı göstermek ve layık

oldukları makamı vermek ile gerçekleşir. Kur'ân birçok ayet- te peygamberler konusunda aşırılığa gitmekten sakındırmıştır.

Onlara peygamberlikten daha yüce bir konum tanımak, Allah'ın

bazı sıfatlarını onlara vermek, onların hakları konusunda taksirat-

ta bulunmak, saygı ve sevgilerinde kusur göstermek, onlara uy- mamak, Hristiyanların yaptığı gibi ifrata gitmek veya Yahudilerin

Musa hakkında gösterdikleri gibi tefrite düşmek, onların arasını

ayırmak, bir kısmına inanıp bir kısmına inanmamak gibi konular

Kur'ân'ın peygamberler konusunda yasakladığı konulardır.

Veli ve alimler konusunda da Kur'ân i'tidali emretmiştir.

Onları sevmek, ve onlara saygı göstermek farzdır. Onlar hak- kında aşırılığa kaçmak, Alah'ın sıfatlarını onlara vermek onları

rahatsız etmek, onlara düşmanlık göstermek de haram kılınmış-

tır. Allah'ın bir dostuna düşmanlık beslemek, Allah'a savaş ilan

etmektir.

Nafaka ve sadakalar konusunda da i'tidal emredilmiştir.

Cimrilik, israf ve savurganlık yasaklanmıştır. Fiil ve amellerde

cesaret ve yiğitlik emredilmiş, korkaklık ve korkaklar yerilmiş,

bile bile nefsi tehlikeye atmak yasaklanmıştır. Sabır da birçok

ayette övülmüş, sebatsızlık, hakaret, kabalık ve sertlik yeril- miştir. Her hak sahibinin hakkına riayet edilmesi emredilmiştir.

Bunların kapsamına, anne-baba, akraba, komşu, arkadaş, idareci,

öğrenci, işçi ve benzer gruplar girer. Bir bakıma bunların hakla- rına riayet etmek Allah’ın hakkına riayet etmektir. Fiil ve sözle- rimizle en iyi biçimde bu haklara riayet etmeyi ihmal etmemeli

ve bu konuda da aşırılıktan sakınılmalıdır.

Yeme, içme, giyim, davranış, yürüme, ve konuşmalarda da

i’tidal emredilmiş; haddi aşma, israf, savurganlık ve bedene ezi- yet etme yasaklanmıştır.

Netice olarak; ilim ve hikmet sahibi Allah her konuda ifrat

ve tefritten sakındırmış ve

{Sizi vasat bir ümmet kıldık} (Bakara, 2/143) buyurmuştur.

***

Sayfa 95 / 232

YİRMİ BEŞİNCİ ESAS

Allah’ın Sınırlarını Gözetip Kollamak

Kur’ân hududullah’a (Allah’ın sınırlarına) riayet edilmesini

emretmiş, ve onların aşılmasını yasaklamıştır.

[١١٢ :ÙÖijÝÂﺍ) , - ./ ([

{Allah’ın koyduğu sınırlara riayet edenler.} (Tevbe, 9/112)

[٢٢٩ :ﺓóĝ×Âﺍ ([ÄÃ Â Á À ¿)

{Bunlar Allah’ın sınırlarıdır, onları aşmayın.} (Bakara,

2/229)

[١٨٧ :ﺓóĝ×Âﺍ ([ba ` _ ^])

{Bunlar Allah’ın sınırlarıdır yaklaşmayın.} (Bakara, 2/187)

Allah’ın sınırlarından kasıt, açık yada gizli, Allah’ın kulla- rı için koymuş olduğu emir ve yasaklardır. Onlara riayet etmek

de, gereği şekilde emirlere sarılmak ve yasaklardan uzaklaşmak- la mümkündür. Allah'ın sınırlarına riayet etmek onları hakkıyla

bilmekle mümkün olabilir. Emrolunanlar, olduğu gibi yerine ge- tirilir, yasaklardan da gerektiği şekilde uzak durulur.

Şeytanın tuzaklarına dikkat etmek gerek. Çünkü o hak ile ba- tılı birbirine karıştırmaya çalışmaktadır. Kur'ân, Allah'ın sınırla- rını bilenleri övdüğü gibi bilmeyenleri de yermiştir. "Kur'ân'da

şunlar Allah'ın sınırlarıdır. Onlara riayet edin." şeklinde ayet- ler, Allah'ın emir ve yasaklarıdır. Onları aşma veya ihmal etme

yasaklanmıştır.

Kur'ân, yiyecek, içecek, giysi ve evlenmeye teşvik ettiği

gibi bu konularda aşırılığa kaçmayı ve çirkinliği yasaklamıştır.

Talak, nikah, iddet konularında da ilahi esaslara uyulması ve ya- saklara bulaşılmaması emredilmiştir.

Miras konusuna dikkat çekilmiş, hak sahiplerinin hakları-

na riayet edilmesi ve hak etmeyenlere de herhangi birşeyin ve- rilmemesi emredilmiştir. "Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Onlara

yaklaşmayın" sözünden murad Allah'ın yasaklarıdır. Yasakların

sınırına yaklaşmayın demektir. Bu yasağın kapsamına, onlara se- beb olan durumlar, onlara götüren eylemler de girer. Oruçluya

haram olan şeyler sayıldığı ve oruç zamanı belirtildiği zaman da

"Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Yaklaşmayın" ifadesi kullanılmıştır.

(Bkz. Bakara: 187)

Bir hayasızlığa bulaşmadıkları müddetçe kadınlara verilen

mihirden birşey alınmaması ve

[٣٢ :ا۶óøŸا] \[([Z)

{Zinaya yaklaşmayın.} (İsra, 16/32)

) ! " # $ % & ' (( ]اđĬŶמא: ١٥٢]

{En güzel şekil dışında yetimin malına yaklaşmayın.}

(En'am, 6/152)

gibi yasaklardan sonra da "Bunlar Allah'ın sınırlarıdır, on- lara yaklaşmayın" ifadeleri kullanılmıştır. Kumar ve içki hak- kında da şu ifade kullanılmıştır.

< ; : 9 8 7 6 5 4 3 2 1)

[٩١ :ةĩאئĩĤا ([BA @ ? > =

{Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranıza Düşmanlık

ve kin sokmak sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alı-

koymak ister} (Maide, 5/91)

Netice olarak; hayır, kurtuluş ve huzur Allah'ın sınırlarına ria- yet etmede, kötülük ve ceza da onları bilmeyip ihlal etmededir.

Sayfa 97 / 232

YİRMİ ALTINCI ESAS

Ahkâmın Bazı Kayıt ve Şartlarla Uygulanışı

Bu kâidenin temeli, herhangi bir şarta bağlanarak uygulan- ması istenen hükümlerin, şartlar yerine getirilerek uygulanması-

dır. Bu da önemli kâidelerden birisidir. Şart ve kayda bağlanan

hükümler ancak adı geçen şart ve kayıdların yerine gelmesiy- le tatbik edilirler. Bu nevi ayetler çoktur. Bazı usûlcülerin bazı

şartlar için "Bu şartın hükmü geçersizdir" görüşleri tartışılabilir.

Kur'ân'da geçen her lafzın bir anlamı vardır. Bazı müfessirlere

bir anlam kapalı kalabildiği halde aynı anlam başka birçok kişiye

açıktır. Müfessirlerin, “şart zahiri anlamında değildir” sözleri ise

bu şartla hüküm verilmez demektir.

Allah kulları için usül ve furu’ esaslarını, anlamaları için en

güzel yöntemlerle beyan etmiştir ki bu sayede emrolunan şey- lerin güzellikleri ile yasaklanan şeylerin zararları anlaşılsın. Şu

ayet bu gerçeği ifade eder

[١١٧ :ÑijîÏËîÌ (¦[À ¿ ¾ ½ ¼ » o 1 ¸¶)

{Her kim Allah ile birlikte diğer bir ilaha taparsa, bu

hususla ilgili hiçbir delili yoktur} (Mu’minun, 23/117)

Allah’tan başkasına yalvarıp tapan küfre girmiş olur. Hiçbir

delili de yoktur. Allah’ın onu bir kayıdla beyan etmesi şirkin,

müşriklerin taklid, vehamet ve hamakatlarını ortaya koymak

ve herhangi bir mesnedlerinin bulunmadığını belirtmek içindir.

Onlar sadece hissî behimî taklidleri neticesinde küfür bataklığına

düşmüşlerdir. En basit bir düşünceye sahib olsalardı böyle bir

hamakata düşmezlerdi.

Buna diğer bir misal da şu ayettir:

m l k j i h g f)

[٢٣ :×÷ùïÌ¦ ([n

{Kendileriyle birleştiğiniz eşlerinizden olup evlerinizde

bulunan üvey kızlarınızda size haram kılındı.} (Nisa,

4/23)

Ayette geçen “evlerinizde bulunan üvey kızlarınız” kaydı ha- ram kılınmaları için şart olmadığı halde, ayette böyle bir kaydın

gelmesi, olayın şenaat ve vehametini daha iyi belirtmek içindir.

Yani insanın evinde bulunan üvey kızlarını nikahlaması çirkinli-

ğin en büyüğüdür. Çünkü artık kızı konumundadır.

Kur’ân, akıl sahiplerine böyle bir evliliğin çirkinliğini gös- termek ve dolayısıyla ondan caydırmak için böyle bir yönteme

başvurmuştur. Zaten üvey kızların haram olması için aynı evde

yaşama şartı da yoktur. Bir kadınla evlenmek ya haramdır, veya

helaldır. Bunlar da nikahları helal veya haram olan kadınlar gibi- dirler. Aynı evde bulunup bulunmaması şart değildir.

[٣١ :اءóøŸا ([ON M)

{Yoksulluk endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin} (İsra 17/31)

Bilindiği gibi fakirlik endişesi olsun veya olmasın çocuk

öldürmek haramdır. Ayet birçok yönden öldürmenin vehametini

ortaya koymaktadır. Böyle bir öldürme herşeyden önce haksız- ca bir eylem ve şefkat edilmesi gereken insanlara karşı işlenen

bir cinayettir. Allah’ın kaderine başkaldırmadır. Allah’a karşı

kötü zan beslemektir. Fakirlik korkusuyla çocuklarını öldürenler,

Allah’ın kaderine karşı isyan ettiklerinin farkında değillerdir.

Fakirlikten bu derece korkulmadığı halde böyle bir girişimde

bulunmuşlardır. Rableri hakkında şu kötü düşüncede bulunmuş-

lar. Eğer bunlar yaşasalar fakirliğimiz daha da artacaktır vehmine

kapılmışlardır. Fakirlik halinde bile öldürülmeleri haram ve ya-

sak olduğuna göre zenginlik hallerinde öldürmek hayli hayli çir- kin ve yasak olur. Bu ayet, arap cahiliyyesinin içinde bulunduğu

bir durumu da açıklamaktadır. Kur’ân’ın bu nedenlerle beraber

öldürme eylemini ortaya koyması daha iyi bir biçimde meseleyi

canlandırmakta ve açıklamaktadır.

[٢٢٨ :ةóĝ×Ĥا ([gf e d c b a ` _)

{Eğer kocalar barışmak isteseler, bu durumda boşadık- ları kadınları geri almaya daha fazla hak sahibidirler.}

(Bakara, 2/228)

Ric’at ile ilgili bu ayet hakkında alimler çeşitli görüşler öne

sürmüşlerdir. Bazıları ayette geçen şartın bir hüküm belirtmedi-

ğini söylemiş dolayısıyla barışmak istemeleri ile istememeleri

hiçbir hüküm ifade etmez, demişlerdir. Yani, koca ric’at yapmak

isterse yapar. Ayette geçen kayıt sadece, kadına herhangi bir hak- sızlığın gelmesini önlemek ve Allah’ın bu konudaki emrini yeri- ne getirmek içindir. Bu ayet anlam bakımından şu ayet gibidir.

[٢٣١ :ةóĝ×Ĥا) & ') (*+ ([

{Ya onları güzellikle tutun ya da güzellikle bırakın}

(Bakara, 2/231)

Bazı alimler de ayette geçen kaydı genel anlamıyla kabul et- mişler ve koca, iddet halindeki eşine ancak iyilik dilediği zaman

ric’at edebilir, yok eğer, eşinin zararını isterse bu durumda ona

ric’at edemez demişlerdir. Doğrusu da budur.

[٢٨٣ :ةóĝ×Ĥا) ! " # $ % & ') (*+ ([

{Yolculukta olur da yazacak kimse bulamazsınız (borca

karşılık) alınmış bir rehin de yeterlidir.} (Bakara 2/283)

Ayet rehin tutmayı sefer kaydına bağladığı halde seferde de

hazarda da rehin vermek-tutmak caizdir. Öyleyse böyle bir kay- dın ne faydası olabilir? Seferin zikredilmesinin faydası şudur:

Kur'ân rehin tutmaya en fazla ihtiyaç duyulan durumu zikretmiş-

tir. Çünkü sefer hali katib, (noter veya şahitler)in zor bulunduğu

bir durumdur. İşte bu durumda rehin almak-tutmak kaçınılmaz

bir durum arzeder. Sefer için öne sürülen kayıt kabzetmek içinde

söz konusu değildir. Yani: Rehin almak için, kabz şart değildir.

İhtiyat ve güvence için zikredilmiştir. Katibin bulunmaması şartı

bu şekilde düşünülebilir.

b a ` _ ^]\ [Z Y)

{Erkeklerinizden iki de

[٢٨٢ :ةóĝ×Ĥا

şahid bulundurun. E

] (g f e d c

ğer iki er- kek bulunamazsa rıza göstereceğiniz şahitlerden bir er- kek ile biri yanılırsa diğerinin ona hatırlatması için iki

kadın olsun.} (Bakara, 2/282)

Teamül, erkekler hazır olsun-olmasın bir erkek ile iki kadın

şahitliğinin geçerliği yönündedir. Ayet hakların korunmasını sağ-

layacak en iyi şekli ifade etmiştir.

Rasûlullah'ın yeminle beraber tek şahidi kabul etmesi de

buna delildir. Ayet buna değinmemiştir. Değinmemesinin hikme- ti de hakların muhafazası için en iyi durumu dile getirmiş olma- sıdır.

[٩ :ĵĥĐŶ‌ا « 1/4 1/2 ([o 1)

{Fayda veriyorsa öğüt ver} (A'la, 87/9)

Bu ayet için de aynı kâide uygulanır. Bazı alimler, fayda

versin vermesin öğüt vermenin gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Kanaatımıza göre ayeti bu biçimde yorumlamak yanlıştır. Ayet

düşünüldüğü zaman şöyle bir anlam çıkar: Kısmen veya tam ola- rak fayda sağlanıyorsa veya kötülük kısmen veya birden ortadan

kalkıyorsa, öğüt verme cihetine gidilir. Yok eğer öğüt vermenin

zararı faydasından daha çok ise öğüt verilmez.

Müşriklerin putlarına hakaret etmek de böyledir. Bu sayede

Allah'a sövmek söz konusu olursa terkedilir. İyiliği emretme ve

kötülüğü engelleme de aynıdır. Bu vecibelerle faydadan ziyade

zarar söz konusu ise terkedilirler.

[١٢٥ :ģéīĤ‌ا ([z y x w v)

{Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et.} (Nahl,

16/125)

Ayeti de bizlere kayıt ve şartların fayda ve hikmetten hali

olmadıklarını ifade eder. (Çünkü faydanın söz konusu olmadığı

yerde hikmetten söz edilemez.)

[٦١ :ةóĝ×Ĥ‌ا ([ÈÇ Æ Å Ä)

{Peygamberleri haksız yere öldürürlerdi.} (Bakara 2/61)

Peygamberi öldürmenin haklı yönü bulunmadığı halde,

“haksız yere” kaydı zikredilmiştir. Bu da kötülüğü yapanların

cürüm işleme yönünden insanların en kötüleri ve yaptıklarının

da en çirkin bir hareket olduğunu açıklamak içindir.

[١٥١ :ﭐﻷﻧﻌﺎﻡ ([ÏÎ Í Ì Ë Ê É È Ç)

{Allah’ın öldürülmelerini haram kıldığı nefisleri hak- sızlıkla öldürmeyin.} (En’am, 6/151)

Burada “hak” kaydı ayrı bir konumdadır. Çünkü ‘hak’ ile

öldürmenin nasıl olacağını Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem be- yan etmiştir. Ayetin getirdiği ‘hak’ kaydının ne olduğunu açıkla- mıştır. “Müslümanın katli üç durum dışında helal olmaz: Kısas,

evlinin zina etmesi, İrtidat.”(4)

¶ µ ́ 3 2 ± °¯® ¬ « a ©¨)

[٤٣ :ﭐﻟﻨﺴﺎﺀ « 1/4 1/2 3/4 ¿ ([o 1 ¸

{Hasta veya yolculukta iseniz, yahut sizden biriniz ayak

yolundan gelirse yahut kadınlara dokunup da su bula- mamışsa o zaman temiz bir toprakla teyemmüm etsin.}

(Nisa, 4/43)

(4) Buhârî, Diyât, (No: 6878, 12/201) Müslim “Kasâme” (No: 1676, 3/1302). İbn

Mes’ûd radıyallâhu anh’den.

Sayfa 102 / 232

Teyemmüm için suyun bulunmamasının yolculukta olma

şartı yoktur. Seferde ve hazarda su bulunmayınca teyemmüm

edilir. Ayette “yolculuk” kaydının zikredilmesi ise suyun en faz- la bulunmadığı bir durumu belirtmek içindir. Hazarda genellikle

su bulunur. Bazı alimler, su bulunsa da sadece yolculuk halinde

teyemmüme cevaz vermişlerdir. Bu ise zayıf bir görüştür. Çünkü

Rasûlullah’ın uygulamasına aykırıdır.

Ü Û Ú Ù Ø × Ö Õ Ô Ó Ò Ñ Ð Ï)

[١٠١ :ﻧﺎﺀùïĤا ([àß Þ Ý

{Yeryüzünde sefere çıktığınız zaman kafirlerin size kötü-

lük etmelerinden endişe ederseniz namazı kısaltmanız- da size bir günah yoktur.} (Nisan 4/101)

Fakihler namazı kısaltmak için korkunun şart olmadığın- da ittifak etmişlerdir. Kasr konusu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve

sellem’e sorulunca “O, Allah’ın sizlere bahşettiği bir sadakadır.

Ondan faydalanın”(5) buyurmuştu.

Namazı kısaltmak her zaman faydalanılması gereken bir ruh- sattır. Korkuyla herhangi bir ilgisi yoktur. Bazı alimler de ayetteki

şartı tam anlamıyla uygulayarak namazın kısaltılması için seferle

beraber korkuyu da şart koşmuşlardır, yani yolculuk ve korku bir

arada ise namazın sadece heyet ve rukünlerinde kısaltma yapılır.

Namazların sayısında kısaltma olmaz. Seferde korku söz konusu

değilse namazın şart ve hey’etinde kasr yapılmaz, adet cihetiy- le kasr yapılır. Bu uygulama Rasûlullah’ın sünnetine de muhalif

değildir. Çünkü kendisinden sadece namazların adeti sorulmuş

kendileri de namaz adetlerinin kısaltılabileceğini söylemiştir. Bu

durumda herhangi bir problem kalmaz. Zaten Rasûlullah her ha- lukarda ruhsatın uygulanabileceğini ifade etmiştir. Rasûlullah’ın

bu izahı ayeti açıklamaktadır. Sünnetin ayet ile çelişmesi söz ko- nusu değildir. Onunla amel edilebilir.

(5) Müslim, (No: 686, 1/478). İbn Mes’ûd radıyallâhu anh’den.

YİRMİ YEDİNCİ ESAS

Gerekli Yerlerde Âyetler Birbirleriyle

Tefsîr Edilir

Bu da faydası büyük olan bir kâidedir. Kur'ân'ın bazı yer- lerinde bir hüküm veya konu açıklanırken zihinde başka varsa- yımlar doğar. Bu durumda Kur'ân bir bütün olarak ele alınır ve

konu ile ilgili diğer ayetler de incelenirse mesele en güzel biçim- de halledilir. Bu Kur'ân'ın en güzel yöntemlerinden birisidir. Bu

sayede her müşkil halledilir. Varsayımlar açıklığa kavuşturulur.

Bu da Allah'ın fazl-u keremindendir. Konunun anlaşılması için

şu ayetleri inceleyelim:

(GF E D C B A @ ? < = > ;)

[٩١ :ģĩĩĤا[

{De ki ben ancak bu şehrin (Mekke'nin) Rabbine ki -o bu- rayı dokunulamaz kılmıştır- kulluk etmekle emrolundum.}

(Neml, 27/91)

Bu ayet zihinde "Allah'ın rububiyetinin Mekke ile sınırlı

kalma" kuşkusunu uyandırmaktadır. Fakat aynı ayetin "Her şey

onundur" kısmıyla böyle bir kuşku ortadan kalkmaktadır.

[١٠٩ :ۂijİ] ((' & % $ # " !)

{Onların tapmakta olduklarışeylerden şüphen olmasın.}

(Hud, 11/109)

Ayetin bu kısmı onların yanında bir delilin olabileceği kuş-

kusunu verirken aynı ayetin "onlar ancak daha önce babaları-

nın taptığı gibi tapıyorlar” kısmı da söz konusu olan şüpheyi

izale etmektedir. Onların sapıklığı babalarını körükörüne taklid

etmekten kaynaklanmaktadır. Ayetin sonundaki “Biz onların na- siblerini eksiksiz olarak vereceğiz” kısmı da, onların övündük- leri ve endişe duymadıkları ibadet şeklinin aslında boş bir çaba

olduğunu belirtmektedir. “Kuşkusuz onlar Kur’ân hakkında bir

şüphe içerisindedirler” bölümü de onların bir çıkmazda bulun- duklarını, yaptıkları ibadetlerin boş olduğunu ve ahirette beklen- tilerine ulaşamıyacaklarını açıklamaktadır. İlim ve izzet sahibi

Allah’ın sapıkların arzularını yerine getirmesi mümkün değildir.

) ! " # $ % ( ]ا ùïĤ: ٩٥]

{Mü’minlerden özür sahibi olanlar dışında oturanlarla

malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler bir

olmaz.} (Nisa, 4/95)

Ayetin bu bölümü “oturanların özrü olsa da bir olamazlar”

kuşkusunu verirken, ayetin “özür sahipleri dışında” bölümü

bunu ortadan kaldırmaktadır.

Ó Ò Ñ Ð Ï Î Í Ì Ë Ê É È Ç Æ Å)

(â á à ß Þ ÝÜ Û Ú Ù Ø× Ö Õ Ô

[١٠ :ïÍïéĤا[

{İçinizden fetihten önce harcayan ve savaşanlar daha

sonra harcayıp savaşanlara eşit değildir. Allah hepsine

de en güzel olanı va’d etmiştir. Allah yaptıklarınızdan

haberdardır. } (Hadid, 57/10)

Ayetin bu bölümü fetihten sonra harcayanlara hiçbir müka- fatın olmayacağı kuşkusunu verirken ayetin “Allah hepsine de

en güzel olanı va’d etmiştir” bölümü bu kuşkuyu ortadan kaldır- maktadır.

Ayetin bu bölümü ihlasa değinmediği için “İnfak ihlassız da

olsa geçerlidir” şüphesini, ayetin sunundaki “Allah yaptıkları-

nızdan haberdardır” bölümü gidermektedir.

(W V U T S R Q P O N M)

[٤٨ :ǵĩĩĤ\][

{O şehirde dokuz kişi (elebaşı) vardı ki onlar bozgun- culuk yapıyorlar, iyilik tarafına hiç yanaşmıyorlardı.}

(Neml, 48/48)

Ayetin ilk bülümü, bozgunculuk yaparken iyilik yapmala- rının da mümkün olacağı ihtimalini verirken “iyilik tarafına ya- naşmıyorlardı” bu ihtimali kaldırmaktadır. Bu da yaptıklarında

asla iyiliğin bulunmadığını göstermektedir. Birçok yerde geçen:

[٨٠ :ǵĩĩĤ\] : ; > ([9)

{Sen sağıra işittiremezsin} (Neml, 48/80). ayetinde “Acaba

işaretlerden de mi anlamıyorlar?” sorusuna {arkalarını verip

dönerlerken} bölümü cevap vermektedir. Çünkü arka dönmek,

hem işitme hem de görmenin olmadığını dolayısıyla işaretlerden

anlamalarının hiçbir surette mümkün olmadığını ifade etmekte- dir. Ayet bize tam anlamıyla Kur'ân'dan yüz çevirdiklerini beyan

etmektedir.

[٥٦ :ÿãĝĤ‌ا ([ih g f e d)

{Fakat Allah dilediğini hidâyete erdirir.} (Kasas 28/56)

Ayetinde hidâyetin sebebsiz yapıldığışüphesini de ayetin so- nundaki {Allah hidâyete erecekleri en iyi bilendir} kısmı ortadan

kaldırmaktadır. Allah hidâyete ehil olanları hidâyete erdirmekte- dir. Onlar hidâyeti isteyenler ve Allah'ın ayetlerini düşünenlerdir

ki bu hidâyetin sebebsiz olmadığını göstermektedir. Allah hiçbir

şeyi başıboş ve hikmetsiz yapmaz. Mukallid olmayan anlayışlı

kimseler Allah'ın bu nimetine nail olurlar.

***

YİRMİ SEKİZİNCİ ESAS

Kur'ân'ın Mü'minlerin Özelliklerini Ortaya

Koymadaki Yöntemi

İman, her iyilik ve hayrın temelidir, o olmadan hiç birşey

elde edilemez. Dünya ve ahirette mutluluk mümkün değildir.

Bundan dolayıdır ki Kur'ân'da sık sık imandan, onun gereğin- den ve onu gideren durumlardan sakınmaktan, mü'minlerin va- sıflarından ve onların dünya ve ahiretteki kazançlarından bahse- dilmektedir. Kur'ân'da mü'minlere emir ve yasakları bildirmek- le ilgili, veya ahkamı sunmak için yapılan hitablar günah sahibi

olan olmayan her mü'mini kapsamaktadır. Medih, övgü veya

mü'mine verilecek mükafatlardan söz eden hitablarda kamil an- lamda, imanın gereğini yerine getiren mü'minler kasdedilmek- tedir. Şöyle ki Allah mü'mini kedisine boyun eğen ve onu doğ-

rulayan, Allah'ın sevdiği herşeye inanan, onların gereğini yerine

getiren, kötü şeylerden uzak duran, Allah'a yönelen sıfatlarıyla

zikretmektedir. İmanı karşılığı da ona en güzel mükafatlar da

va'dedilmiştir.

Kur'ân mü'minleri; Allah'a, meleklerine, kitablarına, pey- gamberlerine, ahirete, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğu- na iman etmeleriyle; tüm peygamberlerin getirdiklerine, gaybe,

açık-gizli her durumda Allah'ın emirlerini işiten, ona itaat eden,

boyun eğen sıfatlarıyla anmıştır.

B A @ ? > = < ; : 9 8 7)

L K J I H G F E D C

Sayfa 107 / 232

X W V U TS R Q P O N M

[٤ - ٢ :אلęĬŶا] \ ( ]Z Y

{Mü'minler ancak Allah anıldığı zaman yürekleri titre- yen kendilerine Allah'ın ayetleri okunduğunda imanları

artan ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen kimselerdir.

Onlar namaz kılan ve kendilerine verdiğimiz rızıklar- dan harcayanlardır. İşte gerçek mü'minler onlardır.}

(Enfal, 8/2-3)

Allah mü'minleri ayetleri karşısında tüyleri ürperenler, göz- leri yaşaranlar, kalbleri yumuşayanlar, zikir ve ayetlerle kalbleri

huzur bulanlar, gizli ve açık her halde Allah'tan korkanlar, amel

işlerlerken kalbleri korku içinde olanlar ve rablerine dönecekleri- ni bekleyenler olarak vasfetmiştir. Keza Allah onları özellikle na- mazda ve her hal-u karda huşu içinde olanlar, faydasız şeylerden

yüz çevirenler, zekat verenler, namuslarını koruyanlar, gerektiği

yerlerde şahitlikte bulunanlar, emanet ve sözlerini yerine getiren- ler olarak da zikretmiştir.

Mü'minler yeryüzünde vakarla yürürler, cahillere güzellik- le karşılık verirler. Geceleri namaz ve ibadetle geçirirler. Azaba

girmemek için Allah'a yalvarırlar. Herşeyde itidali esas alırlar,

müsrif ve cimri değildirler. Allah'a ortak koşmazlar, Allah'ın

helal kıldığı haller dışında kimseyi öldürmezler. Zina etmezler.

Yalan söylemezler, çirkin bir durumla karşılaştıklarında vakar

ile karşılık verirler, kendilerine Allah'ın ayetleri okunduğu za- man onlara sağır ve kör davranmazlar. Secde ve gözyaşlarıyla

karşılık verirler. Allah'ın ayetleri korku ve teslimiyetlerini artı-

rır. Daima en güzel ve yüce şeyleri ararlar. Ahlak, iyilik, hidâyet

ve erdemlilikte öncüler olmayı isterler. Eş, çocuk ve mesul bu- lundukları kişilerin haklarına riyayet ederler. En kamil anlam- da inanırlar, mal ve canlarıyla Allah yolunda cihad ederler, her

konuda ihlas ehlidirler, mü'minleri severler, selef-i salihin için

duada bulunurlar, mü'minlere kin beslemezler, Allah'ı, Rasûlünü

ve mü'minleri dost edinirler, Allah ve din düşmanlarından uzak

dururlar, iyililiği emreder, kötülükten sakındırırlar. Her durumda

Allah ve Rasûlüne itaat ederler. Gerçek ve kamil inanca sahip- tirler. Tam anlamıyla Allah'a teslim olmuşlardır. Emirlere sarılıp

yasaklardan sakınırlar. Hududdullah'a riayet ederler.

İşte azaptan uzak olacak, Allah'ın mükafatını hak edecek ka- mil mü'minlerin vasıfları bunlardır. Bunlar her türlü iyiliğe nail

olacaklardır. Allah'ın mü'minlere va'd ettiği iyilikler yüzü aşkın- dır ki her biri dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. Allah'ın

rızası cennete girme, cehennemden ve kabir azabından uzak kal- ma, dünya ve ahiret nimetlerine nail olma, dünyadan iman ile

ayrılma, hoş rızıklar, ihsanlar, muvaffak olma, zorluklardan uzak

kalma, kalb huzuru, iyi hayat, musibetlere sabretme, kötülükler- den korunma, düşmanlara karşı Allah'ın koruması, hata ve unut- ma hallerinde mazur sayılma, mukallidlerin düştüğü hatalardan

korunma ve sorumluluklarının hafifletilmesi gibi konular iman

ile elde edilecek ilahi nimetlerdir. Bundan dolayı iman Allah'ın

rahmetini gerektirecek, azabından uzaklaştıracak, musibetleri

hafifletecek en büyük vesiledir.

***

YİRMİ DOKUZUNCU ESAS

Kur'ân İlimlerini Bilmek Sayesinde Elde

Edilecek Faydalar

Tefsîr ilminin nerdeyse en büyük gayesi budur. Kur'ân çe-

şitli ilimleri kapsar, kendine fayda sağlamak isteyen mü'min,

Kur'ân'ı etüd etmeli ve ilimlerini araştırmalıdır. Konular ile ilgili

ayetleri tek tek ele almalıdır. İlim, amel ve inanç bazında ondan

istifade etmelidir.

Kuşkusuz Kur'ân ilimlerinin en yücesi olan tevhid ilmi

Allah'ın yüce sıfatlarını tanıtır. Tevhid ve sıfatlar ile ilgili ko- nular üzerinde durulmalı, teşbihe gitmeden ele alınmalıdır. Bu

sayede isim ve sıfatlarında hiçbir şeyin ona benzemediği ortaya

çıkacaktır. Müminin kalbi marifetullah ve Allah sevgisiyle dola- cak. Mutlak kemaliyet sahibi, ihsan sahibi Allah'ı ilmi nisbetinde

tanımış olacaktır. Her şeyin başının iman olduğunu farkedecek.

İmanın Allah'ı ve onun sıfatlarını bilme oranında kuvvetlenip

zayıfladığını hissedecek. Hakkıyla ona inanacak ve şükrünü eda

edecektir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in özellikleri: Bu da Kur'ân'ın

en çok üzerinde durduğu konulardandır. Onların başlarına gelen- lerden, mücadelelerinden, dost ve düşmanlarından ve özellikle- rinden bahseder. Bu konu ile ilgili ayetler bilinirse peygamberlere

olan iman ve muhabbet artar, ahlak ve amellerinde onlara ittiba

edilir. Onlara hakkıyla uymak, onları gerçek anlamda tanımakla

mümkündür. Bu konuda yeteri kadar ayet mevcuttur. Bu ayetler

sayesinde onların hidâyetlerinden istifade edilir, nurlu yolları ta- kib edilir. Peygamber kıssalarını okumaktan gaye ibret almaktır.

İnsanları Tanıma İlmi: Kur'ân iyilerle kötüleri ayıran Fur- kan'dır. Her iki kesimin vasıflarını ve varacakları neticeleri be- yan eder. İyilikleri teşvik ve kötülükleri men eder. İmanın en

sağlam kulpu olan Allah için sevmeyi ve Allah için buğzetmeyi

gerçekleştirir. Tüm bunlar onları tanımakla mümkündür.

Dünya, kabir ve ahiret ilmi: Bu ilimde de sayısız faydalar

mevcuttur. Azabı gerçekleştiren amellerden bahseder, bu ilim

ilahi adalet, yardım ve nimetlerin nasıl elde edildiğini öğretir.

Bunlara iman, tam manasıyla onları bilmekten geçer.

Emir ve yasaklar konusunda Kur'ânî ilimler: Bu da fayda- sı çok olan ilimlerdendir. Bu ilim sayesinde, hududullah bilinir.

İnsanlar yasak ve emirleri bilmeye muhtaçtırlar. Onları yerine

getirmenin yolu da ilimden geçer. Kur'ân'ı etüd eden emir ve

yasakları öğrenme imkanını elde eder, nefsini sorgular, ne derece

onları yerine getirdiğini kontrol eder. Emirleri yerine getiriyorsa

Allah'a hamdeder, fazlasını Allah'tan ister, taksiratı varsa onları

telafi etmeye çalışır. Allah'tan başarı diler ve nefsiyle mücadele

eder. Yasaklar da öyledir. onlardan neyin kasdedildiğini öğrenme- ye çalışır. Yasaklar konusunda görevini yerine getirmişse Allah'a

hamdeder. Bu konuda da Allah'ın yardımını ister, yasaklardan

sakınmanın yolu ilahi emirlere sarılmaktan geçer. Yasaklardan

kaçınmanın da emirlere sarılmak gibi ibadet olduğunun şuuruna

varır. Bu işe gerçek bir tevbe ile başlanmalı ve onu tevbesinden

hiçbir şey alıkoymamalıdır. Kim bu biçimde emir ve yasaklara

önem verirse, Kur'ân'ı anlamada doğru yol üzerinde bulunmuş

sayılır.

***

OTUZUNCU ESAS

Kur'ân'ın, Esmâ-i Hüsnâ'ya İman Etmeye Davet

Etmedeki Yöntemi

Allah'ın güzel isimlerine inanmanın üç esası vardır.

1- İsme inanmak 2- İsmin geldiği anlama inanmak 3- Bu

anlamın tezahürü olan diğer hususlara inanmak. Bu da Kur'ân'ın

üzerinde durduğu önemli meselelerdendir.

Kur’ân’da geçen isim sayısı seksen küsürdür. Kur’ân’ın il- gili yerlerinde geçerler. Bu isimler bizlere, Allah’ın yaratması,

emirleri sevab ve cezası gibi konularda bilgi verirler. Allah’ın

ilim sahibi olduğuna, O’nun ilminin herşeyi kuşattığına, kudret

sahibi olduğuna ve kudretinin herşeyin üzerinde olduğuna, rah- met sahibi oduğuna ve rahmetinin herşeyi kapladığına inanmak

gerekir. Allah’ın isimleri, anlamları ve tezahürleri iç içedir. İsim

ve vasfa delalet eder. O da ona taalluk eden hususları kapsar.

Bu üç özellikten birini inkar eden tam anlamıyla Allah’ın

isimlerine ve sıfatlarına iman etmiş olmaz. Bu biçimde Allah’ın

isim ve sıfatına iman etmek tevhidin aslıdır. Bu üç isme diğerle- rini kıyaslamak mümkündür.

***

OTUZ BİRİNCİ ESAS

Kur’ân’da Rubûbiyet

Kur’ân’da Rububiyet, onunla ilgili konular ve türevleri çok

geçer. Rububiyeti iki bölümde incelemek mümkündür.

Genel Rubûbiyet: Bütün yaratıklar bunun kapsamına girer.

İyi, kötü, mükellef olan, olmayan, canlı, cansız hepsinin rızkı-

nı veren, düzene koyan, yaşam veren, ihtiyaçlarını karşılayan,

faydalı hale getiren, yalnız Allah’tır. Hiçbir canlı bunun dışında

değildir.

Özel Rubûbiyet: Veli ve seçkin kullarını terbiye etmekle olur.

Onları vahiy ve ilim göndermek suretiyle eğitir, imanla hidâyete

erdirir, başarılı kılar. Güzel ahlakla yetiştirir, çirkinliklerden korur,

kolaylığı gösterir, zordan uzak kılar. Her hayra muvaffak eder. Şer

ve zarardan muhafaza eder, Rubûbiyet mutlak olarak kullanıldı-

ğında birinci kısımdaki genel rubûbiyet kastedilir.

[٢ :ÙéÜאçĤا)) (* ([

{Alemlerin Rabbi} (Fatiha, 1/1)

[١٦٤ :אہđĬŸا ([ÂÁ À ¿ 3⁄4)

{O, herşeyin Rabbidir} (En'am, 6/164)

Benzer ayetler bu bağlamda zikredilebilir.

Rızasına bağlı olarak zikredilen veya peygamber veya onla- ra tabi olanların dualarında söz konusu olan rububiyetle de ikin- ci kısım rububiyet kasdedilmektedir. Bu bölüm birincisi için bir

tefsîr mesabesindedir. Kur'ân'da genelde peygamberler ve onla- ra tabi, olanlar dualarında "Rab" ismini kullanmışlardır. Onların

tüm istekleri hususi rububiyete dahildir. Bu çeşit rububiyetin

anlamını kavramak insana çok yarar sağlar. Birçok ayette tüm

yarattıkların "Allah'a kul" oluşlarından bahsedilir.

[٩٣ :ħÍóĨ] (Ë Ê É È Ç Æ Å Ä Ã Â Á)

{Yerde ve gökte olan herkes Rahman'a kul olarak gele- cektir.} (Meryem 19/93)

Hepsi onun kullarıdır. Onlar hiç birşeye malik ve sahib de-

ğillerdir. Ne kendilerine ne de başkalarına bir yarar veya zarar

sağlıyabilirler.

Bazı ayetlerde de insanlar çeşitli kısımlarda işlenmiştir. İn- sanlar onun yaratmış olduğu yaratıklardan sadece bir bölümdür.

) ¢ £ ¤ ¥ ¦ §¨( ]ا ĜóęĤאن: ٦٣]

{Rahmanın kulları ki yeryüzünde mütevazi olarak yü-

rürler} (Furkan, 25/63)

[٣٦ :óĨõĤا [مڠ XW V U T ڠن

{Allah kuluna yetmez mi?} (Zümer, 39/36)

Bazı kıraatlarda “kullarına” olarak geçer,

) ! " # $( ]اóøŸاء: ١]

{Kulunu geceleyin mescid-i haramdan mescid-i aksaya

yürüten zat eksiklikten uzaktır.} (İsra, 17/1)

[٢٣ :ةóĝ×Ĥثم] ا « o 1 ¸¶ µ´ 3)

{Kulumuza indirdiğimizden şüphe duyarsanız...} (Bakara,

2/23)

Ayetlerde geçen “kullardan” gaye, hakkıyla kulluk görevle- rini yerine getiren ihlaslı şahıslardır.

Birinci kulluk kapsamına iyi kötü herkes girer.

İkinci kulluk ise: İyilerin özelliğidir. Aralarındaki fark şu- dur: Rububiyet Allah’ın fiil ve sıfatı, ubûdiyet (kulluk) ise kulun

sıfat ve fiilidir.

OTUZ İKİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Emir ve Yasak Koymadaki

Yöntemi

Allah bir şeyi emrederse mutlaka onun zıttını yasaklar.

Birşeyi de yasaklarsa onun zıttını emreder. Kendisi veya dostları

hakkında bir vasfı överse bu, o vasfın yüceliğine delildir. Gerçek

anlamda bir vasfın yüceliğine delildir. Gerçek anlamda bir emri

yerine getirmek ancak onun zıttından uzaklaşmakla mümkündür.

Misal olarak, tevhidi, namazı, zekatı, orucu, haccı, anne, baba ve

akrabaya iyiliği emrederse bu aynı zamanda şirk, namaz, oruç,

hac ve zekatı terketmeyi, akrabaya kötülük etmeyi ve zulmü de

yasaklıyor demektir. Yani şirki ve namazı terketmeyi yasaklı-

yorsa onların zıttı olan tevhid ve namazı emretmektedir. Sabır,

şükür, Allah'a yönelme, onu sevme, ondan korkma, ondan ümit

kesmemeyi emrettiğinde onların zıttı olan, nankörlük, sebatsız- lık, Allah'tan yüz çevirme ve kalbe Allah'tan başka şeyleri koy- ma gibi hasletlerden de nehyetmektedir.

Bunlar örneklerden bir kaçıdır. Tüm emir ve yasaklar bu

yönteme tabidirler. Birşey övülüyorsa bu onun büyüklüğüne işa- rettir. Allah zatının yüceliğinden bahsederken, ayıp ve eksiklik- lerden, uykudan, gevşeklikten, ölümden, bilgisizlikten, boşuna

birşey yaratmaktan, zulümden, başıboşluktan, hikmetsiz birşey

yapmak ve benzer eksik sıfatlardan münezzeh olduğunu beyan

eder. Bunun anlamı kendisini tam hayat sahibi, kayyum, sonsuz

kuvvet, kudret, ilim, adalet ve hikmet sahibi olmakla methetmesi

olur. Çünkü yokluk ve eksiklik mutlak kemale aykırıdır.

Allah Kur'ân'da şüphe, ihtilaf ve realiteye aykırılığın bu- lunmadığını beyan etmektedir. Bu da onun her konuda hak oldu-

ğunu, doğru yola ilettiğini gösterir. Kur'ân'ın peygamberlerden

yalanı, iftirayı, delilik, sihirbazlık, nefse uyma, şiir, ve sapıklığı

nefyetmesi, onların doğrulukta en üst zirvede bulunduklarını,

kendilerinden birşey söylemediklerini, büyük akıl sahibi olduk- larını ifade eder. Bu kâideyi Kur'ân'dan öğrenmek büyük yarar- lar sağlar.

***

OTUZ ÜÇÜNCÜ ESAS

Kur'ân'ın Kalbe Ait Hastalıkları

Ele Alma Yöntemi

Kur'ân'a göre kalbe ait hastalıklar iki türlüdür. 1- Şüphe ve

kararsızlıktan kaynaklanan hastalıklar. 2- Günah ve meşru olma- yan isteklerden kaynaklanan hastalıklar.

Bu iki tür hastalığı birbirinden ayırma, Kur'ân'daki işleniş

biçimine göre belirlenir. Hastalıktan bahseden ayetler, münafık- lardan veya İslam'a karşı olan kişilerden bahsediyorlarsa, bu tür

hastalık, şüphe ve kararsızlıktan kaynaklanıyor demektir. Yok

eğer, günah veya onlara meyleden ayetler bağlamında zikredil- mişse bu, hastalığın günah ve meşru olmayan arzulardan kaynak- landığını gösterir.

Kalbe ait hastalıkları iki kısımda incelemek şundan dola- yıdır: Bir kalbin hasta oluşu onun sağlam olmadığını gösterir.

Gerçek anlamda kalbin sağlam oluşu da iki şeyle mümkündür.

a) Tam olarak ilim, irfan ve yakine sahib olmakla b) Tam olarak

irade ve Allah'ın razı olduğu şeyleri sevmek ile.

Sağlam kalb: Hakkı bilip ona tabi olan, batılı tanıyıp ondan

uzaklaşandır. İlim diye sarılan şüpheler, vahiyle çelişen evham,

ilim değildir. Boş şüphe ve kuruntulardır. Kalbin zayıf veya sağ-

lam oluşu içinde bulunduğu ilim ve irfanın sağlam veya zayıf

olmasına bağlıdır. Sevgi ve iradesi Allah'ın haram kıldığı şeylere

yönelik ise bu onun irade za'fiyetini göstermektedir. Devamlı bu

iki durum birbirine bağlıdır. Bir insanın arzularına yenik düşme- sinin bir nedeni, Allah'ın adalet, kaza, hikmet ceza ve mükafa-

tıyla ilgili kötü ilminden kaynaklanmaktadır. Diğer bir neden de

dünyevi arzuları ahirete tercih etmesindendir. Bir kefe ağır basar- sa diğeri hafif demektir. Birinci tür kalb hastalığına misal Bakara

süresinin onuncu ayetinde geçen

[١٠ :ةóĝ×Ĥا ([U T S)

{Kalblerinde hastalık vardır.} (Bakara, 2/10)

İfadesindeki hastalıktır. Bu hastalık, taklid, kuşku ve risale- te ters düşen şüphelerden kaynaklanmaktadır. Hastalık herşeyi

ile onlardan kaynaklanmaktadır. Onun için mazur sayılamazlar.

Bunun diğer bir benzeri de Tevbe sûresinde geçen şu ayette bu

tür hastalıktan haber vermektedir.

[١٢٥ :ÙÖijÝĤا ([O N M L K J I H G)

{Kalblerinde hastalık olanlara gelince onların da in- karlarını büsbütün artırır.}

(¡ے { | } ~ z y x w v u)

[٥٣ :ãéĤا[

{Allah şeytanın böyle yapmasına müsaade eder ki, kalb- lerinde hastalık olanlar ve kableri katılaşanlar için şey- tanın katılığı bir deneme (vesilesi) kılsın.} (Hac, 22/53)

Bu ayet de aynı hastalıktan bahsetmektedir. Kalbi hastalık- lar, şüphe ve ilmi zaafiyetten kaynaklanmaktadır. En basit bir

şüphe veya ilmi kusur hastalığa sebebiyet vermek için yeterlidir.

İkinci tür kalb hastalığı:

[٣٢ :ابõèŸا ([A @ ? > = < ; :)

{Çekici bir eda ile konuşmayın sonra kalbinde hastalık

bulunan kimse ümide kapılır} (Ahzab, 33/32)

Bu ayette geçen hastalık türü meşru olmayan arzu ve kötü

iradeden kaynaklanan hastalıktır. Bu hastalık için de en basit bir

sebeb veya kötü bir meyil yeterlidir. Günahları işleyen, veya ar- zulayan bir kalb hastadır. Hastalığı şehvetlerden kaynaklanmak- tadır. Eğer kalbi hasta olmasaydı o da Allah'ın methettiği şu ke- sim arasına girerdi.

Y X W V U T S R Q P O N)

[٨ - ٧ :اتóåéĤا ([dc b a ` _ ^] \ [Z

{Allah imanı size sevdirdi ve kalblerinizde süsledi. Size

küfrü, fıskı ve isyanı çirkin gösterdi. İşte doğru yolda

olanlar bunlardır. Bu Allah'tan bir lütuf ve nimettir.}

(Hucurat, 26/7-8)

Allah'ın övdüğü kalbe sahib olanlar, Allah'ın bu eşsiz nime- tine şükretmeli ve ondan muvaffakiyet için duada bulunmalı, se- beblere sarılmalı ve başarıyı onun fazlu kereminden istemelidir.

***

Sayfa 119 / 232

OTUZ DÖRDÜNCÜ ESAS

Kur’ân’ın Zarardan Hafif Olanı Tercih

Etmesi ve İki Maslahattan En Faydalı

Olanını Almayı Tavsiye Etmesi

Kur’ân birçok yerde faydalı şeyleri terkedenlerin zararlı

şeylere bulaşacağından bahsetmektedir. Birçok yerde Allah müş-

riklerden bahseder. Onlar Allah’a ibadetten yüz çevirdikleri için

putlara ibadet etme belasına düşmüşlerdir. Peygamberlere beşer

oldukları için ittiba etmekten sarf-ı nazar edince beyinsizlerin pe-

şine düşmek durumunda kalmışlardır. İlkin iman edip sonra küf- re girince Allah kalplerini mühürledi, artık kıyamete kadar ina- nacak değiller. Allah’ın dosdoğru yolunu gördükleri halde ondan

yüzçevirip yanlış yollara düşünce de Allah kaplerini ters çevirdi.

Onlar şaşkın bir halde kala kaldılar. Artık herşeyleri hüsrandır.

Allah’ın ayetleriyle alay edince Allah da onları çetin bir azapla

cezalandırdı. Hakka boyun eğmedikleri için de batıla boyun eğ-

mek zorunda kaldılar. Mescidleri de Allah’ın adının anılmasını

yasaklayıp tahrip edince artık oralara korku içersinde girebildi- ler.

m l k j i h g f e d c)

x w v u t s r q p on

§ ¦ ¥ ¤ £ ¢ ¡ ے } | { ~ z y

[٧٧ - ٧٥ :ÙÖijÝĤ (׀[a ©¨

{Onlardan kimi de eğer Allah lütuf ve kereminden bize

verirse mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette biz salihler- den olacağız diye Allah'a and içti. Fakat Allah lütfun-

Sayfa 120 / 232

dan verince onda cimrilik edip yüz çevirerek sözlerin- den döndüler. Nihayet verdikleri sözden döndüklerinden

ve yalan söylediklerinden dolayı Allah kendisiyle kar-

şılaşacakları güne kadar onların kalbine nifak soktu.}

(Tevbe, 9/75-77)

Bu manada çok sayıda ayet bulunmaktadır. Bu ayetler hidâ-

yete erişmek isteyen birinden bahsetmektedir. Allah isteğini ye- rine getirdikten sonra doğru yolu terkettiği için yanlış yola düşü-

rülmekle cezalandırılmıştır. Zaten yanlış yolda ısrar eden birinin

hidâyete erişmesi de zordur.

À ¿ ¾ ½ ¼ » o 1 ¸ ¶ µ ´)

Ë Ê É È Ç Æ Å Ä Ã Â Á

[١٠٢ - ١٠١ :ةóĝ×Ĥ!! " # $ ٪ & ') ([

{Allah tarafından kendilerine yanlarında bulunanı tas- dik edici bir elçi gelince kitab ehlinden bir grup sanki

Allah'ın kitabını bilmiyormuş gibi onu arkalarına alıp

terkettiler. Süleyman'ın hükümranlığı hakkında onlar şey- tanların uydurup söylediklerine tabi oldular.} (Bakara,

2/101-102)

Onlar Kitapların en yücesini, en faydalısını ve en doğrusunu

terkedince, en zararlı, en rezil ve en yalancı olanına tabi olmak

belasına düçar oldular. Rahman yolunda harcamada bulunmayın- ca Şeytan yolunda infak etmek zorunda kaldılar.

***

Sayfa 121 / 232

OTUZ BEŞİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Küçük Zararı Tercih Etme ve İki

Maslahattan En Faydalısını Almadaki Yöntemi

Kur’ân, iki maslahattan en yüce olanı, iki zarardan, zararı

az olanı ve zararı def etmeyi, şahsî maslahatı elde etmeye tercih

etmiştir. Birincisine göre fazilet yönünden amelleri tasnif eder.

[١٠ :ïĺïéĤا ([ÎÍ Ì Ë Ê É È Ç Æ Å)

{Elbette içinizden fetihten önce harcayan ve savaşan- lar daha sonra harcayıp savaşanlarla eşit değillerdir.}

(Hadid, 57/10)

® ¬ « a © ¨ § ¦ ¥ ¤ £)

¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o1 ¸ ¶ µ ́3 2 ± °¯

[١٩ :ÙÖijÝĤا ([À

{Siz hacılara su vermeyi ve Mescid-i Haramı aramayı

Allah’a ve Ahiret gününe iman edip de Allah yolunda ci- had edenlerin imanı ile bir mi tutuyorsunuz?} (Tevbe, 9/19)

- , + *) (' & % $ # " !)

; : 9 87 6 5 4 3 2 1 0 /.

[٩٥ :ℵ؞ùïĤا ( ]E D C B A @ ? < =>

{Özür sahipleri dışında mü’minlerden oturup kalanlar

ile Allah yolunda cihad edenler bir olmaz.} (Nisa, 3/95)

İkinci kâideye misal için de şu ayeti vermek mümkün:

Sayfa 122 / 232

K J IH G F E DC B A @ ? >)

XW V U T S R Q P O N M L

d c b a ` _ ^]\ [Z Y

p o n m l k j i h gf e

| { zy x w vu t s r q

{Sana haram ayı yani onda sava

[٢١٧

ş

:

may

ةĝó×Ĥا

ı

]

soruyorlar: De

(~ {

ki, o ayda savaşmak büyük bir günahtır. (İnsanları)

Allah yolundan çevirmek, Allah’ı inkar etmek, Mescid-i

Haram’ın ziyaretine mani olmak ve halkını oradan çı-

karmak ise Allah katında daha büyük günahtır. Fitne

katilden daha büyük bir günahtır.} (Bakara, 2/217)

Allah bu ayetlerde kafirlere şu mesajı vermek istemektedir.

“Müslümanların haram aylarda cihad etmelerine itiraz etmeni- zin herhangi bir anlamı yoktur. Çünkü bu doğru değilse sizin

insanları Allah yolundan alıkoymanız, küfre gitmeniz, Mescid-i

Haram’dan insanları çıkarmanız fitne olarak daha büyüktür.

Mü’minlere eziyet etmek onları dinlerinden çevirmeye çalışmak

haram aylarda adam öldürmekten daha büyüktür.

M L K J I H G F E D C)

\ [Z Y XW V U T S R QP O N

[٢٥ :çÝęĤا ([a ` _ ^]

{Eğer kendilerini henüz tanımadığınız mü’min erkek- lerle mü’min kadınları bilmeyerek çiğnemeniz sebebiy- le üzüntüye kapılmanız ihtimalı olmasaydı Allah savaşı

önlemezdi.} (Fetih, 26/25)

Hudeybiye anlaşmasında düşman, savaş ortamına sebebi- yet verdikleri halde, daha büyük zararları önlemek için Allah

mü’minleri savaşmaktan alıkoymuştu. Eğer savaş emri verilseydi

Mekke’de müşriklerin elinde kalan korumasız mü’minler, müş-

riklerden çok işkence göreceklerdi ve dolayısıyla İslam ordusu

zaafa uğrayacaktı. Hudeybiye şartları ilk bakışta müslümanların

aleyhine görülmüşse de o feth-i mübin ve büyük maslahatlar için

bir zaferdi. Ondan dolayıdır ki Mekke’de savaş emri verilmedi.

Çünkü o şartlarda savaşmanın zararı eziyetlere tahammül etmek- ten daha büyüktü. Ashab o şartlarda da Kur’ânî mücadele ve teb- liğ vecibelerini yerine getirmeyi ihmal etmiyorlardı.

[٩ :ĵĥÐŶا « 1/4 1/2 ([o 1)

{Faydası varsa öğüt ver} (A’la, 87/9)

Yani tebliğ ile zarar geliyorsa onu terketmek daha iyidir. Bu

anlamdaki ayetler çoktur.

¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o 1 ¸ ¶ µ ´ 3)

Ë ÊÉ È Ç Æ Å ÄÃ Â Á À

[٢١٩ :ةóĝ×Ĥا ([Ò Ñ Ð Ï Î Í Ì

{Sana içki ve kumardan sorarlar. De ki onda büyük gü-

nah ve insanlara faydalar vardır. Fakat günahları fay- dalarından çoktur.} (Bakara, 2/219)

Bu ölçü geneldir. Birşeyin zararı ve günahı, kâr ve faydasın- dan daha çok ise ilahi hikmet onu yasaklar. Bu kâide dinen geçer- li olduğu gibi akıl da onu doğrulamaktadır. Allah en iyisini bilir.

***

Sayfa 124 / 232

OTUZ ALTINCI ESAS

Kur’ân’ın Haksızlığa Misliyle Karşılık

Vermedeki Yöntemi

Kur’ân, yapılan haksızlığa misliyle karşılık verilmesini mü-

bah görürken aşırı gitmeyi yasaklamış ve affa sarılmayı öğütle- miştir. Bu konu ile ilgili ayetler de çok sayıdadır.

3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o1 ¸ ¶ µ ´ 3 2)

{Eğer bir topluluğa azab edecekseniz size yap

[١٢٦ :ģéĭĤا ([À ¿

ılan aza- bın misliyle azab edin. Ama sabrederseniz andolsun ki o

sabredenler için daha iyidir.} (Nahl, 16/126)

) | } ~ ےـ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ §¨© a «

¬ R ([اijýĤرى: ٤٠[

{Kötülüğün karşılığı ancak kötülüktür. Kim af eder iyi- likte bulunursa, onun mükafatı Allah'a aittir. Allah za- limleri sevmez.} (Şura, 42/40)

Bu ayetler karşılık vermenin üç durumunu da açıklamış bu- lunuyor. Mescid-i Haram'da savaşma hakkında Allah şunları bu- yurur:

. -, + *) (' & % $ # " !)

< ; :9 8 7 65 4 3 2 1 0 /

[١٩٢ - ١٩١ :ةóĝ×Ĥا ([E D C B A @ ? > =

{Onlar sizinle savaşırlarsa siz de onlarla savaşın. Ka-

Sayfa 125 / 232

firlerin cezası böyledir. Eğer savaşmaktan vazgeçerler- se zalimlerden başkasına saldırı yoktur. Haram ay ha- ram aya karşılıktır. Dokunulmazlıklar karşılıklıdır. Kim

size saldırırsa siz de ona misillemede bulunun} (Bakara

2/191-192)

Bu hüküm Allah'ın değer verdiği ve dokunulmazlığını em- rettiği herşey için geçerlidir. Allah'ın yasakladığı bir şeyi ihlal

edene misillemede bulunulur. Fakat karşılık vermede aşırı gidil- mez.

[١٩٤ :ةóĝ×Ĥا ([i h gf e d c b a ` _ ^)

{Kim size saldırganlık ederse siz de aynısıyla karşılık

verin. Fakat Allah'tan korkun} (Bakara, 2/194)

e d c b a` _ ^] \ [Z Y)

[١٧٨ :ةóĝ×Ĥا ([hg f

{Ey iman edenler öldürülenler hakkında size kısas farz

kılındı, hüre hür, köleye köle, kadına karşı da kadın

öldürülür.} (Bakara, 2/178)

) ~ ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ § ¨

[٤٥ :ةïאגîĤا » ¬ R ¯ ( ]a ©

{Tevratta onlara karşışöyle yazdık: Cana can, göze göz,

buruna burun, kulağa kulak, dişe diş...} (Maide, 5/45)

y xw v u t s r q p o n m)

[٣٣ :اءóøŸا } | ([z

{Kim zulmen öldürülürse, biz de onun velisine yetki

verdik. Kısasta ileri gitmesin, zaten alacağını almıştır.}

(İsra, 17/33)

) ! " # $ % & ' ( ) * +, ( ]اùîĤאء: ١٤٨]

{Allah kötü sözün açıkça söylenmesini sevmez, ancak

haksızlığa uğrayan başka.} (Nisa, 4/148)

Yapılan haksızlığa karşı çıkma ve onu protesto etme ile ilgili

ayetler çoktur.

***

OTUZ YEDİNCİ ESAS

Hüküm Belirlemede Kasıt ve İradenin

Önemi

Hükmün geçerliliğinde maksadın rolü büyüktür. Bu önem- li kâideyi Rasûlullah şu meşhur hadisleriyle izah etmişlerdir.

“Ameller niyetlere göredir.”(6)Bu konu ile ilgili birçok ayet mev- cuttur. Bu ayetlerden ve en önemlilerinden birinde: Allah amel- lerin karşılığını niyete bağlamıştır. Bu bağlamda sadaka, iyilik

ve insanlar arasını bulmayı anlatan şu ayetler konuyu aydınlat- maktadır.

(= > ; : 9 8 7 6 5 4 3)

[اùĭĤאء: ١١٤[

{Kim bunları Allah rızası için yaparsa, ona büyük ecir

veririz.} (Nisa, 4/114)

[٢٦٥ :ةóĝ×Ĥا) ! " # $ % & '([

{Onlar ki mallarını Alah rızası için harcarlar.} (Bakara,

2/265)

Buna karşılık da Allah rızasına kasdetmeyenler için şu ifade

yakıştırılmıştır.

) $ % ( ]اùĭĤאء: ٣٨]

{İnsanlara gösteriş için (harcamada bulunurlar)} (Nisa,

4/38)

(6) Buhârî, “Bed’u’l-Vahyi” (No: 1, 1/9); Müslim, “İmâra” (No: 1907, 3/1515). İbn

Mes’ûd radıyallâhu anh’den

Allah teâlâ, başta Rasûlullah olmak üzere sahebe ve tabiin

için şu ifadeyi kullanmıştır.

[٢٩ :çÝęĤ ([54 3 2 1 0)

{Allah rızasını taleb ederler} (Feth, 48/29)

[٢٢٨ :ٍóĝ×Ĥ ([gf e d c b a ` _)

{Eğer kocalar barışmak istiyorlarsa bu durumda bo-

şadıkları kadınları geri almaya daha fazla hak sahibi- dirler.} (Bakara, 2/228)

[٢٢٥ :ٍóĝ×Ĥ) ! " # $ % & ') (* +([

{Allah sizi kasıtsız yeminlerinizden sorumlu tutmaz.

Lakin kasıtlı yaptığınız yeminlerinizden dolayı sizi so- rumlu tutar.} (Bakara, 2/225)

[١٢ :ℵ٫ùĭĤ }| ([z y x w v u t s)

{Bu taksim, vasiyetten ve borçtan sonra kimseyi zarara

uğratmaksızın yapılacaktır.} (Nisa, 4/12)

[٤ :ℵ٫ùĭĤ ¡ ¢ £([ے } | { ~ z y x)

{Eğer hanımlarınız size mihirlerinden rızalarıyla birşey

verecek olurlarsa onu afiyetle yeyin} (Nisa, 4/4)

E D C B A @ ? > = <)

[٢٩ :ℵ٫ùĭĤ ([HG F

{Mallarınızı aranızda haksız yollarla yemeyin. Meğer

rızayla yapılan bir ticaret ola} (Nisa, 4/29)

[٢٢٠ :ٍóĝ×Ĥ ([76 5 4 3 2 10 / .)

{Onlarla birlikte yaşarsanız onlar (zaten) kardeşleriniz- dir. Allah işleri bozanla düzelteni bilir.} (Bakara 2/220)

[٢٨٦ :ٍóĝ×Ĥ ا« 1/4 1/23/4 ([o 1 ,¶)

{Rabbimiz, unutur veya hataya düşersek bizi sorumlu

tutma!} (Bakara, 2/286)

Allah bu duaya “aynen öyle yaptım.” karşılığını vermiştir.

) w x y z ~ } | { ے ¢ ¡ م ﭢ

[ۡõèŸ ۡبا: ٥[

{Hatalarınızdan dolayı size sorumluluk yoktur. Fakat

kalplerimizin kasıtlı olarak yaptıkları böyle değildir.}

(Ahzab, 33/5)

Allah hata ile meydana gelen öldürmeler için diyet ve keffa- reti emretmiştir.

j i h g f e d c)

[٩٣ :א؛ùïĤ ۡ([s r q p o n m l k

{Kim bir mü’mini kasten öldürürse, onun cezası ebedi

olarak cehennemdir. Allah O’na gazab etmiş ve lanetle- miştir. O’na büyük bir azab hazırlamıştır.} (Nisa, 4/93)

Av cezası hakkında da şunu buyurmuştur.

[٩٥ :ةïאٓïĤ ۡ« 1/4 1/2 3/4 ([o 1 ¸¶ µ´)

{İçinizden kim (ihramlı iken) kasden hayvan öldürse öl- dürdüğü hayvanın dengi ona ceza vardır.} (Maide, 5/95)

[٢٣٥ :ةóĝ×Ĥ ۡ ([ji h g f e d c b)

{Bilin ki Allah içinizden geçenleri bilir. Bu sebeple Al- lah’tan sakınınız.} (Bakara, 2/235)

Tüm bu ve benzer ayetlerden de anlaşılacağı gibi beden ve

dil ile yapılan eylemlerin doğruluk veya yanlışlıkları kasıt ve ni- yete göredir.

***

Sayfa 130 / 232

OTUZ SEKİZİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Gönül Alma ve Hayır İşlemeye

Özen Göstermesi

Kur’ân gönül alma ve hayır işlemeye büyük özen göster- miştir.

1- Boşanmış kadınlar: Kocalarından ayrıldıkları için genel- de gönülleri kırılmış ve üzüntülüdürler. Allah zengin ve fakir- lere imkanları nisbetinde onlara iyilikte bulunmayı emretmiştir.

Kocaları ölmüş kadınlar da böyledir. Onların gönlü alınır. Bunun

için bir seneye kadar kocasının evinde kalır ve ona iyilik yapılır.

Hamileyken boşanmış kadınlar ile ric’i talakla boşanan ka- dınların nafakalarıda iddet süreci boyunca kocalarına aittir. Ana- baba, akraba ve yoksullara

> = < ; : 9 8 7 6)

[٨ :ﭢﺀùĭĤا ([C B A @ ?

{Yakınlar, yetimler ve yoksullar miras taksiminde hazır

bulunursa, bundan onları da rızıklandırın ve onlara gü-

zel söz söyleyin} (Nisa, 4/8)

) ¥ ¦ § ¨© ( ]اđĬŶﭢﻡ: ١٤١]

{Devşirildiği gün de hakkını (sadaka) verin.} (En’am, 6/141)

Bu ayetler sadaka vermek ile gönül almayı öğütlemektedir- ler. Ayetlerde geçen ve sabah olurken mahsüllerini devşirecekle- rine yemin eden ve fakirlere hiç birşey vermemeyi birbirlerine

öğütleyen bahçe sahipleri de bu bağlamda zikredilebilirler.

Sayfa 131 / 232

{ z y x w v u t s r q p)

| { ~ ے ¡ ¢ ([اóøŸاء: ٢٣[

{Anne ve babandan biri veya ikisi yanında yaşlanırsa

onlara “of” deme onları azarlama, ikisine de güzel söz

söyle onları esirgeyerek alçak gönüllükle üzerine kanat

ger...} (İsra, 46/23)

Allah, peygamberlerini nasıl teskin ettiğinden çeşitli müna- sebetlerle bahsetmiştir. Mü’minlere de türlü sıkıntılardan sonra

zaferleri müjdelemiştir. Bu ibret ve ders almamız gereken bir

konudur. Gerektiğinde onlardan da faydalanma cihetine gidilme- lidir.

***

Sayfa 132 / 232

OTUZ DOKUZUNCU ESAS

Kur’ân’ın İç ve Dış Siyasetteki Yöntemi

Bu konuda da Kur’ân en yüce, en faydalı ve zarardan en

uzak olan yöntemi sunmuştur.

) = > ?@ ( ]لآ óîÐنا: ١٥٩]

{İşlerde onlara danış.} (Al-i imran, 3/159)

Âyeti bile bu konuda yeteri kadar bize ışık tutmaktadır. Mü-

minlerin vasıflarını sıralarken de şu özelliklerini belirtmektedir.

[٣٨ :ىرijýÊا ([p o n)

{Onların işleri kendi aralarında şura iledir} (Şura, 42/38)

Ayette geçen “emr” kelimesi her iki ayette de genelliği ifade

edecek biçimde gelmiştir. Bu da mü’minlerin başta idare olmak

üzere her konuda istişareyi esas almalarının gerekliliğini göster- mektedir. Tüm sorunlarını, ihtilaflarını istişare ile çözme cihetine

giderler. Akılcı tek çözüm yolunun istişareden geçtiği artık bili- nen bir gerçektir.

Allah mü’minlere meselelerini cemaat ruhu ve istişare ile

çözmelerini emretmiştir. Maslahata sarılıp zararlı yöntemlerden

uzaklaşmaları gerek. Maslahat ile zarar birbirine karışsa, netice

bakımından iyi ve zararı en az olanı tercih edeceklerdir. Neticeye

giden, meşru yolları zorlayacaklardır. Hedefe varmaları teknoloji

ve modern cihazlara bağlıysa imkan nisbetinde bunları elde etme

yollarını arayacaklardır. Kesinlikle karamsarlığa düşmeyecekler,

başarılarını başkalarına bağımlı hale getirmeyeceklerdir. Çünkü

bu tehlikeli bir girişimdir.

İslam toplumunun kurtuluşu birleşmede olduğu için mutlaka

bunun gerçekleştirilmesi gerekir. Düşmana karşı koyma ve buna

hazırlık için gerekli adımların atılması gerekir.

Netice olarak iç ve dış siyasette başarının yolu istişareden

geçer. Onun için bu önemli vecibeyi gerçekleştirecek her yola

başvurmalı ve önündeki engeller kaldırılmalıdır. Kur’ân’ın bu

esası, her zaman ve mekanda ve her toplum için önemini koru- maktadır.

[٦٠ :אلęĬŸا » ¬ R ([a ©¨)

{Gücünüz nisbetinde düşmanlarınıza karşı güç hazırla- yın.} (Enfal, 10/60)

ayeti de bu gerçeğe işaret etmekte ve düşmana karşı imkan- ları kullanıp hazırlık yapmanın vucubiyetini belirtmektedir. Bu

gücün nasıl olduğunu sınırlandırmak mümkün değildir. Fikrî

ilmî, maddî, manevî, her kuvvet bu kapsamdadır. Kısacası, za- man ve şartlara göre her türlü imkanı kullanmak gereklidir.

[٧١ :א؛ùĭĤا ([j i h g f)

{Ey iman edenler tedbirinizi alınız.} (Nisa, 4/71)

ayeti ile benzer diğer ayetler, konuya ışık tutmaktadırlar. Barış

süreleri dahil, düşmanın komplolarına karşı uyanık olmamız, bu- nun için de haber alma merkezleri ve istihbarat mekanizmalarını

faaliyete koymamız gerekmektedir. Onlara fırsat vermemek için

bu alanlarda onları geçmemiz için de bulunduğumuz durumdan

kesinlikle haberdar olmalarına imkan verilmemelidir. Özellikle

devletin iktisadi ve lojistik güçlerini bilmelerine fırsat verilmeme- lidir. Bu tedbirler, “tedbirinizı alın” ayetinin gereğidir.

Kur’ân’ın çok önem verdiği hususlardan birisi de birlik ru- hunun korunmasıdır.

Q P O N M LK JI H G F E D C)

[١٤٤ :انóĩÐ لٓ ( ]TS R

Sayfa 134 / 232

{Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan öncede

peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürü-

lürse, gerisin geriye mi döneceksiniz.} (Al-i İmran, 3/144)

Bu ayet, müslümanların her zaman için akılcı ve objektif olarak

meseleleri ele almalarını öğütlemektedir. Liderlerinin geçici olarak

yokluğu onların varlığını sarsmamalıdır. Bu da ancak yetenekli ve

ehil liderzleri yetiştirmek ve öne çıkarmakla mümkün olmaktadır.

Liderin yokluğu halinde hemen yeri doldurulabilmelidir.

İslam toplumu, her konuda beraberliğini korumalı, hedef bir- liğini sağlamalı ve düşmanlara karşı caydırıcılığını ortaya koya- bilmelidir. Emparyalizmin kötü emellerine karşılık verebilmeli,

milli sınır ve bağımsızlığını koruyabilmelidir. Onların gücünü göz

önünde bulundurarak tedbir almalı, Allah'ın kendilerine bahşettiği

nimetlerin değerini bilmeli ve O'na olan güveni yitirmemelidir.

Allah, müslümanları yeryüzünü imar etmeleri ve içindeki

zenginlikleri değerlendirmeleri, teknoloji ve ilimde güçlerini

artırmak için halife kılmıştır. Allah, zayıf, takatsız ve misyon- suz bir topluluğu sevmez. Yeryüzü, kendilerine değer verebilen

insanlarındır. Onlar için hayatta kalmak, Allah yolunda izzetle

ölmekten daha değerli değildir. Anlamsız, gayesiz bir hayatın

değeri de olmaz. Gayesiz yaşamayı tercih edenler için hayatın

herhangi bir anlamı olmadığı gibi kişiliklerini de yitirirler. Allah,

cılız ve herhangi bir varlık gösteremeyen Arap toplumundan, her

konuda üstün olan bir toplum vücuda getirdi. Araplar Kur'ân'ı

anlayıp hayatlarına geçirince böyle bir seviyeye ulaşabildiler.

[١٦ :ĪÖאĕÝĤ ([z y x w)

{Gücünüz kadar takvaya sarılın.} (Teğabün, 64/16)

Ayetinin anlamı şudur: Hayır ve iyiliğin bulunduğu her ko- nuda atılım yapın, tedbirlere sarılın, bireysel ve toplumsal olarak

imkanlarınızı bu yolda seferber edin. İşte gerçek anlamda takvanın

bir anlamı da budur. Bazılarının iddia ettiği gibi yukarıdaki ayet:

[١٠٢ :ﺁل óîÐ ﺁل : ([9 8 7 6 5 4)

{Ey iman edenler! Allah’tan korkulması gerektiği şekil- de korkun }” (Al-İ İmran, 3/102)

Ayetini nesh etmemiştir. Bilakis birinci ayet ikincisini açık- lamaktadır. Dünya ve ahirette insana yarar sağlayacak herhangi

bir konu için elden gelen gayreti sarfetmek dini bir vecibedir.

Sonsuz hikmet sahibi Allah, kullarının sebeblere sarılmalarını

emretmiş ve imkanları nisbetinde onları gerçekleştirmelerini is- temiştir. Aksi halde güç ve dinamizmlerini kaybederler.

Yasaklar konusu da böyledir. Mü’min, imkanı nisbetinde

onlardan uzak durmaya çalışacaktır. Harama gitmeye gerek bı-

rakmayacak derecede helal mevcuttur. Takvaya götüren yollar da

emredilmiştir. Hedefe götüren meşru vasıtalar da gaye hükmün- dedir.

Kur’ân’ın siyasi yöntemini ortaya koyan ayetlerden birisi de

şudur:

¶ µ´ 3 2 ± °¯® ¬ « a ©˙)

[٥٨ :אّ٤ùïĤ (ا[Æ Å Ä Ã Â Á À¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o1 ¸

{Allah, emanetleri ehline vermeyi, insanlar arasında

hüküm vereceğiniz zaman adil davranmanızı emret- miştir. Allah ne güzel bir şekilde size öğüt vermektedir.

Allah, işiten ve görendir.} (Nisa, 4/58)

Bundan sonra gelen ayet de aynı konuyu işlemektedir.

Birçok şey emanet kapsamına girmektedir. İdarenin her çeşi- dinin ehil ellere verilmesi de emanet kapsamı arasındadır. İhtisası

gerektiren konuların uzmanlarına verilmesi de emanetin ehline

verilmesi içersindedir. Ayet, idarede topluma en güzel yöntemi

sunmuştur. Çünkü toplumun düzelmesi, idare ve devletin önemli

mercilerine yetenekli ve ehil kişilerin getirilmesine bağlıdır. Bir

kimseyi yönetime getirmede ehliyet birinci nedendir.

) ~ ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ( ]ïÿāĝĤ :٢٦]

{Ücretle istihdam edeceğin en iyi kimse güçlü ve güve- nilir olandır.} (Kasas, 28/26)

Bu da ancak İslam toplumu içinde her ferdin üzerine düşe- ni yerine getirmesiyle mümkündür. Bunun içine, emaneti yerine

getirmek, idareye katılma, hakları sahiplerine verme, iş ve teşeb- büste üzerine düşeni yerine getirme, işçi ve çalışanların haklarına

riayet etme ve sorumluluğun bilincinde olma ile mümkündür.

[٨٩ - ٨٨ :ا٤óđýĤا ([G F E D C B A @ ? > = < ; :)

{O gün ne mal fayda verir ne de evlat. Ancak Allah'a

temiz bir kalb ile gelenler (O günde fayda bulanlar)

müstesnadır.} (Şuara, 26/88-89)

Müslümanlar gevşeme ve ihmale mahal vermeden vecibe- lerini yerine getirmeye çalışmalılar. Ancak bu durumda İslam

ümmeti bireyleriyle, yönetimiyle aile yapısıyla ve idarecileriyle

hayırlı bir toplum olacaktır. İdarede ümmetin başarısı başarının

yegane adresidir. Bunu en güzel ifade eden şu ayettir:

) | } ~ ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦§ ( ]ïÐóĤ :١١]

{Bir toplum kendini değiştirmedikçe Allah da onu değiş-

tirmez} (Ra’d, 11/11)

İdarecilerden şikayetçi olanlar kendi kendilerini sorgulama- lıdırlar. Sünnetullaha riayet etmeliler ve hikmetli yola koyulmalı-

dırlar. Neticenin de iyi bilinmesi gerek. Problem sadece yönetici- lerinin yetersizliğinden kaynaklanmamaktadır. Asıl mesele ferd

ve toplum olarak herkesin görevinin şuurunda olma noktasında

odaklanmaktadır. Bireyler üzerlerine düşenleri bilir ve baştakile- rinin ehliyetsiz konumlarını farkeder, gerekenleri yapmaya çalı-

şırlarsa mesele çözülecektir. Yöneticiler de ümmetin içinden çık- mış, toplumun küçültülmüş bir örneğidirler. Fakat birçok insan

bunun farkında değildir.

Allah, insanlar arasında adaletin sağlanmasını emretmekte- dir. Yer ve gök adaletle kaimdir. Adalet meselenin ruhu ve daya- nağıdır. Öyle olmayınca dengeler bozulur, herşey alt-üst olur.

Adalet kapsamına, adaleti bilmek, boyutlarını tanımak ve

nasıl uygulanacağını bilmek de dahildir. Yöneticiler, insanlar

arasında en seçkin ve en yetenekli kişiler olmalıdır. Onların fa- aliyetleri yönetime yansır. Zulüm ve fitne önlenir. Böyle olunca

toplum düzelir ve ilerler. Bu konuya diğer birçok ayet de değin- mektedir.

[٥٩ :אּ֊ùïĤ׀ ([ÑÐ Ï Î Í Ì Ë Ê É È Ç)

{Ey iman edenler, Allah'a, Rasûlüne itaat edin ve sizden

olan idarecilere de itaat edin.} (Nisa, 4/59)

İdareyi bundan daha güzel ifade eden başka bir mesaj ola- maz.

İslam siyasetini izah eden ayetler arasına, suç ve hadlerle

ilgili olan âyetler ve Allah ve kul haklarından söz eden ayetler

de girer. Bu adaletin ta kendisidir. Fitne ve fesat odaklarını kuru- tur. Onları alıkor. Toplumu suçlardan temizler. Mal, ırz ve canları

koruma altına alır. Her şartta hakkı söylemeyi, iyiliği emretme- yi ve kötülükten sakındırmayı emreden ayetler de İslam'ın si- yasi yönetimini anlatan ayetler kapsamındadır. Keza zulümden

vazgeçiren, hürriyet tanıyan, hakkı söyleme özgürlüğü tanıyan,

yalancı, bozguncu ve beyinsizlerin oraya koydukları sözde hür- riyeti yasaklayan ayetler de böyledir. Bu çeşit hürriyet taraftarı

yalancı hürriyet ile batının nasıl vahşi, gaddar tablolar sergiledi-

ğini görmemezlikten geliyorlar. Gerçek anlamda hürriyetin ölçü-

sü, Kur'ân ve sünnetin ortaya koyduğu kriterlerdir. Cehaletten

kaynaklanan, ahlaki değerlerden uzak sözde hürriyet ise fitne

anarşizminin en büyük nedenlerindendir. Gerçek hürriyet, hayırlı

neticeleri doğurur. Sahte hürriyet de onun aksini... İslam birin- cisine evet derken ikincisine tüm kapıları kapatmıştır. Ancak bu

sayede maslahatlar elde edilir ve kötülükler önlenmiş olur.

KIRKINCI ESAS

Kur'ân'ın Tıp İlminin Asılllarına Delâleti

Tıp ilmi üç temele dayanır. 1- Yararlı şeyleri alma 2- Zararlı

olanlardan uzaklaşma 3- Bedeni zararlı şeylerden koruma.

Bedenin korunması ve zararlı şeylerden uzak durmaya şu

ayet işaret etmektedir.

)) * + , ( ]اóÐŶفا: ٣١]

{Yiyiniz içiniz fakat israfta bulunmayınız.} (A’raf, 7/31)

Ayet bedenin dinamizmini sağlayan, yeme ve içme faaliyet- lerinin yerine getirilmesini emretmektedir.

Kur’ân, yiyecek ve içecekler konusunda ise detaya girme- miştir. Bunun nedeni de insana her zaman ve mekanda yararlı

olacakları belirtmek içindir. Yasaklanan şey de israftır. İsraf; yi- yecek ve içeceklerdeki yapım malzemesine veya zaman ve ye- mek çeşidine dikkat etmeden gelişi güzel herşeyi yemek-içmek

suretiyle olur. Birçok hastalığın nedeni budur. Normal yiyecek

ve içecekler bile zarar verdikleri zaman terkedilirler. Zararlı yi- yecekleri yemek hiçbir durumda caiz olmaz. Su ile abdest almak,

hastaya zarar veriyorsa teyemmüm eder. İhram esnasında saçın- dan rahatsız olan kimse traş olur ve fidye verir. Bu, bedeni zararlı

maddelerden koruma yöntemidir.

Zarar veren diğer şeylere karşı İslam daha duyarlıdır. İslam,

bile bile kişinin kendini tehlikeye atmasını haram kılar. Tehlike

kapsamına vücuda zarar veren her ilaç, yiyecek v.s. girer. Zararı

defetmek, ondan korunmak, tedavi olmak da tehlikeyi atlatmak

için gereklidir.

Cihad, namaz, hac, oruç, insanlara iyilikte bulunma gibi iba- detlerin asıl maksadı her ne kadar Allah’ın rızasını elde etmek ise

de bunlar sayesinde beden sayısız yararlar görür, antreman yapar

ve zararlı şeylerden uzaklaşır, kalp ve ruh huzur bulur.

Netice olarak İslam’ın asıl gayesi her iki dünyada da insa- nın, malını, canını, kalb ve ruhunu, ahlak ve dinini korumaktır.

***

KIRK BİRİNCİ ESAS

Kur’ân’ın İçinde Bulunduğu Zamanı

Değerlendirmeye Önem Vermesi

Kur’ân, insanları içinde bulundukları zamanı değerlendir- meye buna engel olabilecek şeylerden uzak durmaya, fırsatı de-

ğerlendirmeye ve herşeyi yerli yerince kullanmaya davet eder.

Bu konuyu birçok ayette bulmak mümkündür.

Bu da Allah’ın hikmetsiz birşeyi emretmediğini ve dünya ve

ahiret mutluluğuna eriştirdiğini göstermektedir. İnsan tüm gay- retini elinde bulunan işe sarfetse başarılı olur. Hedefine ulaşır.

Zamanı gelmemiş konulara dikkatini verse onları elde edemiye- ceği gibi başarı da elde edemez. Tali işlerle meşgul olur ve asıl

hedefi kaybeder. Bazen ileride yapılacak bir problemin çözülme- si, hazır da olan sorunun çözülmesine bağlıdır. İnsan işine prog- ramsız giriştiği için hem şu anki hem de gelecekteki sorunu çöze- meyebilir. Fakat tüm dikkatiyle elinde olan meseleyi halletmeye

koyulursa, gelecek olanı da hazırlıklı karşılar. Formunda olduğu

için onu istekli ve düzgün moral ile çözmeye çalışır ve başarı elde

eder. Aşağıdaki ayet, konuya açık bir biçimde değinmektedir.

fe d c b a ` _ ^] \ [Z Y X)

[٧٧ :ℵ٠ùĭĤ׀([rq p o n m l k j i h g

{Kendilerine ellerinizi savaştan çekin, namaz kılın ve

zekatı verin denilen kimseleri görmedin mi? Sonra

onlara savaş farz kılınınca içlerinden bir grup hemen

Allah’tan korkar gibi, hatta daha fazla bir korku ile in- sanlardan korkmaya başladılar.} (Nisa, 4/77)

Sayfa 141 / 232

Allah ilk olarak ellerini savaştan çekmelerini emredince

buna uymamışlar ve cihad vakti gelince de başarı gösterememiş-

lerdi. Bunun bir benzeri de Uhud savaşında meydana gelmiştir.

Allah buna sebebiyet verenleri kınamıştır.

(B A @ ? < = > ; : 9 8 7 6)

[آل óîÐان: ١٤٣[

{Andolsun ki siz ölümle yüzyüze gelmezden önce onu

temenni ederdiniz işte şimdi onu karşınızda gördünüz.}

(Al-i İmran, 4/143)

. - , + *) (' & % $ # " !)

(= > ; : 9 8 7 6 5 4 3 2 10 /

[اùĭĤאء: ٦٦[

{Eğer onlara kendinizi öldürün yahut yurtlarınızdan çı-

kın diye emretmiş olsaydık, içlerinden pek azı müstesna

bunu yapmazlardı. Eğer kendilerine verilen öğüdü yerine

getirselerdi onlar için daha hayırlı olurdu.} (Nisa, 4/66)

Ayet amellere yönelmede mü’minlere cesaret vermektedir.

Buna benzer diğer bir ayet de şudur:

m l k j i h g f e d c b)

y x w v u t s r q p o n

[٧٧ - ٧٥ :ÙÖijÝÂ| } | { ([z

{Onlardan kimi de eğer lütuf ve kereminden bize verirse

mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette biz salihlerden ola- cağız diye Allah'a söz verdi." Allah kendilerine lütf edin- ce cimrilikte bulunup yüz çevirerek sözlerinden döndüler.

Nihayet Allah kablerine nifak soktu.} (Tevbe, 9/75-77)

Allah, insanlara bulundukları zamanı değerlendirmelerini

emretmiştir. Bütün imkanlarını zamanın vecibelerine sarfetmele-

rini istemiştir. Böylelikle hemen yapılması gereken hizmet yerine

getirilince, gelecekte yapılacak hizmetlere de kolaylık sağlamış

olur. Kur'ân'ın istediği de budur. Tali vecibelere gelince, Allah

her zaman için hayırlı işlerle meşgul olmamızı ve onlar için de

gayret sarfetmemizi istemektedir. Tüm hayırlı hizmetlere teşeb- büs etmek ile faydasız olanlardan uzaklaşmak bu kapsamdadır.

Allah iyi ve hayırlı işleri meydana getirecekleri hayırlı netice- lerle zikrederken faydasız amelleri de sebebiyet verecekleri kötü

neticelerle beraber zikretmektedir.

Gelecekte yapılması gereken ameller ile şuan yapılması ge- rekenleri karşılaştırırsak şu neticeyi elde ederiz. Şu anki görev

için ihmalkar davranırsak ona karşı olan azmimiz kırılacak ve

görev karşısında mecalsiz kalacağız. Aksine gelecek görev için

içimizde yapma azmi olursa bu sayede dinamizmimiz artar ve

zorluklar kolaylaşır.

¯® ¬ « a ©¨ § ¦ ¥ ¤ £ ¢)

° ([ا̀ùĭĤא ء: ١٠٤[

{Eğer siz acı duyuyorsanız onlar da sizin gibi acı du- yuyorlar. Fakat onların Allah'tan ummadığı şeyleri siz

umuyorsunuz.} (Nisa, 4/104)

Kur'ân'ın bu konudaki yöntemlerinden birisi de nimetlerin

zıttını düşünmek suretiyle onların değerlerini hatırlatmaktır. Bu

husus nimetlere olan şükrü daha da artıracaktır. Bu bağlamda

Kur'ân sık sık İslam ve din nimetlerini hatırlatır.

Á À ¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o 1 ¸ ¶ µ ́)

Ê É È Ç Æ Å Ä Ã Â

[١٦٤ :انóĩÐ آل ([Î Í Ì Ë

{Andolsun ki, içlerinden kendilerine Allah'ın ayetle- rini okuyan, kendilerini temizleyen kendilerine kitab

ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah,

mü'minlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Halbuki daha

önce onlar apaçık bir sapıklık içinde bulunuyorlardı.}

(Al-i İmran, 3/164)

S R Q P O N M L K J I H)

b a ` _ ^]\ [Z Y X W V U T

[١٠٣ :ﻝ ﺁﻥóîÐ ([e d c

{Allah’ın size olan nimetlerini hatırlayın. Hani siz bir- birinize düşman kişiler idiniz de o gönüllerinizi birleş-

tirmişti ve O’nun nimeti sayesinde kardeş kimseler ol- muştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında

iken oradan sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini

böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız.} (Al-i İmran, 3/103)

Bu nimetlerden gerektiği biçimde yararlanmanız gerekmek- tedir.

*) (' & % $ # " !)

3 2 1 0 / . - , +

[٢٦ :ﺍÝÎęﻝא ([4

{Hatırlayın ki bir zaman siz yeryüzünde aciz, sayısı az

bir toplumdunuz. İnsanların sizi kapıp götürmesinden

korkuyordunuz da şükredesiniz diye Allah size yer yurt

verdi, yardımıyla sizi destekledi ve size temizinden rızık- lar verdi.} (Enfal, 10/26)

/ . - , + *) (' & % $ # " !)

[٧١ :ﺍĤĝāÿ ([1 0

{De ki düşündünüz mü hiç eğer Allah üzerinize geceyi

ta kıyamet gününe kadar karanlık olarak devam ettir- se Allah’tan başka size bir ışık getirecek ilah kimdir.}

(Kasas, 28/71)

Allah bu ayetlerle içinde bulunduğumuz ihsan ve nimetlerin

zıttını düşünmemizi dolayısıyla nimetlerin kadrini bileceğimizi

emretmektedir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'de bu konuya

işaret etmiş ve şöyle buyurmuştur: "Kendinizden daha düşük du- rumda olanlara bakın. Kendinizden daha yükseklerde olanlara

bakmayın. Bunu yaparsanız Allah'ın nimetlerinin değerini dü-

şürmemiş olursunuz."(7)

Allah teâlâ şöyle buyurur:

[٧٤ :اـفóÐÝا : ; ([9 8 7 6 5 4 3)

{Allah'ın nimetlerini hatırlayın ki felaha kavuşasınız.}

(A'raf, 7/74)

d c b a ` _ ^] \ [Z Y)

[٨ - ٦ :ĵéąĤا([e

{Allah seni yetim bulup barındırmadı mı? Şaşırmış bu- lup da yol göstermedi mi? Seni fakir bulup zengin etme- di mi?} (Duha, 9/6-8)

***

(7) Buhârî, (No: 6490, 11/322); Müslim, (No: 2963, 4/2275).

KIRK İKİNCİ ESAS

Kur'ân'ın Allah ve Peygamber'in Hukukunu

Ortaya Koymadaki Yöntemi

Kur'ân, Allah ile peygamberin haklarını birbirinden ayır- mıştır. Allah'a ait haklar olduğu gibi sadece peygambere ait hak- lar da vardır. İkisi arasında müşterek haklar da söz konusudur.

Haklar üçe ayrılır.

1- Allah’a ait haklar: Bu bağlamda her çeşit ibadet zikredi- lebilir.

2- Rasûlullah’a ait haklar: Ona hürmet göstermek, ta’zimde

bulunmak ve ona ittiba etme gibi konular gösterilebilir.

3- İkisi arasında müşterek haklar: Allah ve Rasûlüne iman

etmek, onlara itaat etmek ve sevmektir. Kur’ân bu üç çeşit hakkı

çeşitli vesilelerle zikretmektedir.

Allah’a ait haklar: İbadet ve ihlası emreden, riyadan sakındı-

ran ayetler. Bunlar sayılmayacak kadar çoktur.

o 1 ¸ ¶ µ ´ 3 2)

[٩ :çÝęĤا« ([

{Ta ki (ey müminler) Allah’a ve Rasûlüne iman edesi- niz, Rasûlüne yardım edesiniz ve ona saygı gösteresiniz

ve sabah-akşam Allah’ı tesbih edesiniz. } (Feth, 48/9)

“Allah ve Rasûlüne iman edesiniz.” âyetinin ilk bölümü

müşterek hakkı, “Rasûlüne yardım edesiniz ve O’na saygı gös- teresiniz” bölümü sadece Rasûlullah’a ait hakkı, “sabah ve ak-

şam Allah’ı tesbih edesiniz.” bölümü de sadece Allah’ın hakkını

açıklamaktadır.

[٣٢ :انóîĐ آل ([RQ P O)

{Allah ve Rasûlüne itaat ediniz.} (Al-i imran, 3/32)

[٦٢ :ÙÖijÝĤا) % & ') (([

{Allah ve Rasûlü razı edilmeye daha çok ehildirler.}

(Tevbe, 9/62)

[١٣٦ :אׂùïĤ׀ ([P O N)

{Allah ve Rasûlüne iman edin.} (Nisa, 4/136)

[٥٩ :ÙÖijÝĤ׀ ([j i h g f)

{Allah fazl-u kereminden bize verecektir, Rasûlü de...}

(Tevbe, 9/59)

Bu ayetler, Allah ve Rasûlü'nün müşterek haklarından söz

etmektedirler.

Şu ayet de Allah'a ait bir hakkı izah etmektedir:

[٥٩ :ÙÖijÝĤ׀ ([n m l k)

{Biz yalnız Allah'a rağbet edenleriz.} (Tevbe, 9/59)

Müşterek hakları değerlendirirken, Allah'a ait olan tüm hak- ların Rasûlullah için de geçerli olacağını düşünmemek gerekir.

Allah için olan mahabbet, iman ve itaatla beraber ibadet, huşu ve

ta'zim Allah için söz konusu iken bunların aynısı Rasûlullah için

söz konusu değildir.

Rasûlullah'ın haklarına gelince, onlar Allah için sevmek

ve ona itaat Allah'a itaat olduğu için peygambere itaat etmektir.

Bunlara Rasûlullah'ın hakkı denmesinin nedeni onunla alakalı

olmasıdır. Yoksa Allah tarafından Rasûlullah'a, anne-babaya,

alime, evlada, eşe, komşuya ve bizden olan idarecilere karşı

yerine getirilmesi gereken haklar da Allah'ın hakları kapsamın- dadır.

Kul bu hakları, Allah’ın emri olduğu için ibadet niyetiyle ye- rine getirecektir. Rasûlullah’ın hakkı yukarda sayılan haklardan

farklıdır. Çünkü onun ümmeti üzerindeki hakkı çoktur. Ümmetin

sahib olduğu tüm nimetler onun vesilesiyle olmuştur.

***

Sayfa 148 / 232

KIRK ÜÇÜNCÜ ESAS

Kur’ân’ın Hak Üzere Sebat Göstermeye

Davetteki Yöntemi

Kur’ân, sonucundan endişe duyulan konularda sebat göste- rilmesini ve acele edilmemesini, elden çıkma ihtimali olan ko- nularda da acele edilmesini öğütlemektedir. Bu konuda pek çok

ayet vardır. Sebat göstermeyi tavsiye eden ayetlerden bazıları

şunlardır:

[٩٤ :ﺀﺎﺴﻨﻟﺍ } | ([z y x w v u t)

{Ey iman edenler Allah yolunda savaşa çıktığınız za- man iyi anlayıp dinleyin.} (Nisa, 4/94)

g f e d cb a ` _ ^] \ [Z)

[٨٣ :ﺀﺎﺴﻨﻟﺍ [مث po n m l k j i h

{Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince onu

hemen yayarlar. Halbuki onu Rasûle veya aralarında yetki

sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin iç yü-

zünü anlayanlar onun ne olduğunu bilirlerdi.} (Nisa, 4/83)

[٣٩ :÷ĬijÍ] (» o 1 ¸¶ µ)

{Onlar ilmini kavrayamadıkları şeyi yalanladılar.}

(Yunus, 10/39)

Bu yöntemle ilgili olarak istişare, tedbire başvurma ile bilin- meyen konularda konuşmama zikredilebilir.

İkinci kısım yani hayırlarda acele etmeyi emreden ayetler de

hayli çoktur.

Sayfa 149 / 232

(* ( ) ' & % $ # ")

[آل óîĐان: ١٣٣[

{Rabbinizin bağışına ve genişliği gökler ve yer kadar

olan cennete koşun} (Al-i İmran, 3/133)

[١٤٨ :ةóĝ×Ĥا ([A@ ?)

{Hayırlarda yarışın} (Bakara, 2/148)

[٦١ :نijîĨËîĤا ([3 2 1 0 / . - ,)

{Onlar hayırlarda yarışanlar ve O’nun için öne geçen- lerdir.} (Mü’minun, 23/61)

[١٠ :ÙđĜاijĤ)¦ § ̈( ]

{Hayırda öne çıkanlar ahirette de önde olacaklardır.}

(Vakıa, 56/10)

Onlar dünyada olduğu gibi ahirette de herkesten önce cen- nete gireceklerdir. Bu ayetlerde verilmek istenen mesaj şudur:

Mü’minler hayırlı fırsatları asla kaçırmamalı, zararlı ve kötü şey- lere girmekten sakınmalıdırlar.

[٥٠ :ةïאئîĤا([Û Ú Ù Ø × Ö Õ Ô)

{İnanan bir toplum için Allah’tan daha güzel hükmü

kim koyabilir?} (Maide, 5/50)

***

Sayfa 150 / 232

KIRK DÖRDÜNCÜ ESAS

Kötülüklere Karşı Nefsin Eğitilmesi

Kur’ân, nefsin zararlı şeylere meyletmesi veya içine düşme

korkusu bulunduğu durumlarında başına gelecek zararları ve el- den kaçırabileceği hayırları hatırlatır.

Doğruluğu yakalamada bu da çok önemli bir yöntemdir.

Çünkü her zaman için kötülükten sakındırma yeterli gelmemek- tedir. Ancak elden kaçırabileceği faydalar söz konusu olunca du- rum değişmektedir. Zaman zaman fayda konusu yüzlerce emir ve

yasaktan daha fazla netice vermektedir.

[٢٨ :אلٍĬŶا ([E D C B A)

{Şunu biliniz ki mal ve çocuklarınız sizin için imtihandır.}

(Enfal, 8/28)

Kur’ân, ilkin, insanları doğruluktan alıkoyan fakat herkesin

arzuladığı iki şeyin fitne ve imtihan vesilesi olduğunu zikretmiş-

tir. Daha sonra da adı geçen imtihanda başarı sağlandığı halde

neyin elde edileceğini hatırlatmıştır. Aynı ayetin sonu şöyle bit- mektedir.

[٢٨ :אلٍĬŶا ([K J I H G F)

{Şunu biliniz ki Allah katında büyük mükafat vardır.}

(Enfal, 8/28)

[Z Y X W V U T S R Q)

[١٠٩ :ﻨﺴﺎﺀ ا]ùĭĤ ([c b a ` _ ^] \

{Haydi siz dünya hayatında onlara taraf çıkıp savundu-

nuz. Ya kıyamet günü Allah'a karşı onları kim savuna- cak? Yahut onlara kim vekil olacak?} (Nisa, 4/109)

s r q p o nm l k j i h g f e)

[٢٠ :ﺸﻮﺭﻯ]ijýĤ } | ([z y x w v u t

{Kim, ahiret kazancını isterse kazancını artırırız. Kim

de dünya kazancını isterse ona da dünyada birşeyler ve- ririz. Ahirette ise ona hiç bir nasip yoktur.} (Şura, 42/20)

" ! Ü Û Ú Ù Ø × Ö Õ Ô Ó Ò)

[٢٠٧ - ٢٠٥ :ﺸﻌﺮﺍﺀ]óđýĤ# $ ٪ & ' ([

{Ne dersin! Eğer biz onları yıllarca yaşatıp nimetlerden

faydalandırsak, sonra tehdit edilmekte oldukları (azap)

başlarına gelse! Faydalandırıldıkları nimet onlara hiç

yarar sağlamayacaktır.} (Şuara, 26/205-207)

Meselenin özü anlaşılırsa diğer ayetlerden de bu yöntemle

istifade edilebilir.

***

KIRK BEŞİNCİ ESAS

Kur’ân’da, İyi ve En İyi (Salâh-Aslâh)

Meselesi

Kur’ân, bu konu üzerinde ısrarla durmuştur. Bu, Kur’ân’ın

en önemli meselelerindendir. Hatta diyebiliriz ki, Kur’ân baştan

sona bu konuyu işlemektedir.

Salah: Sünnetullaha riayet ederek meselelerin, Allah’ın irade- sine uygun ve doğru bir biçimde ele alınmasıdır. Allah iyi amelleri

işlemeyi emretmiş ve iyileri övmüştür. Çünkü iyi ameller, kalb,

iman, dünya ve ahireti ıslah eder. Onun zıttı ise işleri bozmak- tır. Birçok ayette de insanların bozduklarını düzelten muslihlerin

övüldüğünü görüyoruz. Genel anlam da “sulhun daha hayırlı ol- duğu” işlenmiştir. Kötü işleri düzeltmenin anlamı, genel anlamda,

onları zarardan arındırmaya çalışmaktır.

Islahın en önemlisi ise, müslümanların dünya ve ahiretleriy- le ilgili durumlarını iyileştirmeye veya düzeltmeye çalışmaktır.

Şuayb aleyhisselam diliyle Kur’ân şunu hatırlatır:

[٨٨ :ﻫijÌ] (ÊÉ È Ç Æ Å Ä)

{İmkan nisbetinde islahı istemekteyim.} (Hud, 11/88)

Din-dünya maslahatı için uğraşı gösteren herkes muslihtir.

Allah ona gerçeği gösterir ve muvaffak kılar. Bunun zıttı için

çalışan ise bozguncudur. Allah bozguncuların halini düzeltmez.

Islah konusunda Kur’ân’ın özenle üzerinde durduğu konulardan

bir tanesi de insanlar arasını düzeltmektir. Kan davaları, ailevî ve

malî ihtilaflar bu kapsama girer. İki taraf arasında adaleti uygula- mak esastır. Barış; bereket, hayır ve esenliktir. Savaşta bile düş-

man barıştan yana tavır koysa bu istekleri değerlendirilmeli ve

Allah’a güvenerek barış tercih edilmelidir. Barışın temeli, İslam

toplumunun maslahatını göz önünde bulundurarak, imkanlar da- iresinde barış ortamını sağlamaya çalışmaktır. Başka bir ifade ile

her türlü kötülük ve fesadı ortadan kaldırma faaliyetidir.

***

KIRK ALTINCI ESAS

Kur’ân’ın Müslüman ve Müslüman Olmayanları

Davet Etme Yöntemi

Müslüman olmayanlara Kur’ân’ın emirleri, İslam’a davet

niteliğindedir. Müslümanlara yönelik emirleri ise inandıklarını

takviye etmeye, iman ve amelde noksanları tamamlamaya yö-

neliktir. Kur’ân’ın müslüman olmayanlara yönelik bir daveti şu- dur:

[٤٧ :אּءùĭĤا ([Z Y X W V U T)

{Ey Kitab ehli indirdiklerimize iman edin.} (Nisa, 4/47)

Bu ayet müslümanları, imanlarında samimi olmaya ve nok- sanlarını tamamlamaya davet etmekte ve gizli-açık her amelde

ihlasa sarılmalarını öğütlemekte, imanı bozan ve zedeleyen ey- lemlerden uzak durmalarını, namaz oruç, hac v.s. ibadetlerini

yerine getirmelerini istemektedir. Onları, bu amellerini bozan

amellerden uzak durmaya çağırmaktadır.

Tevekkül’e Allah’a yönelme gibi ibadetlere sarılmalarına ve

onlarda samimi olmaya davet etmektedir. Kur’ân’ın, mü’minlerin

hak ve doğruda kalmalarını istemesinin bir anlamı burada yat- maktadır. Çünkü en güzel ve doğru yolda oldukları halde böy- le bir davete muhatap olmaları hak üzere sebattaki eksiklikleri

tamamlamak içindir. Bu davet, olan birşeyi tekrarlayıp durmak

değildir. Bu yöntem de büyük faydalar içermektedir. İstifade yö-

nüne gidilmelidir.

Sayfa 155 / 232

KIRK YEDİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Hâss ve Âmm’ı İşleme Yönteme

Kur’ân’ın işlemek istediği bir konu, özel bir durum için ge- lipde hükmün genelleşmesi isteniyorsa, adı geçen hüküm genel- lik kazanır. Bu da Kur’ân’ın belağat mu’cizesinin bir yönüdür.

Bunun örnekleri de çoktur: Kur’ân, münafıkları anlatırken tevbe

edenleri onlardan istisna etmiştir.

¸¶ µ´ 3 2 ± °¯)

[١٤٦ :ﺀﺎﺴﻨﻟﺍ «1/4([o 1

{Tevbe edenler, ıslah olanlar, Alah’a bağlananlar ve ihlas- la dine bağlananlar müstesnadır. İşte bunlar mü’minlerle

beraber olanlardır.} (Nisa, 4/146)

Onlara verilecek ecirler söz konusu olunca “onlara ecir ve- receğiz” denilmeyip şöyle denilmiştir:

[١٤٦ :ﺀﺎﺴﻨﻟﺍ ([Ã Â Á À ¿ 3⁄4 1⁄2)

{Allah, mü’minlere büyük ecir verecektir.} (Nisa, 4/146).

Bu onlarla beraber diğer mü’minleri de tevbe, ihlas ve imana

davet içindir. Böylelikle ayet hem münafıkları hem de mü’minleri

davet etmiş oluyor.

J I H G F E D C B A)

S R Q P O N M L K

_ ^] \[Z Y X W V U T

[١٥١ - ١٥٠ :ﮋﺀùĭĤ| ([a `

Sayfa 156 / 232

{Allah'ı ve peygamberini birbirinden ayırmak isteyip"

bir kısmına iman ederiz bir kısmına inanmayız diyenler

ve bunlar arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu?

İşte gerçekten kafirler bunlardır. Biz kafirlere alçaltıcı

bir azab hazırlamışızdır.} (Nisa, 4/150-151)

Dikkat edilirse "Biz onlara alçaltıcı azab hazırladık denil- memiş" biz, kafirler için hazırladık," denilmiştir ki tüm kafirler

ayetin kapsamına girmiş olsun.

[٦٤ :ﮋﻡđĬŸ|([o n m l)

{De ki Allah sizi ondan kurtaracaktır.} (En'am, 6/64)

Yani ayetin bağlamından anlaşılan "İçine düştüğünüz her

türlü sıkıntıdan" kurtaracaktır.

***

Sayfa 157 / 232

KIRK SEKİZİNCİ ESAS

Allah’ın İlmini Bazı Olayların Meydana

Gelmesine Bağlayan Âyetlerin İzahı

Allah’ın ilmini sonradan meydana gelecek olaylara bağla- manın izahı şöyledir: Ayetlerde geçen ilim, üzerine ceza terettüp

eden ilimdir. Çünkü kitab, sünnet ve icma ile Allah’ın herşeyi

bildiği sabittir. Gizli, açık, afaki, efsunî ne varsa Allah’a ma- lumdur. Onun ilmi küçük-büyük, hazır, geçmiş, gelecek, herşeyi

kuşatmıştır. Kullarının yaptıklarını ve yapacakları herşeyi bilir.

Yapmadan önce de biliyordu.

“Bilinmesi için şunu şunu emretti.” şeklinde olan ayetlerde- ki ilimden gaye cezanın terettüb ettiği ilimdir. İnsanların şu anki

fiilleriyle bu fiilleri gerçekleştirmeden önceki ilmi bu kapsama

girmemektedir. Çünkü bu tür ilme ceza terettüb etmemektedir.

Ancak gerçekleşen eylemler için ceza söz konusudur. Söz konu- su olan ayetlerden bazıları şunlardır.

{ z y x w v u t s r q p)

| { ~ ے¡ ([ﺓﺪﺋﺎﳌﺍ: ٩٤[

{Ey iman edenler: Allah sizi ellerinizin ve mızraklarını-

zın erişeceği bir avlanma ile dener ki gizlide kendisin- den kimin korktuğu ortaya çıksın.} (Maide, 5/94)

T S R Q P O N M L K J I H G)

[١٤٣ :ﺓﺮﻘﺒﻟﺍ ([VU

Sayfa 158 / 232

{Üzerinde bulunduğun kıbleyi, ancak peygambere uya- nı, ökçeleri üzerinde geri dönenden ayırd etmemiz için

kıble yaptık.} (Bakara, 2/143)

8 7 6 5 4 3 2 1 0 / . -)

[٢٥ :ïĺïéĤ!([9

{Biz demiri de indirdik ki onda büyük kuvvet ve insanlar

için faydalar vardır. Bu, Allah’ın dinine ve peygamberi- ne, gaybe inanarak yardım edenleri belirlemek içindir.}

(Hadid, 57/25)

[١١ :ثij×ɔïđĤ! ([u t s r q p o)

{Allah elbette iman edenleri de bilir, iki yüzlüleri de bi- lir (ortaya çıkaracaktır)} (Ankebut, 29/11)

[١٢ :ėıɔĤ! ¡([ے } | { ~ z y x w)

{Sonra iki gruptan hangisinin kaldıkları müddeti daha

iyi hesab edeceğini görelim diye onları uyandırdık.}

(Kehf, 18/12)

Bu ve benzeri ayetlerin tümü bu şekilde izah edilirler.

***

KIRK DOKUZUNCU ESAS

Allah’ın Birşeyi Yasaklaması Durumunda

Yerine Daha Faydalı Olanı Koyması

Allah, mü’minlerin arzuladıkları birşeyi kaldırsa onlar için

daha kolay ve daha yararlı bir kapı açar. Bu da Allah’ın lütfu

kerememindendir.

{ z y xw v u t s r q p o)

|{ ~ ے ¡ ¢£ ¤ ¥ ¦ §¨ (

[اùĭĤא؞: ٣٢[

{Allah’ın sizi birbirinden üstün kıldığı şeyleri hasretle

arzu etmeyin. Erkeklerin de kazandıklarından nasiple- ri var, kadınların da kazandıklarından nasipleri vardır.

Allah’ın lütfunu isteyin.} (Nisa, 4/32)

Allah, faydasız şeyi istemeyi yasaklamış ve onlara lütuf ve

ihsan yollarını açmıştır. Allah hem fiil hem de duayla kendisin- den istememizi emretmiştir. Musa aleyhisselam rabbinin kelamı-

nı duyduğunda rabbini görmeyi istedi ve Allah bu isteğini ger-

çekleştirmeyip ona bahşetmiş olduğu o muazzam hayır ile teselli

etti ve şöyle buyurdu:

+ *) (' & % $ # " !)

, - . / ([اóĐŶاف: ١٤٤[

{Ey Musa! dedi, ben risaletimle ve sözlerimle seni in- sanların başına seçtim, sana verdiğimi al ve şükreden- lerden ol.} (A’raf, 7/144)

Sayfa 160 / 232

1 0 / . -, + *) (' & % $ # " !)

[١٠٦ :ةóĝ×Ĥا ([6 5 4 3 2

{Biz bir ayetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya

onu unutturursak mutlaka daha iyisini veya benzerini

getiririz.} (Bakara, 2/106)

[١٣٠ :א؞ùĭĤا ([ba ` _ ^] \ [)

{Kadın erkek birbirinden ayrılsalar, Allah herbirini bol

nimetlerinden zenginleştirir.} (Nisa, 4/130)

Bu manada birçok ayet mevcuttur.

***

Sayfa 161 / 232

ELLİNCİ ESAS

Kur'ân'ın Mucizeleri İşlemedeki Yöntemi

Mucizelerden gaye, Allah'ın yaratıp ortaya koyduğu harika

fiillerdir. İnanmayanların Rasûlullah'tan istedikleri bazı muci- zeler ise bu kabilden olmayıp sadece inat gösterme ve küfürde

ısrardan ibarettir. Böylece bunlar ile diğer mucizeler arasındaki

farklar rahatlıkla ortaya çıkmaktadır. Mucizeler, peygamberlerin

ve getirmiş oldukları şeylerin doğruluğunu ortaya koyan delil ve

burhanlar konumundadırlar. Şu hadis konuyu aydınlatmaktadır:

"Allah her peygambere, insanları davasına inanmalarını kolay- laştıracak mucizeler vermiştir."

Rasûlullah'a verilen mucizeler sayısız ve şüphe götürmeye- cek derecede açık oldukları için inkar edenlere herhangi bir ma- zeret bırakmamışlardır. İnanmayanların Rasûlullah'tan istemiş

oldukları bazı mucizeler ise bu türden değildir. Onlar bu sayede

batıl dinlerinde kalmaya bahane bulmuşlardı. Rasûlullah onlara

mucize gösterip imana davet edince, kendilerini haklı çıkarmak

bahanesiyle "eğer doğru isen bizlere şu şu mucizeleri de göster"

demeye başlamışlardır. Tabi ki bu istekleri kabul edilecek türden

değildir. Allah onların arzularına göre mucizeler gönderse bile

inanmayacaklarını bildiği için isteklerini karşılıksız bırakmıştı.

Çünkü onlar batıl dinlerinde kalmaya şartlanmışlar ve haktan yüz

çevirmişlerdi. Bu da onların hem şu an hem de gelecek hakkında- ki cehaletlerini ortaya koymaktadır.

Şu ana dair cehaletleri şuydu: Vaziyetleri, onların mucize

isteklerinde samimi olmadıklarını ortaya koymaktaydı. Eğer

mucizeler geldiğinde inanmamakta israr etselerdi hemen ken-

Sayfa 162 / 232

dilerine azabın gelmesi gerekirdi. Gelecek ile ilgili cehaletleri

de şuydu: Mucizelerin gösterilmesi halinde mutlak olarak ina- nacaklarını iddia etmeleri gerçekleri yansıtmamakta idi. Çünkü

onların bu durumu kalblerinde taşıdıkları inanca aykırı idi.

Dolayısıyla Allah’ın dilemesi dışında istedikleri tüm mucizeler

de gelse, inat ve küfürlerinde kalmaya israr edeceklerdi.

Bu tür isteklerini Kur’ân, birçok yerde işlemektedir.

[٩٠ :ا۶óøŸا ([Y X W V U T S R Q P O)

{Onlar sen, dediler bizim için yerden bir kaynak fışkırt- madıkça sana asla inanmayız.} (İsra, 17/90)

- , + *) (' & % $ # " !)

[١١١ :ﬡﻡđĬŸا ([4 3 2 1 0 / .

{Eğer onlara melekleri indirseydik ölüler de onlarla konuş-

saydı ve herşeyi toplayıp karşılarına getirseydik. Allah

dilemeseydi yine de inanacak değillerdi.} (En’am, 6/111)

Bu tür mucize isteyen muarızlar açık bir biçimde Allah’a

acziyet ve saçma şeyleri nisbet etmekteydiler. Bu isteklerinin di-

ğer bir anlamı da şu idi: Haşa, Allah, resülunün tasdik edilmesi

maksadıyla yeterli derecede mucize göstermemiş, delil ve hüccet

vermemiştir. Bu ise hikmet ve peygamberinin gönderiliş gaye- siyle ters düşmektedir.

Böyle bir iddia ise içinde bulundukları şirk ve küfürden daha

vahim bir durumdur. Bu tür tekliflerde bulunanlar da İslam'ın

haklılığını bildikleri halde insanları İslam'dan vazgeçirmeye ça- lışan elebaşları ve öncülerdir. Allah bu tür isteklerinden dolayı

her defasında onları rencide etmiş ve söylediklerinden münezzeh

olduğunu beyan etmişti.

)§¨© ( ]اóøŸاء: ٩٣]

{De ki: Rabbimi tenzih ederim.} (İsra, 17/93)

Sayfa 163 / 232

[٩٧ :اءóøŸا ([87 6 5 4 3 2 1 0)

{Kıyamet gününde onları kör, sağır, ve dilsiz bir halde

yüzü koyun haşr ederiz.} (İsra, 17/97)

Z Y X W V U T S R Q P O N)

h g f e d c b a ` _ ^] \ [

t s r q p o n m lk j i

¤ £ ¢ ¡ ے } | { ~ zy x w v u

2 ± °¯® ¬ « a ©¨§ ¦ ¥

½ ¼ » o 1 ¸¶ µ ´ 3

È Ç Æ ÅÄ Ã Â Á À ¿3⁄4

{Ayetlerimizi ancak ka

[٥٢ - ٤٧ :تij×ɔĭđĤ ([Î Í Ì Ë Ê É

firler bile bile inkar eder. Sen

bundan önce ne bir yazı okur ne de elinle onu yazardın.

Öyle olsaydı batıla uyanlar kuşku duyarlardı. Hayır, O

(Kur'ân) kendilerine ilim verilenlerin sinelerinde apa-

çık ayetlerdir. Ayetlerimizi ancak zalimler bile bile inkar

ederler. "Ona Rabbinden başka mucizeler indirilmeli

değil miydi?" derler. De ki mucizeler ancak Allah'ın

katındadır. Ben ise sadece apaçık bir uyarıcıyım.

Kendilerine okunmakta olan kitabı sana indirmemiz

onlara yetmemiş mi? Elbette iman eden bir kavim için

onda rahmet ve ibret vardır. De ki benimle sizin ara- nızda şahid olarak Allah yeter. O, göklerde ve yerde ne

varsa bilir. Batıla inanıp Allah'ı inkar edenler (var ya)

işte ziyana uğrayacaklar onlardır.} (Ankebut, 29/47-52)

İnanmayanların istekleri incelendiğinde burhan ve delil ol- maktan ziyade, iman etmeyi geçersiz kılan bazı zorlamalardan

ibaret oldukları anlaşılacaktır.

İmanda aslolan gaybe inanmaktır. Geçerli iman da böyle

bir imandır. Hüküm sahibi yalnız Allah'tır. Kulları için hüküm

koyacak O’dur. Kim hüküm şöyle veya böyle olmalı demeye

kalkışırsa haddini aşmıştır. Burhan ve delil getirmek, Allah’a

aittir. Kendiliğinden birşeyler ortaya koymaya çalışan, Allah’ın

hükmünde ona ortaklık iddiasında bulunmuş olur ve ona karşı

başkaldırmıştır.

| { z y x w v u t s r q p o n m l)

{ ~ ے ¡ ¢£ ( ]ا đĬŶ אم: ٩٣]

{Allah’a karşı yalan iftirada bulunandan, yahut kendi- sine hiçbir şey vahyolunmadığı halde bana vahyolun- du diyenden veya Allah’ın indirdiği ayetlerin benzerini

bende indireceğim diyenden daha zalim kim vardır.?}

(En’am, 93)

***

ELLİ BİRİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Duayı Öğretmedeki Yöntemi

Kur’ân’da Allah’tan başkasına dua edilmemesini emreden

ve dua edenleri öven ayetler taleb ve ibadet dualarını oluştur- maktadır. Bu da faydalı bir yöntemdir.

Birçok kişi sadece ihtiyaç için dua etmektedir. Oysa tüm iba- detler dua kapsamındadır. Duayı, herhangi bir arzuyu Allah’tan

istemekten ibaret bilmek yanlıştır. Kur’ân tüm ibadetlerin bir

nevi dua olduğunu beyan etmektedir. Genel anlamda buna şu

ayet delildir:

[٦٠ :óĘאĚ] (21 0 / . -)

{Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim.}

(Ğafir, 40/60)

Yani, isteğinizi ve ibadetlerinizi kabul edeyim. Çünkü,

(; : 9 8 7 6 5 4 3)

[٦٠ :óĘאĔ]

{Bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılana- rak cehenneme gireceklerdir.} (Ğafir, 40/60)

Ayette geçen “İbadet” dua anlamında kullanılmıştır. Çünkü

dua eden lisan-ı kal ile, Allah’a arzusunun kabulünü sunarken,

ibadet eden de lisan-ı hal ile ondan ibadetinin kabulü ile günah- larının affını istemektedir.

Hangi müslümana “Namaz, oruç, hac ile diğer ibadetleri ye- rine getirmendeki gayen nedir?, diye sorulsa kuşkusuz ki “Kastım

Sayfa 166 / 232

Rabbimin rızasını, sevabını alma ve azabından kurtulmadır” di- yecektir. Bundan dolayıdır ki amellerin kabulü için niyet şarttır.

İbadetlerin meyvesi ise her iki dünyada alınır.

[١٤ :óĘאĔ] (§ ¦ ¥ ¤ £)

{Dini Allah’a hâlis kılarak yalnız O’na dua edin.} (Ğafir,

40/14)

Bu ayette de “din” kelimesi “ibadet” yerinde kullanılmıştır.

Kur’ân’da sıkça kullanılan bu kelimeler, duanın, dinin ruhu

ve özü olduğunu gösterir. Ayetin anlamışöyle olur: “İhtiyaçlarınızı

istediğiniz zaman ihlasla isteyin. İbadet ve amellerinizi de ihlasla

yerine getirin.”

Dualar bazen de belirli bir gaye için yapılır.

[١٠ :óîĝĤ] ([D C B A @ ?)

{(Nuh) şöyle dedi: Allah'ım ben yenik düştüm bana yar- dım et.} (Kamer, 54/10)

[١٢ :÷ĬijĺÍ] (w v u t s r q p o n)

{İnsana bir zarar geldiği zaman, yan yatarak oturarak

veya ayakta durarak bize dua eder.} (Yunus, 10/12)

Bu ayette de talepte bulunmak amacıyla yapılan dua söz ko- nusudur.

Kul zararın giderilmesi için dua etmeye devam etmektedir

ve zararın giderilmesini istemektedir. Bu duada ibadet söz konu- sudur. Çünkü bu esnada Allah'tan duanın kabulü ümit edilmekte

ve Allah dışındakilerden yüz çevirilmektedir. Artık duanın yalnız

Allah'a yapıldığını ve ancak onun tarafından isteğinin yerine ge- tirilebileceğine inanmaktadır. İşte buna ibadet duası denir.

[٥٥ :افóĐŶ }| ([z y x)

{Rabbinize yalvara yalvara ve gizlice dua edin.} (A'raf, 7/55)

Bu ayet de iki noktaya değinmektedir. Yalvara yalvara ve

ilhah. İlhah ile fakr ve aczini ortaya koymak ve gizlilik duanın

adabındandır. İbadet duası da bu adabla yapılır. İbadet de ancak

devam, ihlas ve huşu ile yapılır.

(¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o 1 ¸)

[٩٠ :ℵ۶Ļ×ĬŶ[

{Onlar (peygamberler) hayır işlerinde koşuşurlar, uma- rak ve korkarak bize yalvarırlardı.} (Enbiya, 21/90)

Ayette geçen “korkarak ve ümit ederek” peygamberlerin

duadaki adabı arasında zikredilmiştir. Aynı ayet onların hayırları

işlemek suretiyle Allah’a ibadet ettiklerinden bahsetmektedir.

[٢١٣ :ﺍﺀóđýĤﺍ ([I H G F E)

{Allah ile birlikte başka bir ilaha yalvarma!} (Şuara,

26/213)

[١٨ :ïåĤﺍ ([O N M L K J)

{Allah ile birlikte başka kimseyi çağırma!} (Cin, 72/18)

Bu ayetlerin kapsamına hem istek hem de ibadet duası gir- mektedir. Kim yalnızca Allah’a arz edilmesi gereken bir talebi

başkasına yöneltir veya Allah’tan başkasına ibadet ederse, din- den çıkar ve Allah’a ortak koşmuş olur.

Þ Ý Ü Û Ú Ù Ø× Ö Õ Ô Ó Ò Ñ Ð Ï Î)

[١٠٦ :÷ĬijÍ] (ß

{Allah’ı bırakıp da sana fayda ve zarar vermeyecek şey- lere tapma. Eğer bunu yaparsan o takdirde sen mutlaka

zalimlerden olursun.} (Yunus, 10/106)

[١٨٠ :ﻑﺍóÐŶﺍ ([HG F E D C)

{En güzel isimler Allah’ındır. O halde O’na o güzel

isimleriyle dua edin.} (A’raf, 7/180)

Bu ayetlerde geçen dua hem istek hem de ibadet duaları-

dır. İstek duası, isteğe göre Allah'ın isimlerinden biriyle yapı-

lır. Allah'tan bağışlanma ve rahmet isteyen biri Allah'ın Rahim

ve Gafûr isimleriyle duada bulunur. Allah'tan rızık isteyen

"Rezzâk" ismiyle dua eder. İbadet duası ise Allah'ın güzel isim- leriyle yapılır. Önce dua edeceği mübarek ismin anlamını bilmeli

ve dua esnasında tüm kalbiyle ona yönelmelidir. Allah'ın yücelik

ve azametini ifade eden isimler ta'zim yönüyle kalbi ihata eder.

Rahmet, fazilet ve keremi ifade eden isimler de kalbe esenlik ve

muhabbet yayar. Sevgi ve yakınlığı ifade eden isimler de böyle- dir. Allah'ın sonsuz ilim ve lütfunu ifade eden isimleri, murakebe

ve haya etmemizi gerektirir.

Kalb de Esma-i hüsna ile en huzurlu ve anlamlı hayatı yaşa- yacaktır. Kul bunları yaşayarak kendini devamlı olarak bu halde

hisseder. Ruhu ve nefsi kendini bu atmosferin dışında görmez.

Bu çeşit amellerle bedeni ibadetler de kemâle erer.

Allah'tan kalblerimizi, irfan, sevgi ve huşu ile doldurması-

nı taleb ediyoruz. O en büyük kerem sahibi ve cömertlerden de

cömert'tir.

***

ELLİ İKİNCİ ESAS

Hakkın İtiraz Edilmeyecek Derecede

Açık Olması

Hak açık ve belli ise ona teorik veya pratik olarak karşı ko- nulamaz.

Bu yöntem hem dinen hem de aklen bilinir. Herhangi bir

konu şüphe veya birkaç ihtimal taşıyorsa, ona itiraz edilir. Karşı

çıkılır veya izah istenir. Aksine birşey sadece bir anlama geliyor

ve başka bir ihtimal taşımıyorsa, ona karşı çıkmak veya itiraz

etmek anlamsızdır. İtiraz edenede aldırış edilmez. Çünkü onun

tavrı gurur ve inattan kaynaklanmaktadır.

[٢٥٦ :ةóĝ×Ĥا ([ÛÚ Ù Ø × Ö ÕÔ Ó Ò Ñ)

{Dinde zorlama yoktur. Artık doğruluk ile eğrilik birbi- rinden ayrılmıştır.} (Bakara, 2/256)

Doğruluk ile eğrilik birbirinden ayrılmışsa ki ayrılmıştır.

Öyle ise zorlamanın herhangi bir anlamı kalmamış demektir.

Çünkü zorlama gizli de olsa bir maslahat için yapılır. Her iki dün- yada faydası belli ve saadeti temin eden bir konuda ikrah etmenin

ne anlamı olabilir? Konu ile ilgili diğer bazı ayetler de şunlardır.

[٢٩ :ėıɔĤا([L K J I H G FE D C B)

{De ki hak Rabbinizdendir. Dileyen iman etsin, dileyen

inkar etsin.} (Kehf, 18/29)

Yani, hak artık delilleriyle ortaya çıkmıştır. Dileyen inanır,

dileyen inkar eder.

[٤٢ :ﻝאęĬŸا ([fe d c b a ` _ ^] \ )

{Helak olan açık delillerle helak olsun, yaşayan da açık

delillerle yaşasın.} (Enfal, 8/42)

) = > ?@ ( ]لآ óîÐنا: ١٥٩]

{Onlara (yapacağın) işler konusunda iştişare et.} (Al-i

imran, 2/159)

Yani, istişarenin gerekli olduğu ve maslahatın olduğu yerde

istişarede bulun. Maslahatı kesin ve yapılması kaçınılmaz olan

yerlerde ise azimle beraber Allah'a tevekkül et. Bu durumu çok

açık bir şekilde şu ayet de açıklamaktadır.

[٦ :אلęĬŶا([n m l k j i)

{Onlar, hak ortaya çıktığı halde seninle mücadele edi- yorlar.} (Enfal, 8/6)

Hak tam anlamıyla ortaya çıktıktan sonra onunla mücadele

etmek hem aklen hem de dinen yanlıştır.

(/ . - , + *) (' & % $ # " !)

[اđĬŶאم: ١١٩[

{O, size yasakladığı şeylerin tümünü ayrıntılı olarak

bildirmişken, üzerine Allah'ın adı anılmış olanlardan

niye yemeyeceksiniz?} (En'am, 6/119)

Allah bu ayetle üzerine ismi anılan yiyecekleri yemeyen- leri kınamıştır. Kınama sebebini de açıklamıştır. Haram olduğu

açıklanmayan şeylerin helal olduğu ortaya çıkmaktadır. Onda

tereddüt etmenin bir anlamı yoktur. Allah, iman etmeyenleri kı-

namıştır.

(» o 1 ¸¶ µ ´ 3 2 ±°¯®)

[٢١-٢٠ :אقĝýĬźا[

{Onlara ne oluyor da iman etmiyorlar ve kendileri-

Sayfa 171 / 232

ne Kur'ân okunduğu halde secdeye varmıyorlar.?}

(İnşikak, 84/20-21)

Allah Kur'ân'ın yüce, açık, faydalı ve doğru mesaj olduğu- nu beyan ettikten sonra şöyle buyurmuştur:

[٦ :ÙĻàǹåĤا] \ [([Z Y X W)

{Artık Allah'tan ve O'nun âyetlerinden sonra hangi söze

inanacaklar.} (Câsiye, 45/6)

[٥٥ :ħåïĤا([uY X b a)

{O halde Rabbinizin hangi nimetinden kuşku duyar- sınız?} (Necm, 53/55)

[٥٣ :ïĩèóĤا ([e d c b a)

{O halde şimdi Rabbinizin hangi nimetlerini yalanla- yabilirsiniz.} (Rahman, 55/53)

[٣٢ :÷ĬijÍ] (Ó Ò Ñ Ð Ï)

{Haktan sonra batıldan başka ne var?} (Yunus, 10/32)

İnanmayanlarla mücadeleyi emreden tüm ayetler böyledir.

Onlarla en güzel biçimde mücadele emredilmiştir. Herşey ortaya

çıkıp hak açıkça belirlendiği halde inanmayanlara dünya ve ahi- rette karşılaşacakları cezalar hatırlatılır. Bu konudaki ayetler de

çoktur.

***

Sayfa 172 / 232

ELLİ ÜÇÜNCÜ ESAS

Mükafatın Zorluğa Göre Olması

Kur’ân’ın ortaya koyduğu kâidelerden birisi de ibadetler- de mükafatın zorluğa göre olduğunu, ibadetin kolay oluşunun

Allah’tan bir ihsan ve minnet olduğunu ve bu kolaylığın ecir- den herhangi bir şeyi azaltmadığını ortaya koymasıdır. Bu esas

Allah’ın kullarına olan ihsanı, keremi ve hikmetini ortaya koy- maktadır. Bu Allah’ın büyük fazlının bir tezahürüdür ki diğer iyi- likleri karşısında bir hiç mesabesindedir.

Herşeye rağmen Allah’tan kulları için bir hayır ve ihsandır.

Allah’ın kullarını, dünya ve ahiret saadetlerini temin eden ibade- te muvaffak kılması da O’nun kerem ve ihsanıdır.

¯® ¬ « a ©¨ § ¦ ¥ ¤ £ ¢)

°± ( ]ا ùĭĤאء:١٠٤]

{Eğer siz acı çekiyorsanız onlar da sizin acı çektiğiniz

gibi acı çekmektedirler. Üstelik siz Allah’tan onların

ummadıkları şeyleri ummaktasınız.} (Nisa, 4/104)

:9 8 7 6 5 4 3 2 1 0)

G F E D C B A @ ? > = < ;

[١٥٦ - ١٥٥ :ةóĝ×Ĥا ([H

{Andolsun ki sizi korku, açlık, mallarınızdan ve ürün- lerinizden eksiltmek gibi şeylerle deneriz, sabredenleri

müjdele ki onlara bela eriştiği zaman “biz Allah içiniz

ve biz ona döneceğiz” derler} (Bakara, 2/155-156)

[١٠ :óĬõĤا ([ë ê é è ç æ å)

{Sabredenlere hesabsız olarak mükafatları verilecektir}

(Zümer, 39/10)

Gerek ibadetleri yerine getirme, haramları terketme ve ge- rekse musibetlere karşı sabır olsun ecir ve mükafat, görülen zor- luğa göredir. Allah’ın kullarına olan lütfu keremini şu ayetler de

izah etmektedirler.

M L K J I H G F E D C B)

X W V U T S R Q P O N

f e d cb a ` _ ^] \ [Z Y

[١٢ - ١١ :אلęĬŶا([i h g

{O zaman katından bir güven olmak üzere sizi hafif bir

uykuya daldırıyordu. Sizi temizlemek, şeytanın pisliği- ni sizden gidermek kalblerinizi birbirine bağlamak ve

savaşta sebat ettirmek için üzerinize gökten bir yağ-

mur indirdi. Hani Rabbin meleklere “Muhakkak ben

sizinle beraberim, haydi iman edenlere destek olun,

ben kafirlerin yüreğine korku salacağım demişti.}

(Enfal, 8/11-12)

Allah bu iki ayetle kullarına nasıl yardım ettiğini ve ibadeti

onlara nasıl kolaylaştırdığını açıklamaktadır.

[٦٢ :÷Ĭijĺ] (+ *) (' & % $ # " !)

{Haberiniz olsun ki Allah’ın dostlarına korku yoktur.

Onlar mahzun da olmazlar.}(Yunus, 10/62)

Ayette zikredilen müjdelerden kasıt, Allah’ın dünyada mü’min

kullarına ibadeti kolaylaştırması onları hayır ve taata muvaffak

kılması ve kötülüklerden uzaklaştırmasıdır.

[٧ - ٥ :ġĻĥĤا ¡ ¢([ے } | { ~ z y x w)

Sayfa 174 / 232

{Artık kim verir ve sakınırsa en güzeli de doğrularsa biz

de onu en kolaya hazırlarız.} (Leyl, 92/5-7)

Allah herşeylerinde kolaylık sağlar demektir.

(ed c b a ` _ ^ [\ [Z Y)

[٩٧ :ģéĩĤ˹[

{Erkek, kadın kim mü’min olarak iyi amel işlerse biz

ona güzel bir hayat yaşatırız.} (Nahl, 16/97)

Allah’ın va’d ettiği hayat içinde ibadetlerden lezzet alma

zorluklara katlanma ve Allah’ın takdirine rıza gibi konular zik- redilebilir. Tüm bu durumlar mü’min için hayır demektir. Allah

ona ibadet yollarını kolaylaştırınca, ona hamd ve senada bulunur.

Engellerle karşılaşırsa sabreder ve karşılığını Allah’tan bekler.

Bu konu birçok ayette işlenmiştir.

***

Sayfa 175 / 232

ELLİ DÖRDÜNCÜ ESAS

Kur’ân’ın Faydasız Şeyleri Yasaklama

Yöntemi

Kur’ân faydası olmadığı için birçok şeyi yasaklamıştır.

İnsana Allah'ı tanıması ve kulluk görevini yerine getirmesi için

işitme, duyma ve anlama becerilerini vermiştir. İnsan bunları

kullanmakla, taklitten kurtulur. Allah'ın değişmez kanunları üze- rinde düşünür. Bu sayede de Allah katında değeri artar. Bunları

yerli yerinde kullanmadığı zaman, onların bulunmaması halinden

daha çok zarar görür. Bunlar Allah'ın insana verdiği deliller ko- numundadırlar. Onlar sayesinde dünya-ahiret mutluluğunu elde

edebilir. Maksatlarına göre kullanılırsa büyük nimet, kullanılma- dığı zaman da büyük musibet olur.

Bu hikmetten dolayıdır ki Allah bu nimetleri, taklid çıkmazı-

na saplanmış kafirlerden nefyetmektedir. Müslüman olduklarını

iddia edenler de kafirler gibi bu nimetleri yerli yerinde kullanma- salar onların konumuna düşerler.

1 0 /. - , + *) (' & % $ # " !)

; : 9 8 7 6 5 4 3 2

(L K J I H G F ED C B A @ ? < = >

[١٧١ - ١٧٠ :ﺓóĝ×Ĥ|[

{Onlara Allah'ın indirdiklerine uyun denildiği zaman

onlar hayır biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola

uyarız derler. Ya ataları birşey anlamamış doğruyu da

bulmamış idiyseler? Kafirlerin durumu sadece çobanın

bağırıp çağırmasını işiten hayvanların durumuna ben- zer . Çünkü onlar sağırlar, dilsizler ve kördürler. Bu se- beble düşünmezler.} (Bakara 2/170-171)

[١٠٣ :ةïאגֿîĤا ([Ý Ü Û Ú)

{Şu varki onların çoğu akletmez.} (Maide, 5/103)

[٣٧ :אםđĬŶا ([B A @ ? >)

{Fakat onların çoğu bilmez} (En'am, 6/37)

A @ ? > = < ; : 9 8 7 6)

Q P O N M L K J I H G F E DC B

[١٧٢ :افóĐŶا ([S R

{Kıyamet gününde biz bundan habersizdik demesinler

diye, Rabbin Ademoğullarından, onların bellerinden

zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve

dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim?} (A'raf, 7/172)

Son ayet Allah'ın rububiyetini ortaya koymaktadır. Şöyle ki

Allah onları ilkin babalarının sırtında sonra da annelerinin kar- nında şekillendirdi. Sonra da mükemmel yaratık olarak yeryüzü-

ne çıkardı. Yer ve göktekileri onların hizmetine sundu. Yaratılış

gayesini bilmeyenlerin durumlarını da şu ayet açıklamaktadır:

u t s r q p o n m l k)

[١٧٥ :افóĐŶا ([x w v

{Onlara ayetlerimizi verdiğimiz ve fakat onlardan sıy- rılıp çıkan o yüzden de şeytanın takibine uğrayan ve so- nunda azgınlardan olan kimsenin haberini oku.} (A'raf,

7/175)

Yani Allah'ın ayetlerinden yüz çevirmiş ve onlardan tiksin- miştir.

[١٧٦ :افóÐÝ} | ([z y)

{İsteseydik onu bu ayetler sayesinde yükseltirdik.} (A’raf,

7/176)

Ayetlerimizi düşünseydi onlarla değerini yükseltmiş ola- caktı. Fakat kör taklide sarılarak hayvanlar seviyesine düştü ve

dünyaya saplandı. Allah böylelikle mukallidlerin düştükleri çık- mazları da şu ayetlerle açıklamıştır.

87 6 5 4 3 2 1 0 / . - , + *))

[١٧٩ :افóÐÝ([B A @ ? >= < ; : 9

{Onların kalbleri var, onlarla kavramazlar. Gözleri var

onlarla görmezler. Kulakları var onlarla işitmezler. İşte

onlar hayvanlar gibidirler. Hatta daha da şaşkındırlar.

İşte asıl gafiller onlardır.} (A’raf, 7/179)

Hayvanlarda da aynı organlar var, fakat onları yerli yerinde

kullanmadıkları için onlarla aynı durama düşmüşlerdir.

(Î Í Ì Ë Ê É È Ç Æ Å Ä)

[٤٦ :ãéÂ[

{Ama gerçek şu ki gözler kör olmaz lakin göğüsler için- deki kalbler kör olur.} (Hac, 22/46)

8 7 6 5 4 3 2 1 0 / . - , +)

(F E D C B A @ ? < => ; : 9

[٥٣ - ٥٢ :مو óÂ[

{Elbette sen ölülere duyuramazsın, arkalarını dönüp gi- derlerken sağırlara o daveti işittiremezsin, körleri de sa- pıklıklarından doğru yola iletemezsin. Ancak teslimiyet

göstererek ayetlerimize iman edenlere duyarabilirsin.}

(Rum, 30/52-53)

J I H G F E D C B A)

S R Q P O N M L K

_ ^] \[Z Y X W V U T

[١٥١ - ١٥٠ :ℵ∊ùĭĤ| ([a `

{Allah'ı ve peygamberlerini inkar edenler ve Allah ile

peygamberlerini birbirinden ayırmak isteyip bir kısmı-

na iman ederiz ama bir kısmına inanmayız diyenler ve

bunlar arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu, işte

gerçekten kafirler bunlardır.} (Nisa, 4/150-151)

Allah birçok yönden küfürlerini ispat etmiştir. Şöyle ki:

Allah ve peygambere iman ettik dedikleri halde iman etmedik- lerini göstermektedir. Çünkü imanın gereğini yerine getirmemiş-

lerdir. Rasûlullah'ın risaletine inanmadıkları için diğer peygam- berleri de yalanlamış olurlar. Çünkü hepsinin mesajı birdir. Birini

inkar eden hepsini inkar etmiş olur.

[٨ :ةóĝ×Ĥ| ([G F E D C B A @ ? > = <)

{İnsanlardan bazıları vardır inanmadıkları halde Allah

ve ahiret gününe inandık" derler.} (Bakara, 2/8)

Gerçek iman, mü'minin kalbini cehalet, şüphe ve taklitten

temizler. Onların yerine kainat ve Kur'ân delilleri üzerinde dü-

şünmeyi tercih eder. Bunun neticesinde ibadet ve Allah'a teslim

olma meyveleri biter.

Münafıklar her ne kadar iman ettiklerini iddia etseler de sa- mimi olmadıkları ve imanlarının semeresi olmadığı için imanları

kabul görmemiştir. Bundan dolayıdır ki Allah imanın varlığını

bazı amellere bağlamıştır.

)* + , - . ([آل óîÐان: ١٢٢ [

{Mü’minler yalnızca Allah’a tevekkül etsinler.} (Al-i

İmran, 3/122)

Sayfa 179 / 232

[٢٣ :ïאئïÎĤا ([Õ Ô Ó Ò Ñ Ð Ï)

{Eğer mü’min iseniz yalnız Allah’a tevekkül edin.}

(Maide, 5/23)

, + *) (' & % $ # " !)

7 6 5 4 3 2 1 0 / . -

(D C B A @ ? <= > ; : 9 8

[اçĬŸאل: ٤١[

{Eğer Allah’a ve hak ile batılın ayrıldığı gün iki ordu- nun birbiriyle karşılaştığı gün kulumuza indirdiğimize

inanmışsanız bilin ki ganimet olarak aldığınız herhangi

birşeyin beşte biri Allah’a, Rasûlüne, onun akrabalarına,

yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir.} (Enfal, 8/41)

B A @ ? > = < ; : 9 8 7)

L K J I H G F E D C

[٤ - ٢ :ﻝﺎﻔﻧﻷﺍ ([TS R Q P O N M

{Mü’minler ancak Allah anıldığı zaman yürekleri titre- yen, kendilerine Allah’ın ayetleri okunduğunda imanla- rını artıran ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen kimse- lerdir. Onlar namazlarını dosdoğru kılan ve kendilerine

rızık olarak verdiğimizden harcayan kimselerdir. İşte

onlar gerçek mü’minlerdir.} (Enfal, 8/2-4)

Gerçek iman, doğru istikamet gerektirir. Bu da vecibele- ri yerine getirme ve günah ve şirkten kaçınmakla mümkündür.

Bundan dolayıdır ki Kur’ân onlar için “İşte gerçek mü’minler

onlardır” demiştir. İlim, amel etmeyi ve Allah’ın kitab ve elçile- rine uymayı gerekli kıldığı için yollarını şaşırmış kitab ehli için

Kur’ân şunları buyurmuştur:

¿ ¾ ½ ¼ » o 1 ¸ ¶ µ ´)

Sayfa 180 / 232

É È Ç Æ Å Ä Ã Â Á À

[١٠١ :ﺓﺮﻘﺒﻟﺍ ([Ë Ê

{Allah tarafından kendilerine, yanlarında bulunanı tas- dik edici bir elçi gelince kitab ehlinden bir grup sanki

Allah’ın kitabını bilmiyormuş gibi onu arkalarına atıp

terkettiler.} (Bakara, 2/101)

Bunun benzeri diğer bir ayet de Musa aleyhisselam’ın İsrail

oğullarına verdiği cevabı içeren şu ayettir:

~} | { zy x w v u t s r q p)

]٧٦ :ةĝó×Ĥا] (§ ¦ ¥ ¤ £ ¢ ¡ ے

{Musa kavmine, Allah bir sığır kesmenizi emrediyor

demişti de: Bizimle alay mı ediyorsun? demişlerdi. O

da cahillerden olmaktan Allah’a sığınırım demişti.}

(Bakara, 2/67)

Cehalet her ne kadar kötü ise ilimin gereğini yerine getirme- mek, ondan daha da kötüdür.

***

ELLİ BEŞİNCİ ESAS

Hayırlı Amelleri Yapmaktan Alıkonulanların

Ecirlerinin Boşuna Gitmesi

Herhangi hayırlı bir işe girişip de alıkonulan veya başladığı

halde bitiremeyenler girişimlerinden dolayı yaptıklarının ecrini

alacaklardır. Bu konu ile ilgili ayetler çoktur.

[١٠٥ :ةïאئîĤا([P O N M L)

{Artık O size yaptıklarınızı bildirecektir.} (Maide, 5/105)

[٢٨٦ :ةóĝ×Ĥ (ا[µ´ 3 2 ± °¯)

{Herkesin kazandığı kendine yapacağı da kendinedir.}

(Bakara, 2/286)

[٤١ :÷Ĭijĺ] (à ß Þ Ý)

{Benim yaptığım bana sizin de yaptıklarınız sizedir.}

(Yunus, 10/41)

İnsanın yapmaktan aciz kaldığı ameller:

¼ » o 1 ¸¶ µ ´ 3 2 ± °¯® ¬ « a)

[١٠٠ :אּùïĤ ([ÉÈ Ç Æ Å Ä Ã Â Á À ¿ ¾ ½

{Allah yolunda hicret eden kimse yeryüzünde gidecek bir-

çok güzel yer ve bolluk görecektir. Kim Allah ve Rasûlü

uğrunda hicret ederek evinden çıkar da sonra kendisine

ölüm yetişirse, onun mükafatını vermek Allah'a aittir.}

(Nisa, 4/100)

Böyle biri hicret için yola çıkmış fakat tamamlamadan vefat

Sayfa 182 / 232

etmiştir. Kim hayırlı bir yola çıkar, elinde olmayan bir nedenle

ondan engellenirse onun ecri yazılacaktır. Niyetinden dolayı ecri

hak etmiştir. Çünkü ameller niyetlere göredir.

[٦٩ :ﭞij×ɔïđĤ ([ut s r q p)

{Bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yolları-

mıza eriştireceğiz.} (Ankebut, 29/69)

Hayır yolda gayret gösterenler neticeye ulaşsınlar veya ulaş-

masınlar Allah, onların mükafatlarını verecektir. Geride bırakılan

eserlere gelince: Bu konuyla ilgili bazı ayetler şunlardır:

[١٢ :÷Í] (¸¶ µ ´ 3 2 ± °)

{Biz ki ölüleri diriltiriz ve öne sürdükleri işleri ve bırak- tıkları eserleri yayarız.} (Yasin, 36/12)

Ayette geçen “öne sürdükleri şeylerden” gaye, girişmiş ol- dukları faaliyetlerdir, “bıraktıkları eserler”den maksat da dün- yada yapıp da sevapları ahirete giden hayırlı işlerdir.

Mücahidlerin sebebiyet verdikleri hayırlı eserlere şu ayet

değinmektedir.

i h g f e d c b a ` _ ^)

u t s r q p o n m l k j

[١٢٠ :ÙÖijÝĤ¹ ¡ ¢ ([ے } | { ~ zy x w v

{Allah yolunda uğrayacakları hiçbir susuzluk, yorgun- luk, açlık, kafirleri öfkelendirecek bir yeri çiğnemeleri

ve düşmana karşı bir başarı kazanmaları yoktur ki mut- laka bunlarla kendilerine iyi bir amel yazılmış olmasın.

Allah güzel davrananların ecrini zayi etmez.} (Tevbe,

9/120)

Bunlar yaptıklarından kalan hayırlı eserlerdir. Teşebbüs edi- len faaliyetlerden de şu ayet bahsetmektedir.

® ¬ « a © ¨ § ¦ ¥ ¤ £)

[١٢١ :ÙÖijÝĤ¹ ¶ ([µ ´ 3 2 ± ° ¯

{Küçük-büyük bir masraf yapmaları, bir vadiyi geçme- leri mutlaka onların lehine yazılır ki Allah onları yap- tıklarının en güzeliyle mükafatlandırsın.}(Tevbe, 9/121)

İnsanların geride bıraktıkları eserler ikiye ayrılır.

1- İnsanın katkısı olmadan meydana gelen eserler: Hayırlı

bir amel yapan, başkaları da bu hayırlı işten faydalanan ve onu

takib eden veya iffetini korumak gayesiyle evlenip salih evlatlara

sahib olan kimsenin durumu gibi. Bu zat vefat ettikten sonra da

çocuklarının dua ve hayırlı hizmetlerinden istifade eder.

2- En faydalı ve hayırlı olan ameller: Bu da iyi niyetle vü-

cuda getirilen eserlerdir. Başkasına hayırlı bir ilmi öğreten bu

kısmına dahildir. Onun böyle bir hayra niyet etmesi bile en hayır- lı amellerdendir. İlminden meydana gelecek hayırlı neticelerden

faydalanacaktır. Başkasına örnek olması için hayırlı faaliyetlerde

bulunan ve salih bir nesil bırakmak için evlenen kimsenin duru- mu da böyledir. Niyetine göre mükafatlandırılacaktır. Keza, ha- yır niyetiyle ağaç diken, bir proje geliştiren, sanat ortaya koyan

da böyledir. Bu da niyetine göre ecir alacaktır. Kendisinden sonra

eserlerinden faydalanılacaktır. Bu hayırlı işlerde ücret alması da

onun sevab kazanmasına halel getirmeyecektir. Nitekim şu hadis

de bu konuya açıklık getirmektedir. Allah bir ok ile üç kişiyi cen- netine kor. Onu yapanı, kullananı ve onlara yardımcı olanı."

***

ELLİ ALTINCI ESAS

Kur'ân'ın Toplumun İhtiyaçlarını Yerine

Getirmedeki Yöntemi

Kur'ân, müslümanlardan her türlü maslahat ve ihtiyaçlarını

yerine getirmelerini, hepsinin bu konuya yönelme imkanı yoksa

her ferdin imkanını ortaya koyması ve mesaisini ona tahsis etme- sini emreder.

Müslümanlar tek bir güç meydana getirme faaliyetlerinde

bulunmalıdırlar. Bu da İslam'ın hikmetli ve faydası büyük öğ-

retilerinden birisidir. Her zaman için herkesin belirli konularla

meşgul olması mümkün değildir. Önemli konulardan sarf-ı nazar

etmek iyi olmaz. Din ve dünya için en büyük iki ibadet olan ci- had ve ilim konularında Kur'ân'da şunlar buyurulur:

Å Ä Ã Â Á À ¿ 3⁄41⁄2 1⁄4 » o 1 ¸)

[١٢٢ :ÙÖijÝÂ! ([Í Ì Ë Ê É È Ç Æ

{İnananların hepsi toptan sefere çıkacak değillerdi,

onların her kesiminden bir grup dinde geniş bilgi elde

etmek ve kavimleri savaştan döndüklerinde onları ikaz

etmek için geride kalmalıdır.} (Tevbe 9/122)

Ayet, ilim için bir cemaatın cihad için de bir başka cemaatın

bulunmasını emretmektedir. Cihada giden cemaat, elde edemedi-

ği konuları, dönünce ilim cemaatından tedarik edecektir.

(qp o n m l k j i h g f)

[آل óîÐان: ١٠٤ [

Sayfa 185 / 232

{Sizden hayra çağıran ve kötülükten alıkoyan bir toplu- luk bulunsun.} (Al-i İmran, 3/104)

[٢ :ةïאئîÂ! ([ÃÂ Á À ¿)

{İyilik ve takva konusunda yardımlaşınız.} (Maide, 5/2)

[١٦ :ıÖאěÝÂ! ([z y x w)

{Gücünüz kadar Allah'tan korkun} (Teğabun, 64/16)

[٣٨ :رىijýÂ! ([p o n)

{Onların işleri kendi aralarında şûrâ iledir.} (Şura, 26/38)

Bu ayetlerin tümü bu güzel ve faydalı esasa değinmektedir.

Her hayırlı işin bir cemaat tarafından yerine getirilmesiyle İslam

toplumunun ihtiyaçları karşılanmış olur. Çünkü her birey umum

maslahatı gerektirecek hizmetlerde görev almalıdır. Müslümanlar

bu prensibi uyguladıkları takdirde işleri yoluna girer ve kötülük- lerden uzak kalırlar. Başarı Allah'tandır.

***

ELLİ YEDİNCİ ESAS

Kur'ân'ın Evrenle Tevhide Davet

Etme Yöntemi

Yer, gök ve içindekiler tevhide davet etmektedirler. Kur'ân

birçok ayet ile yaratıklar üzerinde düşünmeye davet etmekte ve

düşünenleri övmektedir. Kur'ân din ve dünyamız için bizlere ya- rarlar sağlayacak ayetler sunmuştur. Kur'ân'ın bu yönteminden

imkan nisbetinde yararlanma cihetine gitmeliyiz.

Netice olarak şunu söylemek mümkündür. Bu muazzam

evren üzerinde düşündüğümüzde onun bir yaratıcısının olduğu- nu, kendi kendine yaratılmadığını, onu yaratan Zat'ın herşeyden

önce var olduğunu, ondan sonra hiçbir şeyin bulunmadığını, son- suz kuvvet ve ilim sahibi olduğunu fark ederiz.

Tekrar dirilmemiz ilk yaratılmamızdan daha zor ve garip de-

ğildir.

[٥٧ :óĘאĔ] (a ©¨§ ¦¥¤)

{Gökleri yaratmak insanları yaratmaktan daha büyük- tür.} (Gafir, 40/57)

Bunları ibretle düşündüğümüz takdirde Allah'ın hikmetini,

yarattıklarını, sonsuz ilmini, kainatın başıboş yaratılmadığını

ve başka bir dünya için yaratıldığımızı anlamış olacağız. Kainat

içindeki güzellik ve insanların yararına yaratılmış bulunan nimet- leri düşündüğümüz zaman Allah'ın sonsuz ilmini büyük ihsan ve

kereminin farkına varmış olacağız.

Kainatta bulunan bu özellikler Allah'ın iradesinin azametini

bizlere tarif etmektedir. İbadet ve hamde layık olan yalnız O'dur.

Kerem ve kemal sahibi O'dur. Umut edilecek ve sakınılması

gereken yalnız O'dur. Sadece O'na dua edilir. Tüm yaratıkların

ihtiyaçlarını ancak O karşılar. İnsan tüm kainatın kendisi için ya- ratıldığını düşündüğünde, son icad ve teknolojik buluşların da bu

kapsama girdiğini fark edecektir. Çünkü, Allah tüm beceri ve im- kanlarımızla kainatı incelememizi, onun üzerinde düşünmemizi

emretmiş ve tembellik ve donukluktan uzaklaşmamızı istemiştir.

Bu tür araştırma ve çalışmaların gayri müslimlere ait olduğunu

veya onların faydasız olduklarını düşünmek de yersiz bir iddia- dır. Allah'ın kainatı faydamıza sunması kapsamına tüm bilim ve

icadlar girer. Şu ayet de buna işaret eder:

[ᵒ :ěĥđĤˡ ([c b a ` _ ^)

{(Allah) insana bilmediğini öğretti.} (Alak, 96/5)

***

ELLİ SEKİZİNCİ ESAS

Herşeyin Zıddıyla Bilinmesi

Allah, peygamber ve dostlarının makamlarını belirtmek için

onları eksik sıfatlara sahib insanlarla beraber zikreder. Böylelikle

onları tanıtır. Bu kâidenin birçok yaratık üzerinde uygulandığını

Kur'ân heber vermektedir.

1- Allah, Adem aleyhisselam'a ilim ve tüm eşyanın ilmini öğ-

retmekle üstün kıldığını haber vermektedir. Allah, melekleri ko- nuları sormak suretiyle imtihan edince onlar bilmediklerini itiraf

etmişlerdi. Allah, Adem'in bunları bildiğini onlara haber verince,

ona saygı göstermişler değer ve şerefini kabullenmişlerdi.

2- Allah, ilim ve rüya tabiri konularında Yusuf aleyhisselam'ın

üstünlüğünü göstermeyi murad edince krala rüyayı göstermişti.

Kral rüyasını etrafındakilere anlatınca onlar tabir etmekten aciz

olduklarını itiraf etmişlerdi ve, Yusuf Aleyhisselam rüyasını tabir

etmiş, böylece üstünlük ve şerefi ortaya çıkmıştı.

3- Firavun, Musa aleyhisselam'a karşı çıkarak kendisinin de

onun gibi mucizeler getirebileceğini iddia edip her taraftan si- hirbazları malum yerde toplayıp değnek ve iplerini ortaya atınca

Allah, Firavun ve sihirbazlarının yaptıklarının asılsızlığını ortaya

koydu.

o1 ¸¶ µ´ 3 2 ±)

« ([¦óÐÝ̂¦ف: ١١٦[

{Onlar atınca insanların gözlerini büyülediler. Onları

korkuttular ve büyük bir sihir gösterdiler.} (A'raf, 6/116)

Bu durum karşısında Musa asasını attı, insanların gözü

önünde, ip ve değneklerini yuttu. Böylece büyük bir mucize gös- termiş oldular. Musa aleyhisselam'ın mucizesine ilkin sihirbazlar

teslim oldu.

4- İnsanlar Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yardım et- mekten yüz çevirip ona karşı cephe oluşturarak davası aleyhinde

komplolar düzenlediklerinde, Allah Teala akılları durduracak bi-

çimde ona yardım etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in tek

başına gaddar ve insafsız düşmanlarına karşı elde etmiş olduğu

başarı, zaferin en büyük belirtisiydi.

~ } | { z y x w v u)

ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ § ¨ © a «

¶ µ ´ 3 2 ± ° ¯ ®¬

¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o 1 ¸

[٤٠ :ÙÖijÝĤ] ([Æ Å Ä Ã ÂÁ À

{Eğer siz ona yardım etmezseniz ona Allah yardım et- miştir. Hani kafirler onu, iki kişiden biri olarak çıkar- mışlardı. Hani onlar mağarada idi, o arkadaşına üzül- me, çünkü Allah bizimle beraberdir diyordu. Bunun üze- rine Allah ona sükunet ve emniyetini indirdi onu sizin

görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kafir olanların

sözünü alçalttı. Allah'ın sözü ise zaten yücedir. Allah

üstündür, hikmet sahibidir.} (Tevbe, 9/40)

Huneyn günü, müslümanlar sayılarına aldanınca sayıları on- lara bir fayda sağlamamıştı. Yeryüzü onlara dar gelince geri çe- kilmek zorunda kalmışlardı. Böyle bir günde Allah'ın Resülüne

yardım göndermesi, üzerine huzur indirmesi ve zor anda ona za- fer bahşetmesi de bu tür mucize ve yardımlardandı. Böyle bir

zaferi diller anlatmaktan aciz kalır. Peygamberleri ve sevgili

kullarının başlarına gelen musibetler ve sıkıntılı anlarında Allah

onlara hemen yardım etmiştir. Bu sayede insanlar Allah’ın lütuf

ve kereminin anlamını öğrenmiş olurlar.

5- Umutsuzluktan sonra Allah’ın nimet ve lütfunu öğrenmiş

bulunuyorlardı. Kalbleri hamd ve sena ile doluyordu. Allah, in- sanlara bu nimetlerini, zıttını düşünüp ona göre şükretsinler diye

zikretmektedir.

9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 / . - ,)

[٤٦ :ﻡאđĬŶ|([D C B A @ ? > = <; :

{Deki: Eğer Allah kulaklarınızı sağır, gözlerinizi kör

eder, kalblerinizi de mühürlerse bunları size Allah’tan

başka hangi ilah geri verebilir?} (En’am, 6/46)

/ . - , + *) (' & % $ # " !)

; : 9 8 7 6 5 4 3 21 0

G F E D C B A @ ? > = <

[٧٢ - ٧١ :ÿāĝĤ| ([IH

{De ki: düşündünüz mü hiç eğer Allah üzerinizde geceyi

tâ kıyamet gününe kadar aralıksız devam ettirse Allah’tan

başka size bir ışık getirecek ilah kimdir? Hala işitmeye- cek misiniz! Rahmetinden ötürü Allah geceyi ve gündüzü

yarattı ki geceleyin dinlenesiniz, gündüzün de onun fazl-u

kereminden arayıp şükredesiniz.} (Kasas, 28/71-72)

6- Yakub aleyhisselam'ın çocukları ile ilgili olan kıssada da aynı

durumla karşılaşıyoruz. Kıtlıkla karşılaşıp Yusuf aleyhisselam'ın

yanına gidince şöyle demişlerdi:

[٨٨ :ėøijÍ] (? > =)

{Bizi ve ailemizi kıtlık bastı.} (Yusuf, 12/88)

Bundan hemen sonra kendilerine şöyle denildi:

[٩٩ :ėøijÍ] (Y X W V U T S)

{Güven içinde ve Allah'ın izniyle Mısır'a girin} (Yusuf,

12/99)

Mısır'da bol nimetler, mutlu hayat, yüksek mevki, itibar, iz- zet ve kerem içinde yaşadılar. Allah'ın kullarına olan lütfu kere- mini çok az insan takdir edebilir. Kur'ân'ın bu durum karşısında- ki yöntemlerinden bir diğeri de şöyledir: Allah Teala, musibetler

karşısında insanın sebat göstermesi için, neticede elde edecekleri

mükafatları da zikretmektedir ki musibetlerin yükü hafiflesin.

Uhud yenilgisi üzerine Bedir'de müşriklerin başına gelen eziyet- ler hatırlatılmıştır.

Ü Û Ú Ù Ø× Ö Õ Ô Ó Ò Ñ Ð Ï)

[١٦٥ :ﻥاóîÐ ﻝآ) [Ý

{(Bedir'de) iki katını (düşmanınızın) başına getirdiği

bir musibet Uhud’da kendi başınıza geldiği için mi, “Bu

nasıl oluyor” dediniz? De ki, o kendi kusurunuzdandır.}

(Al-İmran, 3/165)

- , + *) (' & % $ # " !)

[١٥ :ėøijĺ] (3 2 1 0 / .

{Andolsun ki sen onların bu işlerini onlar işin farkına

varmadan kendilerine haber vereceksin diye vahyettik.}

(Yusuf, 12/15)

Rüyasını hatırlayınca Yakub aleyhisselam’ın gönlü ferahlıyor

ve umudu artıyordu.

(,+ * ( ) ' & % $ # " !)

[٨٧ :ėøijĺ]

{Ey oğullarım gidin de Yusuf’u ve kardeşini iyice araştı-

rın ve Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin.} (Yusuf, 12/87)

Sayfa 192 / 232

Musa aleyhisselam’ın gönlüne Allah’ın sukûneti indirmesi de

bu kabildendir.

; : 9 8 7 6 5 43 2 1 0 / .)

[٧ :ÿāĝĤ١ ([F E D C B A @ ?> = <

{Musa’nın annesine: Onu emzir. Kendisine zarar ge- leceğinden endişelendiğinde onu denize bırakıver, hiç

korkup kaygılanma, çünkü biz onu sana geri verece-

ğiz ve peygamberlerden biri yapacağız diye bildirdik.}

(Kasas, 28/7)

Tüm bunlardan daha genel ve daha açık olanı, Allah'ın elçi- lerine zafer ve gerçek neticeyi müjdelemesidir. Bu sayede zorluk- lar ve musibetler hafifler, kalblere huzur ve güven iner. Allah'ın

lütf-u keremi tahmin edilenin çok üstündedir. Fakat insanların

çoğu bilmemektedirler.

***

Sayfa 193 / 232

ELLİ DOKUZUNCU ESAS

Kur'ân'ın En Güzel Yola İletmesi

Bu ne güzel bir kâide ve ne hikmetli bir yöntemdir. Kur'ân'ın

bu özelliği belirli bir konuyu değil, tüm konuları kapsamaktadır.

Her konuda en güzel yol O'dur. Akîdede, ahlâkta, amelde, si- yasette, insanlar ile olan münasebetlerde, sanatta, kısacası dinî,

dünyevî her konuda insanları en güzel yola iletmektedir.

[٩ :اءóøŸا ([5 4 3 2 1 0 /)

{Gerçekten bu Kur'ân en doğru yola iletir.} (İsra, 17/9)

Âyette geçen "Akvam" en doğru, en sağlam, en faydalı, en

hoş, işleri en iyi biçimde yerli yerine koyan demektir.

İnanç sistemi: Hayat ve kalbleri salaha ulaştıran ve huzura

götüren inanç sistemidir. Bu inancın sahibi izzet ve şeref sahibi- dir. Hiçbir insana el açmaz, boyun eğmez, sadece Allah'a boyun

eğer. O'na teslim olur. O'ndan ister ve O'na ibadet eder. Allah

tüm kainatı zaten bu maksatla yaratmıştır. Ahlak sistemine gelin- ce, tüm güzel ahlaklarla bezenmeye davet eder. Sabır, vakar, af- fetme, terbiye, hem Allah hem de insanlara karşı iyi davranma..

Kur’ân, güzel ahlakın tümüne davet etmektedir. Kalbleri

birleştirir. Bölünmeyi önler. Kur’ân’ın davet ettiği dine gelince,

o en güzel biçimde hem Allah hem de kul haklarına davet eder ve

yerine getirilmesini sağlar.

Kur’ân’ın davet ettiği din ve dünya siyaseti, hedefe ulaştır- mak için faydalı olan siyasettir, zarardan sakındırır. Maslahatı

esas alır. Gerekli olan her yerde istişareyi esas alır. Zaman ve

durumu göz önünde bulundurur. Evde ve aile fertleriyle olan

davranışlarda da bunu en güzel biçimde uygular. Eş, çocuklar,

hizmetçiler ve arkadaşlarla en doğru ve akılcı yöntemi emreder.

Kur’ân bunu hem açık bir delil hem de bir ölçü olarak ele alır.

Bu önemli konuyu burada ayrıntılarıyla anlatmak çok zordur.

Kur’ân ve sünnet onu geniş olarak ele almıştır. Bu izahlardan

anlaşılacağı gibi Kur’ân’ın herhangi bir biçimde faydalı bir ilmi

iyi bir yöntemi veya ölçüyü yasaklaması mümkün değildir.

***

ALTMIŞINCI ESAS

Kur’ân’ın Kıssalarla Eğitme Yöntemi

Kur’ân’ın eğitim yöntemlerinden birisi de çok uzun kıs- saları zikretmek ve vermek istediği mesajı yerine göre kısaca

veya detaya inmek suretiyle ortaya koymasıdır. Bu da önemli

bir esastır. Kur’ân’ın önemle ele aldığı konulardan bir tanesidir.

Kur’ân kıssalarla büyük gayeleri hedefler. Kıssanın Kur’ân’da

icmali (detaysız) anlatılması, anlatılanları bir kâide olarak değer- lendirmesinden dolayıdır. Diğer yönden de Kur’ân’ın ayrıntılara

geçmesi de anlatılmak istenen konunun açıklamaya gerek duy- masındandır.

Kıssanın durumuna göre bazen icmali verilmesi gerekmek- tedir. Kıssa icmali verildikten sonra ayrıntılara geçer. Birçok

kıssada bu yöntemi görmek mümkündür. Yusuf aleyhisselam’ın ve

Ashabu’l-Kehf kıssalarında da bu özellik göze çarpmaktadır.

Yusuf aleyhisselam’ın kıssası şu şeklinde başlıyor:

[٣ :ėøijĺ] (¥ ¤ £ ¢ ¡)

{Biz sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz} (Yusuf, 12/3)

Ve şöyle devam ederek kıssanın tamamı sunuluyor.

[٧ :ėøijĺ] (U T S R Q P O N M)

{Andolsun ki Yusuf ve kardeşlerinin (kıssaların) da so- ranlar için ibretler vardır.} (Yusuf, 12/7)

Ashabu’l-Kehf kıssasında da aynı yöntemi bulmak müm- kündür. Kıssa önce özet olarak verilmiştir.

^] \ [Z Y X W V U T S)

l k j i h g f e d c b a ` _

w v u t s r q p o n m

[١٢ - ٩ :ėıɔĤ۱ ¡ ([ے } | { ~ z y x

{Yoksa sen sadece Kehf ve Rakim sahiplerinin bizim şa-

şılacak ayetlerimizden olduklarını mı sandın. O genç-

ler mağaraya sığındılar. “Rabbimiz bize katından bir

rahmet ve bize şu işimizden bir kurtuluş yolu hazırla”

dediler. Bunun üzerine mağarada nice yıllar onların

kulaklarına ağırlık vurduk. Sonra onları uyandırdık ki

iki zümreden hangisinin kaldıkları süreyi daha iyi hesab

edeceğini bilelim.} (Kehf, 15/9-12)

Kur’ân böylelikle birkaç ayet ile kıssanın özetini vermiş

daha sonra da şöyle buyurarak ayrıntılara geçmiştir.

[١٣ :ėıɔĤ۱)¢ £ ¤ ¥ ¦§ ([

{Biz sana onların haberlerini gerçek olarak aktarı-

yoruz.} (Kehf, 15/33)

Musa aleyhisselam’ın kıssası da böyledir.

({ | } z y x w v u t)

[٣ :ÿāĝĤ۱[

{İnanan bir kavim için Musa ve Firavun’un haberlerinden

bir parçayı doğru olarak sana okuyacağız.} (Kasas, 28/3)

Adem aleyhisselam kıssası:

[١١٥ :¡Ĉ] (@ ? > = < ; : 9 8 7 6 5)

{Andolsun biz önceden Adem’e tavsiye etmiştik, fakat

unuttu. Biz onda bir azim bulmadık.} (Taha, 20/115)

Kur’ân, kıssayı toplu bir biçimde anlattıktan sonra tafsilatını

da verir.

Sayfa 197 / 232

Kur’ân’ın bir konudan daha önemli diğer bir konuya geçişi

de sık sık uygulanan bir yöntemdir. Kur’ân, Allah’a küfr edip

başka ilah edinenleri, Allah’a çocuk isnad etmelerini, onları

Allah’tan kopmuş bir nur olarak telakki etmelerini daha sonra da

bu nurun insan şekline dönüşmesini, en sonunda da nurun ilahi

şekline geçme safsatalarını reddederek şöyle der:

/ .- , + *) (' & % $ # " !)

[٥ :ėıɔĤ ([3 2 1 0

{Ne kendilerinin ne de atalarının bu konuda bir bilgisi

vardır. Ağızlarından ne büyük bir söz çıkıyor! Onlar ya- landan başka birşey söylemiyorlar } (Kehf, 15/5).

Kur’ân, onların bu iddialarının dayanıksız ve ilimden yok- sun olduğunu söyler. Bunun ne kadar asılsız olduğunu da ayetin

“ağızlarından ne büyük bir söz çıkıyor” kısmı ortaya koymakta- dır. “onlar yalandan başka birşey söylemiyorlar” demek suretiy- le onları en kötü vasıf olan yalancılıkla nitelendirmektedir.

Kur’ân, ahireti inkar edenler konusunda şöyle demektedir.

[٦٦ :ǵĩĩĤ ([LK J I H G)

{Doğrusu onların ahiret hakkındaki bilgileri ardarda

gelip toplandı.} (Neml, 27/66)

Yani ilimleri en zayıf ve dayanıksız olan ilimdir. Sahibini

felakete götürür. Böyle bir ilme ancak beyinsizler inanır. Daha

sonra da şöyle diyerek onların dalalet ve şaşkınlığın zirvesinde

olduklarını ortaya koymuştur.

[٦٦ :ǵĩĩĤ‌ا ([W V U T S)

{Doğrusu onlar ondan yana kördürler.} (Neml, 27/66)

Kur'ân, Nûh aleyhisselam ile onu yalanlayıp dalalet içinde ol- makla itham eden kavmi hakkında şunları der:

(^ [\ [Z Y X W V U T)

[اóĐŶ‌اف: ٦١ [

{Ey kavmim! dedi ben beyinsiz değilim. Fakat ben

alemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir Rasûlüm }

(A'raf, 7/61)

Kur'ân önce ondan her türlü kötü hasletleri nefhyetmiş

sonra da "Fakat ben alemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir

Rasûlüm" demek suretiyle onun kamil anlamda hidâyet üzerinde

olduğunu belirtmiştir. Sonra da onun daha yüce ve daha büyük

bir özelliğini hatırlatarak vahyi ve peygamberliğini zikretmiştir.

) ! " # $ % & ') ([اóĐŶ‌اف: ٦٨ [

{Ben size rabbimin vahyettiklerini tebliğ ediyorum ve

ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm.} (A'raf, 7/68)

Hûd aleyhisselam hakkında da Kur’ân aynı yöntemi uygu- lamıştır. Son Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem risaletini de bu

yöntemle sunmuştur. İlkin peygamberliğe uymayan hasletleri

reddetmiş ve şöyle buyurmuş:

[٢ - ١ :ħåĭĤ׀) ! " # $ ٪ & ') (* ([

{Battığı zaman yıldıza andolsun ki arkadaşınız sapmadı

ve batıla inanmadı} (Necm, 53/1-2)

Sonra da getirdiğinin vahiy olduğunu vurgulamıştır.

[٤ :ħåĭĤ׀([5 4 3 2 1 0)

{O, vahyedilenden başkası değildir.} (Necm, 53/4)

Yaşlı olmasına rağmen Zekeriyya aleyhisselam’ın çocuk sahibi

olmakla müjdelenmesinden sonra Meryem ve İsa aleyhisselam’ın

kıssalarını sunması da aynı metod doğrultusundadır. Keza Kur’ân

ilkin Ka’be’nin saygınlığını anlatmış, ondan sonra da ona yönel- meyi emretmiştir. Bu konudaki örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Sayfa 199 / 232

ALTMIŞ BİRİNCİ ESAS

Kur’ân’ın Zamanı Değerlendirmeki

Yöntemi

Kur’ân, zamanı boşa geçirmemeye ve ondan faydalanmaya

büyük özen göstermiştir. Kur’ân zamanı iki biçimde ele alır.

a) Genel anlamda b) Özel anlamda

İslamın birçok hükmünün yerine getirilmesi zamana bağlıdır.

) } ~ ے ¡¢ £ ¤ ¥ ¦ §¨ ( ]׀Ĥ×óĝ: ١٨٩ [

{Sana hilalleri sorarlar: De ki: Onlar insanlar ve özel- likle hac için vakit ölçüleridir.} (Bakara, 2/189)

Ayette geçen “mevakît” yani vakitler kapsamı altına, namaz,

oruç, zekat ve diğer bazı ibadetler girer. Hac, belli aylarda ifa

edildiği ve öneminden dolayı özellikle zikredilmiştir. Borç, id- det, icare ve benzer akitler de böyledir.

) ( )* ( ]اŻĉĤق: ١]

{İddeti sayın.} (Talak, 65/1)

[١٨٤ :ةóĝ×Ĥا([PO N M L K J I H G F E)

{Sizden kim hasta yahut yolcu olursa diğer günlerde

kaza eder.} (Bakara, 2/184).

[٢٢٦ :ةóĝ×Ĥا ([87 6 5 4 3 2 1)

{Eşlerine yaklaşmamaya yemin eden erkeklerin dört ay

beklemeleri gerekir.} (Bakara 2/226)

[١٠٣ :אءùĭĤا ([z y x w v u t s)

Sayfa 200 / 232

{Namaz mü’minler üzerinde vakitleri belli bir farzdır.}

(Nisa 4/103)

[١٢ :ėıɔĤا ¡ ([ے } | { ~ z y x w)

{Sonra iki gruptan hangisinin kaldıkları müddeti daha

iyi hesab edeceğini görelim, diye onları uyandırdık.}

(Kehf, 18/12)

Onları uyandırmaktaki maksat Allah‘ın kudretini ortaya çı-

karmak içindir. Aksi takdirde onlar uykularına devam edip uyan- dırılmasalardı kıssalarının da herhangi bir anlamı kalmazdı.

Zamanı tayin etme, gün sayma ve hesaplama konularında

dünya ve ahirete yönelik bir maslahat söz konusu ise Kur’ân

onun üzerinde durmuş ve ona özendirmiştir. Üzeyr aleyhisselam ile

ilgili kıssada geçen zaman da böyledir.

y x w v u t s r q p o n m l k)

[٢٥٩ :ةóĝ×Ĥا ¡ ¢£([ے} | { ~ z

{Yahut görmedin mi o kimseyi ki evlerinin duvarları ça- tıları üzerine çökmüş bir kasabaya uğradı. ‘Ölümünden

sonra Allah bunları nasıl diriltir, acaba?’ dedi. Bunun üze- rine Allah onu öldürüp yüz sene bıraktı.} (Bakara, 2/259)

Zamanın gayesini şu ayet öz bir biçimde ortaya koymaktadır.

[٥ :÷Ĭijĺ] (Â µ´ 3 2 ± °¯)

{Yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için ona (aya) bir

takım menziler takdir eden O’dur.} (Yunus, 10/5)

***

Sayfa 201 / 232

ALTMIŞ İKİNCİ ESAS

Kur’ân’da Sabrın İşleniş Biçimi

İbadet ve diğer işleri yerine getirmede en büyük yardımcı sa- bırdır. Sabrın gerçekleşmesine yardımcı olan faktörlerden bazıla- rı: Sabrı ve sabra giden yolları, sabrın önündeki engelleri, sabır- sızlık ile nedenlerini ve onlardan kurtulma yollarını bilmektir.

[٤٥ :ةóĝ×Ĥا ([a ¤£ ¢ ¡)

{Sabır ve namazla Allah’tan yardım dileyin.} (Bakara, 2/45)

Bütün istek ve arzularınıza sabır ile gidin. Bu sayede ibadet- leri ifa etmek kolaylaşır, Allah ve kul hakları yerine getirilir, nef- se ve şeytana karşı koymak basitleşir, haramlar işlenmez, nefsani

arzuların önüne geçilir. Allah'ın rızası elde edilir ve zorluklara

karşı direnç gücü artar.

Sabra gitmek için birtakım metodları bilmek gerekir. Çünkü

sabrın meydana gelmesi onlara bağlıdır. Öncelikle hakkında sa- bır gösterilen konunun değer ve fazileti ile elde edilecek neticele- rin bilinmesi gerekir ki insan ibadetlerle imanın arttığını, kalbin

huzur bulduğunu ve faziletlerin elde edildiğini öğrenmiş olsun.

Haramların zararlarını, meydana getirdikleri kötü neticeleri fark

etsin. Kulluk görevini yerine getirenin Allah katındaki sevab

ve mükafatını bilmiş olsun. Evet insan bunları bildiğinde tüm

zorluklara karşı direnebilecek ve sebat gösterebilecek ve aynı

zamanda ilmin değeri ortaya çıkacaktır. İlmin en büyük fazilet

olduğunun farkına varacaktır.

Kur'ân tüm sapmaların asıl nedenini cehalet ve ilimlerden

uzaklaşma olarak belirtmektedir.

Sayfa 202 / 232

[٢٨ :óĈאĘ] (µ´ 3 2 ± °¯)

{Kulları içinde Allah'tan ancak âlimler korkar.} (Fatır, 35/28)

) J K L M N O P Q R S T U م ۛ

[ˡùĭĤא؏: ١٧[

{Allah'ın kabul edeceği tevbe ancak bilmeden kötülük

edip de sonra tez elden tevbe edenlerin tevbesidir.}

(Nisa, 4/17)

Ayetin anlamı, onlar günahlarını kabullenmediler demek

değildir. Ayetin anlamı şudur: Onların ilim ve deneyimleri onla- rı günah işlemekten, zarardan ve kötü neticelerden alıkoymaya

yetmemiştir.

Kur'ân, Musa'nın Hızır'a şöyle dediğini nakleder.

(w v u t s r q p o n m l k j i h)

[٦٨ - ٦٦ :ėıɔĤ৷[

{Dedi ki doğrusu sen benimle beraberliğe sabredemez- sin. Kavrayamadığın bir bilgiye nasıl sabredersin.}

(Kehf, 18/67-68)

Ayet bize sabırsızlığın nedenini, meseleyi bilmeme olarak

sunmaktadır. Eğer Hızır aleyhisselam da Musa aleyhisselam gibi yap- saydı onun da sabrı tükenecekti.

Kur'ân'ın azamet ve mutlak doğruluğunu şu ayet ortaya koy- maktadır.

[٣٩ :÷Ĭijĺ] (¿3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o 1 ¸¶ µ)

{Bilakis onlar ilmini kavrayamadıkları ve yorumu asla

kendilerine gelmemiş olan Kur'ân'ı yalanladılar.} (Yunus,

10/39)

Kur'ân'ı yalanlayanlar onu hakkıyla bilmediklerinden dola- yı yalanlamışlardı. Eğer Kur'ân'ı hakkıyla bilselerdi, onu yalan-

lama cihetine gitmezler bilakis onu doğrular ve ona boyun eğer- lerdi. Gerçek şu ki onlar Kur’ân’ı hakkıyla anlayamamışlardı.

Kur’ân, kendisini bildikleri ve doğruluğunu öğrendikleri halde

onu yalanlayanlar hakkında da şöyle demektedir.

, + *) ('& % $ # " !)

[١٤ :ģĩĩĤا- ( ]

{Kendileri de bunlara yakinen inandıkları halde zulüm

ve kibirlerinden ötürü onları inkar ettiler.} (Neml, 27/14)

¯® ¬ « a © ¨§ ¦ ¥ ¤ £ ¢)

[٣٣ :אמđĬŶا ([2 ± °

{Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler

açıkça Allah’ın ayetlerini inkar ediyorlar.} (En’am, 6/33)

Netice olarak şunu söylemek mümkündür: Her konuda başa- rı sağlamak, sabır göstermeye bağlıdır. Sabrın hakikatını ve geti- receği hayırlı neticeler ile başarısızlığın kötü neticelerini bilmek

sabır göstermeye yardımcı unsurlardır.

***

Sayfa 204 / 232

ALTMIŞ ÜÇÜNCÜ ESAS

Hedefe Varmanın İmana ve İyi Amellere

Bağlı Oluşu

Kur’ân, insanın hayırlı neticeler elde etmesini, gerçek iman

ve iyi amellere bağlı kılmakta ve kuru laflar, taklitçilik ve dün- yevi bir takım çıkarlarla ortaya çıkmayı da yoldan sapmışların

yöntemi olarak nitelendirmektedir.

) } ~ ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ § ¨ © a

[٣٧ :É×ø] (± ° ¯ ® ¬ «

{Sizi huzurumuza yaklaştıracak olan ne mallarınızdır

ne de evlatlarınızdır. İman edip salih amelde bulunan- lar müstesna. Onlar için yaptıklarına karşılık kat kat

mükafat vardır.} (Sebe, 34/37)

) : ; < = > ? @( ]اóđýĤاء: ٨٨]

{O gün ne mal fayda verir ne de evlat.} (Şuara, 26/88)

Bu manada ayetler çoktur.

Kur'ân'ın bu konuya ilişkin diğer bir yöntemi de sapmış

olan Yahudi ve Hristiyanların durumlarını ortaya koymasıdır.

ÆÅ Ä ÃÂ Á À ¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o 1)

[١١١ :ةóĝ×Ĥا ([Í Ì Ë Ê É È Ç

{Yahudiler, yahut hiristiyanlar hariç hiç kimse cenne- te girmeyecek dediler. Bu onların kuruntusudur. Sen de

onlara eğer sözünüze sâdık iseniz delilinizi getirin de.}

(Bakara, 2/111)

Kur'ân kurtuluşun ne ile olacağını da belirtmiştir.

Ú Ù Ø × Ö Õ Ô Ó Ò Ñ Ð Ï Î)

[١١٢ :ةóĝ×Ĥا ([ß Þ Ý Ü Û

{Bilakis kim muhsin olarak yüzünü Allah'a döndürürse

onun ecri Rabbi katındadır. Öyleleri için ne bir korku

vardır ne de üzüntü çekerler.} (Bakara, 2/112)

) 9 : ; > = <? @ A B C D ﻣ ﺛ

[¦ùĭĤאﺀ: ١٢٣ [

{Ne sizin kuruntularınız ne de Ehl-i kitabın kuruntula- rı (gerçektir). Kim bir kötülük yaparsa onun cezasını

görür.} (Nisa, 4/123)

¡ ے } | { ~ z y x w v u t)

[٧٣ :ħĺóĨ] (¥ ¤ £ ¢

{Kendilerine ayetlerimiz okunduğu zaman inkar eden- ler iman edenlere iki topluluktan hangisinin mevki ve

makamı daha iyi, meclis ve topluluğu daha güzeldir?”

dediler.} (Meryem, 19/73)

) } ~ ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ § ¨ ( ]¦óìõĤﻑ: ٣١]

{Dediler ki bu Kur’ân iki şehirden bir büyük adama in- dirilse olmaz mıydı?} (Zuhruf, 43/31)

Görüldüğü gibi inanmayanlar, üstünlük için dünyalık ve ri- yaset gibi değerleri öne sürmekte ve mü’minleri bunlara sahip

olmamakla itham etmektedirler. İşte aldanmanın temel nedeni

burada yatmaktadır. Çünkü dünyalık mal ve makamlara hem kö-

tüler hem de iyiler sahip olabilmektedirler.

***

ALTMIŞ DÖRDÜNCÜ ESAS

Hak Ehlinin Kalplerine Gelen Şüphelerin

Geçici Olması ve Hemen Dağılması

Zaman zaman hakkı ve inancı zayıf düşürmek için ortaya

atılan şüpheler hak karşısında hemen yok olup dağılırlar. Bu da

Kur’ân’da sık sık geçen önemli kâidelerdendir. Ayetleri iyice

düşünmeyenler hataya düşebilirler. Vesvese ve diğer geçici bazı

nedenlerden dolayı belli belirgin olan hakkın kuruntu ve vesve- selerle gölgelendiğinin farkına varılırsa, bu durumu önlemek için

sağlam inanca başvurulur. Bu sayede hak ile batıl karşılaştırılır.

Bir süre mücadele ettikten sonra hak tekrar ortaya çıkar ve batıl

dağılır. İyi bir netice elde edilir. İman ve yakin artar. Bunda da

büyük fayda ve hikmetler vardır.

1- Kuşkusuz ki peygamberler iman yönüyle insanların en

faziletlisi ve üstünüdürler. Peygamberler hakkında inanılması

gereken de budur. Onlar imanda en yüksek zirvededirler. Bunun

aksi olan şek ve şüpheler konusunda ise masumdurlar. Buna

rağmen, Kur’ân bize peygamberlerin geçici olarak bazı şüphe- lere düştüklerini ve başarısız kaldıklarından bahsetmektedir. Bu

cümleden olarak bazı peygamberler zaferin gecikmesi karşısında

şöyle demişlerdi:

[٢١٤ :ةóĝ×Ĥ‌ا) [À¿ ¾ ½)

{Allah’ın yardımı ne zaman?} (Bakara, 2/214)

Böylece onların kalbine de beşer olarak bazı umutsuzluk be- lirtileri doğar ve ondan etkilenirler. Bunun hemen akabinde de

hemen ilahi yardım gelir ve üzüntü ve ye’s bulutları dağılır.

[٢١٤ :ةóĝ×Ĥا ([Æ Å Ä Ã Â Á)

{Haberiniz olsun Allah'ın yardımı yakındır.} (Bakara,

2/214)

Böyle durumlarda Allah'ın yardımının müjde ve va'dının

gerçekleşmesinin insan üzerinde çok büyük bir etki ve anlamı

vardır. Bu etki ancak bu biçimde gerçekleşir.

2 ± °¯® ¬ « a ©¨§ ¦)

[١١٠ :ėøijĺ] (1⁄4 » o 1 ¸¶ µ´3

{Nihayet peygamberler ümitlerini yitirip de kendileri- nin yalanlandıklarını sandıkları sırada onlara yardımı-

mız gelir ve dilediğimiz kimse kurtuluşa erdirilir.} (Yusuf,

12/110)

Geçici olan bu kuruntular, hak karşısında dağılıp yok olurlar.

Bu tür ayetleri yanlış bazı yorum veya te'villerle izah etmeye

kalkışmak anlamsızdır.

e d c b a ` _ ^] \ [Z Y X)

[٥٢ :ãéĤا([f

{Biz senden önce hiçbir resül ve nebi göndermedik ki o

bir temennide bulunduğunda şeytan onun dileğine ille

de (beşeri arzular) katmaya kalkışmasın.} (Hac, 22/52)

Yani onların yakinlerine bazı şüpheler taarruz eder. Kur'ân,

ayetin sonunda bunun hikmetini belirtmektedir. Neticede Allah

şeytanın ortaya attığı bu vesveseleri ortadan kaldırır. Ayetlerini

ihkam eder. Çünkü Allah ilim ve hikmet sahibidir. Bu ayetten,

bu tür geçici durumların tüm peygamberlerin başına geldiği an- laşılmaktadır.

Peygamberlerin masumiyetinden hareket ederek bu durumu

ismet sıfatlarına ters düşeceği için inkar etmeye kalkışmak büyük

hatadır. Çünkü bu tür geçici tehlikenin kalblerine doğması ismet

sıfatlarına halel getirmez. Bunun dışında bir şey söylemek veya

yanlış yorum ve te'villerde bulunmak realite ve tarihi gerçeklere

aykırıdır.

2- Bu konuda yapılan hatalardan birisi de Yunus aleyhisselam

ile ilgilidir.

[٨٧ :ℵ٤Ļ×ĬŶ١ ([g f e d c)

{Bizim kendisini asla sıkıştırmayacağımızı zannetmişti.}

(Enbiya, 21/87)

Burada geçen durum da geçici bir haldir. Hemen geçmiştir.

Bu, insanların istemediği halde maruz kaldığı vesveseler türün- dedir. İman ve sağlam yakin sayesinde hemen dağılıp giderler.

Aynı durumdan şikayetçi olan bazı sahabelere Rasûlullah sallalla- hu aleyhi ve sellem şöyle müjde vermiştir. "Bu kötü durumu vesve- seye çeviren Allah'a hamd olsun. Bu imanın ta kendisidir."(8)

3- Zaman zaman kızgınlık veya diğer bazı sebeblerden kay- naklanan ve insanın başına gelen kuruntular da bu türdendir. Bazı

günahlardan dolayı mü'minin kalbine bu tür vesveseler doğabi- lir. Hemen ilahi güç ve kamil imanı sayesinde o badireyi atlatır.

4- Yusuf'un aleyhisselam başından da böyle bir durum geçmişti.

[٢٤ :ėøijĺ] (F E D C B A @ ?> = <)

{Andolsun ki kadın ona meyletti. Eğer Rabbinin işaret

ve ikazını görmeseydi o da kadına meyledecekti.} (Yusuf,

12/24)

O, kamil iman, murakabe korku ve ümide rağmen böyle bir

durum ile karşılaşmıştı. Fakat sahip olduğu murakabe duygusu,

bu geçici arzuyu hemen dağıtmış ve onu Allah'ın razı olduğu

bir iradeye kalbetmişti. İşte bu ihlas ve imanı sayesinde o, Yusuf

Sıddık oluverdi. Kadınlara karşı zafer elde etti ve Rabbinden böy- le musibetlerden uzak bırakılmasını niyaz etti ki böyle bir hale

(8) Ahmed, (1/235); Ebû Dâvûd, "Edep" (No: 5090). İbn Abbâs radıyallahu anhumâ'dan

Sayfa 209 / 232

ancak büyük irade sahibi insanlar muvaffak olabilir. O Sıddık,

şöyle niyazda bulunmuştu:

[٣٣ :ėøijĺ] (a` _ ^] \ [Z)

{Rabbim! Hapis beni çağırdıkları şeyden bana daha

sevimlidir.} (Yusuf, 12/33)

Bu onun kahramanlığını gösteren ve hadiste geçtiği gibi

"Neseb sahibi güzel bir kadın kendisini davet ettiğinde "Ben

Allah'tan korkuyorum" diyebilen herkes için geçerlidir."(9)

c b a ` _ ^] \ [Z Y)

[٢٠١ :ـفاóĐŶ|([e d

{Takvaya erenler var ya onlara Şeytan tarafından bir

vesvese dokunduğunda (Allah’ın emirlerini) hatırlayıp

hemen gerçeği görürler.} (A’raf, 7/201)

Ayette geçen “vesvese” iman ve iradeye tearuz eden durum- dur. Mü’minlere bu hal geldiği zaman imanlarını takviye edecek

vecibeleri, ayetleri, neticeleri ve hükümleri hemen düşünürler ve

kendilerine gelirler. Bu sayede şüphe ve kuşkuları dağılmış olur.

Şeytan da perişan ve aciz olarak gerisin geri döner.

5- Lut aleyhisselam’ın şöyle demesi de bu tür ayetlerdendir.

[٨٠ :دijİ] (Ë Ê É È Ç Æ Å Ä Ã Â Á À)

{Keşke benim size karşı (koyacak bir gücüm olsaydı

veya güçlü bir kaleye sığınabilseydim} (Hud, 11/80)

Nitekim Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de ayeti “O çok

güçlü bir kaleye sığınmıştı”(10) şeklinde izah etmiştir.

Dayanılacak yegane güç ve kuvvet sadece Allah Teala’dır. Fakat

o çok zor durumlar altında Lut aleyhisselam, yegane dayanağın Allah ol- duğunu bildiği halde hatırına bir an da olsa maddi kuvvetler gelmişti.

(9) Buhârî, “Ezan” (No: 660, 2/143); Müslim, “Zekat” (No: 1031, 2/185).

(10) Buhârî, “Ehâdîsu’l-Enbiyâ” (No: 3372, 6/410-411); Müslim, “İman” (No: 151,

1/133) Ebû Hureyre radiyallahu anh’den.

Sayfa 210 / 232

ALTMIŞ BEŞİNCİ ESAS

Bir Vecibenin Terk Edilmesi veya Bir Haramın

İşlenmesi Söz Konusu ise Mübahın

Terk Edilebileceği

Kur’ân bir vecibenin terk edilimesi veya haramın işlenmesi

söz konusu ise mübahın terkedilebileceğini vurgulamaktadır.

Bununla ilgili ayetler de pek çoktur. Bu kâide de “vasıtalar

gayelerle aynı hükümlere tabidirler” kâidesi kapsamındadır.

) | } ~ ے ¡ ¢ £ ¤ ¥ ¦ § ¨ (

[ادĬŶאم: ١٠٨ [

{Allah’tan başkasına tapanlara sövmeyin sonra onlar

da bilmeyerek Allah’a söverler.} (En’am, 6/108)

[٣١ :رijĭĤا ([ÌË Ê É È Ç Æ Å Ä)

{Gizlemekte oldukları zinetleri anlaşılsın diye ayakları-

nı yere vurmasınlar.} (Nur, 24/31)

[٣٢ :ابõèŶا ([A @ ? > = < ; :)

{Çekici bir eda ile konuşmayın sonra kalbinde hastalık

bulunan kimse ümide kapılır.} (Ahzab, 33/32)

- , + *) (' & % $ # " !)

[٩ :ÙđĩåĤ . /0] (ا

{Ey iman edenler, cuma günü namaza çağrıldığı zaman

namaza koşun ve alış-verişi bırakın.} (Cuma, 62/9)

İmkan nisbetinde mübah olan emirler yerine getirilir. Farz

veya sünnete mübah ile ulaşıyorsa mübah da emir kapsamında- dır. Yok eğer bir vacibin terki veya haramın işlenmesi söz konusu

ise mübah terkedilir ve o mübahı işlemek haram olur. Ameller ilk

ve son niyetlere göredir.

***

Sayfa 212 / 232

ALTMIŞ ALTINCI ESAS

İmanın En Önemli Konusunun

Tevhid Oluşu

Kur'ân'ın en fazla üzerinde durduğu ve davet ettiği konu,

uluhiyet ve ibadette tevhid konusudur. Bu tartışılmaz bir gerçek- tir. En büyük ve en faziletli konu budur. İnsanlığın düzelmesi

içinde en gerekli olan budur.

Tevhid için insanlar ve cinler yaratılmış din gönderilmiş ve

kanunlar vazedilmiştir. Onun varlığıyla iyilik; yokluğuyla da fit- ne ve fesad olur. Kur'ân baştan sona tevhitten bahsetmektedir.

Ya doğrudan doğruya veya dolaylı olarak onu pekiştirmeye ça- lışmaktadır. Bazen de tevhidin zıttını reddetmek, dünya ve ahi- rette tevhid ehlinin elde edecekleri mükafatları, onlarla müşrikler

arasındaki farkları belirterek işler. Tevhidin bu çeşidine uluhiyet

tevhidi denir. Uluhiyet sıfatı herkesin iman etmesi gereken bir

sıfattır. Bu sıfat ism-i a'zama delalet eden bütün kemal sıfatlarını

havi ve lazimi bir sıfattır. İbadet kavramını tamamıyla kapsadı-

ğı için ona tevhidi ibadet de denilmiştir. Bu da ihlas ile Allah'a

kulluk etmek, onu gereği gibi tanımak küçük büyük şirkten uzak

kalmak, her konuda Rasûlullah'a ittiba etmek, her türlü bid'attan

uzak durmak, Allah için sevmek ve Allah için buğzetmekle ger-

çekleşir.

İmanın en büyük konusu olan tevhidi şeyh Muhammed b.

Abdulvehhab başta “Kitabu’t-Tevhid” olmak üzere birçok eserinde

ele almış ve açıklamıştır. Mahiyetini, ayrıntılarını, nasıl gerçekle-

şeceğini ve tevhidi bozan hususları açıklamaya çalışmıştır. Kur’ân

birçok yöntem ile tevhidi ortaya koymuştur. Kitabımızın başında

bir nebze üzerinde durmuştuk. Tefsirimizde(11) {Bil ki, Allah’tan

başka ilah yoktur. Günahların için istiğfar et.} (Muhammed, 47/19)

âyetini tefsîr ederken, tevhidi pekiştiren sekiz önemli esası ortaya

koyduk.

Allah’tan başka ilah yoktur, hakikatının bilinmesi birkaç bi-

çimde gerçekleşir.

1- En önemlisi şudur: Tevhid Allah’ın yarattıkları ve esma-ı

hüsnası, sıfatları, azamet ve kemalına delalet eden fiiller üzerin- de düşünmek suretiyle gerçekleşir. Bu yöntem, Allah’ı birleme

ve gereği gibi ibadet etmeyi gerektirir.

2- Allah’ın yaratma ve işleri düzene koymada bir ve tek ol- duğunu bilmekle olur. Bununla da Allah’ın uluhiyette de bir olu-

şu ortaya çıkar.

3- Gizli-açık, maddi-manevi, dünya ve ahiret ile ilgili tüm

nimetlerin Allah’tan olduğunun bilinmesiyle elde edilir. Bu da

kalbi; korku, ümit ve istek hallerinde Alah’a bağlar. Ortaksız bir

ilah olarak tanıtır.

4- Allah’ın dostlarına vermiş olduğu sevabı ile düşmanları-

nın maruz kaldıkları cezaları düşünmek suretiyle elde edilir. Bu,

kulu ibadet edilmeye ehil tek zatın Allah olduğuna götürür.

5- İnsanları dalalete götüren, Allah ve peygamberin yolun- dan alıkoyan tağutları, Allah’tan başka tapınılan putları tanımak- la olur. Bu putlar her halleriyle zayıf ve acizdirler. Fakir ve bi-

çaredirler, ne kendilerine, ne de kendilerine tapanlara bir fayda

veya zarar verebilirler. Hiç kimseyi öldüremezler, diriltemezler.

Kendilerine tapanlara yardım edemezler, herhangi bir fayda ve- remezler. Zararı def edemezler. Bütün bunlar “Allah’tan başka

ilah yoktur” hakikatını öğretmeye yardımcı unsurlardır.

6- Tüm semavi kitablar bu gerçekte birleşmiştir. Semavi ki- tabların en önemli konusu da tevhittir.

(11) Tefsîru’s-Sa’dî adıyla tercüme edilerek yayınevimiz tarafından yayınlanmıştır.

7- Ahlak, akıl, ilim, görüş bakımından seçkin ve en faziletli

şahsiyetler olan peygamberler ve alimler bu konuyu doğrulamış-

lardır.

8- Kainat ve insanın nefsindeki tüm deliller en açık bir bi-

çimde tevhide delalet etmektedir. Kainat ve insanın içindeki hay- ret verici nizam, eşsiz hikmet ve garabetler lisan-ı hal ile tevhide

davet etmektedirler.

Allah’ın tevhide davet ettiği yöntemlerden bazıları bunlar- dır. Kur’ân’ın birçok yerinde çeşitli yöntemlerle la ilahe illallah’a

davet edilir. Tüm peygamberler ilk davetlerinde tevhide çağırır- lardı. Sıraladığımız yöntemlerin daha etkili ve daha güzellerini

ortaya koymak suretiyle tevhidi öğretirlerdi.

***

Sayfa 215 / 232

ALTMIŞ YEDİNCİ ESAS

Kur'ân'ın Şüphe ve Kuruntulardan Kurtulmak

İçin Net ve Açık Olan Haberleri Tercih

Etmeyi İstemesi

Kur'ân, şüphe ve kuruntulardan kurtulmak için haklılığı

açık olan şeylere gidilmesini öngörmektedir. Bu oldukça önem- li bir ölçüdür. Çünkü şüpheli olan, net olanı ortadan kaldırmaz.

Bilinmeyen şey, açık ve belirgin olanla karşılaştırılmaz. Kur'ân

birçok yerde buna dikkat çekmiştir. Kur'ân ilimde söz sahible- rinden bahsederken onların Kur'ân müteşabihatı hakkındaki şu

beyanlarını aktarmaktadır.

[٧ :ﺍنóĩĐ] (´ آل3 2 ± °¯)

{Ona iman ettik hepsi Rabbimizden indirilmişlerdir.}

(Âl-i İmran, 3/7)

Muhkem ayetlerin içerikleri bellidir. Bundan dolayı müteşa- bihatın da muhkem ayetlere göre açıklanmaları gerekmektedir.

Kur'ân fitnecilerin mü'minler konusunda dolaştırdıkları yersiz

haberlere itibar etmek isteyen müslümanları kınamış ve şunu

vurgulamıştır.

M L K J I H G F E D C B)

[١٢ :رijĩĤا ([N

{Bu iftirayı işittiğinizde erkek ve kadın mü'minlerin

kendi vicdanları ile hüsnü zanda bulunup da "Bu açık

bir iftiradır" demeleri gerekmez miydi?} (Nur, 14/12)

Sayfa 216 / 232

Ayet, mü'minlerin imanları gereği bu tür kötülükleri yapma- yacakları, ve kötülerin ortaya koydukları sansasyonel haberlere

itibar edilmemesini öngörmektedir.

q p on m l k j i h g f e d c)

[٦٩ :ابõèŸا ([t s r

{Ey iman edenler, Musa'ya eziyet verenler gibi olmayın.

Allah, onu dedikleri şeyden temize çıkardı. O Allah ya- nında şerefli idi.} (Ahzab, 33/69)

Musa'nın Allah katında şerefli olması, ona yapılan iftira ve

ithamların asılsız olduğunun kanıtıdır. Çünkü birisinin Allah ka- tında üstün olması, onun her türlü itham ve peygamberliğin şanı-

na uymayan noksanlıklardan uzak olduğunu ve azim sahibi tüm

şahsiyetlerin sahib bulundukları hasletlerin kendisinde de bulun- duğunu ortaya koymaktadır.

Allah müslümanları, gazaba uğramış, katı yürekli ve pey- gamberlere savaş ilan eden Yahudiler gibi olmaktan sakındırmış-

tır. Yahudilerin bu düşmanlığından Musa aleyhisselam da payını

almıştır. Halbuki Musa aleyhisselam'ın Allah katındaki değeri de

bilinen bir gerçekti. Onun sayesinde birçok nimet elde etmişler- di. Allah katındaki değerinden dolayı İsrailoğullarını kötü aki- betlerden ve öldürülmekten kurtarmıştı. Allah bu emriyle müslü-

manları İsrailoğullarına uymaktan sakındırmış, peygamberlerin

efendisi ve en değerlisi olan Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’e

eziyyet etmemelerini hatırlatmıştır.

[٣٢ :÷ĬijÍ] (ÔÓ Ò Ñ Ð Ï)

{Haktan sonra sapıklıktan başka ne vardır.} (Yunus, 10/32)

[٦ :É×ø] (® ¬ « a ©¨§ ¦ ¥ ¤)

{Kendilerine ilim verilenler Rabbinden sana indirilenin

hak olduğunu bilirler.} (Sebe, 34/6)

Sayfa 217 / 232

ALTMIŞ SEKİZİNCİ ESAS

Allah İçin Birşeyi Terk Edene

Daha İyisinin Verileceği

Bu kâide de Kur’ân’ın birçok yerinde geçmektedir.

1- Mal-mülk, akraba ve dostlarını terkedip Allah yolunda

hicret eden ilk muhacirlerin durumu: Allah onlara terk ettiklerin- den daha geniş ve daha faydalısını vermiştir.

2- İbrahim aleyhisselam’ın durumu da aynıdır. Putçu bir baba- yı ve toplumunu terkedince, Allah ona İshak ve Yakub ile salih

bir nesil vermişti.

3- Yusuf aleyhisselam kralın karısı karşısında iffetini muhafaza

edip, nefsini o şa’şaalı hayattan kurtarıp, zindanı, fitne fesad ve

günah işlemeye tercih edince Allah, bunlara karşılık ona yeryü-

zünün idaresini bahşetmişti. O dilediği gibi yaşıyor ve hükmedi- yordu.

4- Ashabu’l-Kehf: Putçu toplumlarından uzaklaşınca, Allah

onlara her türlü rahatlık ve huzuru bahşetmiş ve dalalete düşen- lerin hidâyetine sebeb kılmıştı.

5- İmran kızı Meryem: İffetini koruyunca, Allah ona değer

vermiş, kudretinden ona bir çocuk bahşetmiş, onu ve çocuğunu

insanlık için ibret kılmıştı. Allah için nefsani arzulardan uzak du- ranlara Allah, tüm dünya lezzetlerini geride bırakacak olan iba- det, muhabbet ve Allah'a yönelme zevkini verir.

ALTMIŞ DOKUZUNCU ESAS

Kur'ân'ın Fitne-Fesad Odaklarıyla

Mücadele Yöntemi

Kur'ân, fitne-fesad odaklarıyla mücadeleyi üstlenmiştir.

Şer odaklarından kurtulmanın tek yolu Kur'ân mesajına kulak

vermek ve direktifleri, hayata geçirmektir. "Kur'ân'ın iyilik ve

iyiliğe davet etmesi" konusunu işlerken bu konu üzerinde dur- muştuk. "Kur'ân'ın batıl taraftarlarıyla mücadele yöntemi" ile

"Kur'ânın iç ve dış siyaseti" bölümlerinde de aynı konu üzerinde

durmuştuk.

Kur'ân, fitne ve fesattan kurtulmanın yolunun kendi emir- lerine uymada olduğu gerçeğini sık sık işlemektedir. Şer odak- larının başı, risalet, vahiy ve dinleri inkar eden ateist kesimdir.

Onlar, Kur'ân'ı ve diğer kitab ve peygamberlerin getirmiş olduk- ları herşeyi inkar etmektedirler. Onlar en açık ve belli olan ger-

çekleri bile bile reddetmekten çekinmezler ve onlara inanmayı

gurur konusu ederler.

Şer odaklarından bir diğeri de Allah'ı yaratıklara benzeten

veya onlara denk gören; Allah'ın sıfat ve hakkını inkar eden müş-

riklerdir. Kur'ân'da şirkin iptal edilmesi, tevhid ve Allah'ın birliği

ile ilgili delillere çokça yer verilmiştir. Allah'tan başkasına ibadet

edilmez. Allah’ın dengi benzeri hiçbir yaratık yoktur. Kur’ân on- ların her türlü iddialarını çürütmektedir. Peygamberlerle risaleti

inkar edenlere karşı Kur’ân’ın ortaya koyduğu deliller, mucize- ler ve sıfatlarla mücadele edilir. Kur’ân bunları ortaya koymakla

peygamberler ve onların davalarının hak olduğunu, insanların en

doğru ve en üstün insanlar olduğunu ispatlamış bulunmaktadır.

Şer odaklarından birisi de peygamberler arasında ayırım

gözeten, Kur’ân’ın bir kısmına inanıp diğer kısmını inkar eden- lerdir. Kur’ân’da bunların reddiyle ilgili bir çok delil bulunmak- tadır. İddialarında türlü çelişkilere düşmektedirler. Gerçek iman,

Allah’ın indirmiş olduğu tüm kitab ve peygamberlere iman et- mektir. Hak nerede olursa olsun kabullenmek gerekir. Onun dı-

şında herşey kuruntu ve boş iddialardır.

Fitne ve fesad odaklarından bir tanesi de dinsizlik ve komi- nizm ideolojileridir. Bunlar tarihin görmüş olduğu en büyük fitne

ve fesad akımlarıdır. Bunlar; din, inanç ve mülkiyetin amansız

düşmanıdırlar. Kur’ân, güçlü delillerle, onların boş iddialarını;

güzel ahlakıyla da onların kötü ahlaklarını; zekat kardeşlik ve

hukuka saygı pirensipleriyle de onların insanların arasına yay- dıkları fitne ve fesadı yok etmeyi üstlenmiştir. Keza İslam’da

onların fitnesine dur diyebilecek yardım müesseseleri, hukuk ve

ahkam kurumları mevcuttur. Tüm bunlar kominizm ve bolşevik- liğin fitnesini yok etmeye ve şerlerini kaldırmaya yeterlidir.

Fitne ve şer odaklarından birisi de bid’at ehli ve ekolleridir.

Kur’ân’da iman ve ibadet konularında sünnete uymayı emreden

birçok delil vardır. Müteşabih ayetler, muhkem ayetlerle yorum- lanır. Allah'ın ipi olan Kur'ân'a ittiba edilir. Bu şekilde asılsız

iddialarına cevap verilmiş ve delilleri çürütülmüş olur.

Şer odaklarından bir tanesi de bölünmeyi, cepheleşmeyi

meydana getiren ve İslam birliğini dağıtan hiziplerdir. Bu konuda

da Kur'ân, Allah'ın ipine sarılmayı, bölünme ve hizipleşmeden

uzak durmayı, kardeşliği, sevgiyi emretmekte; bölünmeyi, dala- let ehlinin alameti olarak göstermekte ve bu tür fırkaların yoluna

düşmekten sakındırmaktadır.

Fesad odaklarından diğer birisi de mal, can ve ırz düşman- larıdır. Kur'ân birçok ayetinde onlarla mücadele etmeyi, onlara

hadleri uygulamayı, onların eylemlerinden uzak durmayı emret- mektedir. Va'z, irşad ile de onların iyiye yönlendirilmesi tavsiye

edilmektedir. Fitne ve fesadın kötü neticelerini Kur'ân'ın emirle- rine uymayanlar üzerinde kolayca görmek mümkündür.

Kur'ân'ın muhkem kalesine giren emin olur. Dışarda kalan

ise tüm fitne ve belalara maruz kalır. Kur'ân her türlü batıla karşı

kalkan, kalb ve toplum için güven kaynağıdır.

***

YETMİŞİNCİ ESAS

Anlamları Çok Geniş ve Kapsamlı Olan

Bazı Âyetler

Bu te’lifimizi neşretmenin asıl gayesi geçen satırlarda, işle- meye çalıştığımız esasları; ayetler ışığında bazı perensip, kâide

ve yöntemleri ortaya koymaktır. Bu kâide ve yöntemleri her ne

kadar değişik konu ve başlık altında işledik ise de hepsinin temel

gayesi birdir. O da tek bir kâide ve külli bir esasta toplanabilir.

Kur’ân’ın her bir ayeti başlıbaşına bir kâide ve bir esastır. Bu

da Kur’ân’ın Allah katından indirildiğinin ve sözleri özlü ve an- lamlı olan sadık-ı masdukun doğruluğunun büyük delillerinden

birisidir.

Şimdi de bunlardan bazı misallar vermeye çalışalım.

[٤٦ :ÛĥāĘ] (èç æ å äã â á à)

{Kim iyilik ederse kendisi için, kim de kötülük ederse

kendisi için yapmış olur.} (Fussilet, 41/46)

[٢٦ :÷Ĭijĺ] (&% $ # " !)

{Güzel davrananlara daha güzel karşılık birde fazlası

vardır.} (Yunus, 10/26)

[٦٠ :ĩĩèóĤ (ا[µ´ 3 2 ± °)

{İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir.} (Rahman, 55/60)

T S R Q P O N M L K J)

[٩٠ :ģéĩĤا ([XW V U

{Allah adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder.

Çirkin işleri fenalık ve azgınlığı yasaklar.} (Nahl, 16/90)

[٢ :ةïאئïĤ ([ÉÈ Ç Æ Å Ä ÃÂ Á À ¿)

{İyilik ve takva konusunda yardımlaşın, azgınlık ve gü-

nah üzerinde yardımlaşmayın.} (Maide, 5/2)

ed c b a ` _ ^] \ [Z Y)

{Erkek ve kad

[٩٧ :ةéïĤ

ı

]

n mü'min olarak kim salih bir amel i

(l k j i h g f

şlerse

ona hoş bir hayat yaşatırız ve mükafatlarını elbette yap- makta olduklarının en güzeli ile veririz.} (Nahl, 10/97)

a ` _ ^] \ [Z Y X W)

[٨ - ٧ :ÙĤõĤõĤ ([d c b

{Kim bir zerre ağırlığı kadar iyilik işlerse onu görecek;

kim de bir zerre ağırlığı kadar kötülük işlerse onun da

karşılığını görecektir.} (Zilzal, 99/7-8)

[٢٠ :ةĨõïĤ ([sr q p o n m l k j i h)

{Kendiniz için önden (dünyada iken) ne iyilik hazırlarsa- nız Allah katında onu bulursunuz; hem de daha üstün ve

mükafatça daha büyük olmak üzere.} (Müzzemmil, 73/20)

[١٠ :óĨõĤ [مٹ ë ê é è ç æ å)

{Sabredenlere ecirleri hesapsız olarak verilecektir.}

(Zümer, 39/10)

[٦ :اتóåéĤا([6 5 4 3 2 1 0 /)

{Ey iman edenler: size bir fasık bir haber getirirse iyice

araştırın.} (Hucurat, 49/6)

[٣٨ :رىijýĤا ([p o n)

{Onların işleri kendi aralarında şûrâ iledir.} (Şura, 42/38)

Sayfa 223 / 232

)= > ?@ ( ]لآ óĩĐنا: ١٥٩]

{Onlara bu iş konusuda danış!} (Al-i imran, 5/159)

[٤٤ :÷Ĭijĺ] (3 2 1 0 / .)

{Şüphesiz ki Allah insanlara hiç bir şekilde zulmetmez.}

(Yunus, 10/44)

(. - , + *) (' & % $ # " !)

[آل óĩĐان: ٣٠ [

{Herkes, ne hayır işlemiş ve ne kötülük yapmış ise, yap- tıkları önüne konulduğu gün, isteyecek ki kötülükleri ile

kendi arasında uzun bir mesafe bulunsun.} (Al-i İmran, 3/30)

[١٢٨ :אءùĭĤا ([32 1)

{Barış daha hayırlıdır.} (Nisa, 128)

[٨١ :÷Ĭijĺ] (F E D C B A @)

{Kuşkusuz Allah fesad ehlinin amellerini düzeltmez.}

(Yunus, 10/81)

[٢٠٥ :ةóĝ×Ĥا)\ [^ _ `([

{Allah fesad çıkarmayı sevmez.} (Bakara, 2/205)

) z ~ { | } ے¡ ¢ £ ¤ ¥ ( ]اĉęĬźאر: ١٩]

{O gün hiç kimse diğerine hiçbirşey yapamaz, o gün

herşey Allah'a aittir.} (İnfitar, 82/19)

[١٨ :ïåĤا ([O N M L K J)

{Allah ile birlikte kimseye yalvarmayın.} (Cin, 71/2)

[٢٢ :ةóĝ×Ĥ)ا» ¬ R¯( ]

{Allah'a ortaklar koşmayın.} (Bakara, 2/22)

[١١٠ :ةóĝ×Ĥا » ¬ R¯° ([a ©¨)

Sayfa 224 / 232

{Önceden kendiniz için yapacağınız her iyiliği Allah'ın

katında göreceksiniz.} (Bakara, 2/110)

[٣ :óĨõĤا ([ZY X W V)

{Haberiniz olsun halis din Allah'ındır.} (Zümer, 39/3)

[١٦ :ïÖאĕÝĤا ([z y x w)

{Gücünüz kadar Allah'tan sakının.} (Teğabun, 64/16)

[٨٨ :ـíjÏ] (ÊÉ È Ç Æ Å Ä ڽٿ

{Ben sadece gücüm yettiği kadar islah etmek istiyorum.}

(Hud, 11/13)

[٢٣٧ :ةóĝ×Ĥا ([ĐÏ Î Í Ì ﯽ

{Aranızda faziletli davranmayı unutmayın.} (Bakara,

2/237)

[٨٥ :افóĐŶا] \ [([Z)

{İnsanların eşyasını eksik vermeyin.} (A’raf, 7/85)

[١١٢ :دijİ] ([Z Y)

{Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.} (Hud, 13/112)

[١١٥ :دijİ] (3 2 ± ° ¯ ® ¬ «)

{Sabırlı ol, çünkü Allah güzel iş yapanların mükafatını

zayi etmez.} (Hud, 13/115)

Q P O N ML K J I H)

[٢٤ :ėøijĺ] (R

{İşte böyle biz, kötülük ve fuhşu ondan uzaklaştırmak

için (delilimizi gösterdik) Şüphesiz o ihlaslı kullarımız- dandı.} (Yusuf, 4/24)

[٨٠ :אﺖĘאāĤا ([5 4 3 2 1)

{İşte biz iyileri böyle mükafatlandırırız.} (Saffat, 37/80)

G F E D C B A @ ? > = < ;)

[٢١ :ïĐóĤا ([H

{Onlar, Allah’ın gözetilmesini emrettiği şeyleri göze- ten, Rablerinden sakınan ve kötü hesaptan korkan kim- selerdir.} (Ra’d, 13/21)

) | } ~ ¡ﮯ ( ]اijýĤﺮ: ٤٠]

{Kötülüğün karşılığı ancak kötülüktür.} (Şura, 42/40)

3⁄41⁄2 1⁄4 » o1 ¸¶ µ´ 3 2)

{Eğer ceza verecekseniz size yap

[١٢٦

ılan haks

( ]اğéĭĤ :

ı

À ¿

zlığın misliy- le ceza verin. Sabrederseniz elbette o sabredenler için

daha hayırlıdır.} (Nahl, 16/126)

[١٩٤ :ةóĝ×Ĥا ([gf e d c b a ` _ ^)

{Kim size saldırırsa siz de ona misilleme olacak kadar

saldırın.} (Bakara, 2/194)

[٩ :اءóøŸا ([5 4 3 2 1 0 /)

{Şüphesiz ki bu Kur'ân, en güzel yola iletir.} (İsra, 17/9)

[١٥ :اءóøŸا ([À ¿ 3⁄4 1⁄2 1⁄4 » o)

{Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap

edecek değiliz.} (İsra, 17/15)

[٩١ :ÙÖijÝĤا([xw v u t s)

{İyilik edenlerin aleyhine bir yol yoktur.} (Tevbe, 9/91)

] \ [Z Y X W V U)

[١٥٧ :افóÐŸا ([ba ` _ ^

{Peygamber onlara iyiliği emreder, kötülükten alıkor,

hoş şeyleri helal kılar ve pis şeyleri onlara yasaklar,

üzerlerindeki zincirleri indirir.} (A'raf, 7/157)

) ¢ £ ¤ ¥ ¦ §¨( ]ïijýĤ‌ىر: ٤٠]

{Kim af eder, islah ederse onun ecri Allah'a aittir.}

(Şura, 421/40)

[٤٦ :ėıɔĤا) ') (* + , - . /([

{Kalıcı iyi ameller Rabbinin indinde hem sevapça daha

hayırlı hem de ümit bağlamaya daha layıktır.} (Kehf,

18/46)

[٧٦ :ħÍóĨ] (Û Ú Ù Ø × Ö Õ Ô Ó)

{Sürekli kalan iyi şeyler Rabbinin nezdinde hem mü-

kafat bakımından daha hayırlı hem de akibetçe daha

iyidir.} (Meryem, 19/76)

[١٨٥ :ةóĝ×Ĥا » ¬ R¯([a ©¨§)

{Allah sizin için kolaylığı ister ve sizin için zorluğu

istemez.} (Bakara, 2/185)

[٧٨ :ãéĤا ¡¢ ([ے } | { ~ z)

{Allah dinde sizin için bir zorluk yaratmadı.} (Hac,

22/78)

[٤ :ابõèŶا ([f e d c b a `)

{Allah hakkı söyler ve (iyi) yola iletir.} (Ahzab, 33/4).

) ! " # $ % & ' ( ) ( ]اĜóęĤאن: ٣٣]

{Onların sana getirdikleri hiçbir temsil yoktur ki (onun

karşılığında) sana daha doğrusunu ve açığını getirme- yelim.} (Furkan, 25/33)

[٢١ :ابõèÝا ([È Ç Æ Å Ä Ã Â Á)

{Sizin için Rasûlullah'ta güzel örnek vardır.} (Ahzab,

33/21)

Sayfa 227 / 232

[٧ :óýéĤا ([xw v u t s r q p)

{Rasûlullah size neyi getirirse onu alın, sizi neden alı-

koyarsa da ondan vazgeçin.} (Haşr, 59/67)

g f e d c b a `)

[٥٨ :ابõèÝا ([l k j i h

{Mü'min erkeklerle mü'min kadınlara yapmadıkları

birşeyden dolayı eziyet edenler şüphesiz bir iftira ve

apaçık bir günah yüklenmişlerdir.} (Ahzab, 33/58)

[٦٠ :אלęĬÝا » ¬ R ([a © ¨)

{Düşmanlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet

hazırlayın.} (Enfal, 8/60)

Bu ve benzeri ayetlerin herbiri başlı başına özlü ve anlamı

çok olan birer kâide ve esastır. Kâide ve yöntemleri işlerken bun- ların birçoğu geçti. Kur'ân'a vakıf olan veya ezbere bilenlere

bunlar malumdur.

Nimeti sayesinde bizleri iyi amelleri işlemeye muvaffak kı-

lan Allah'a hamd olsun. Onları bir araya getirmeye Allah bizleri muvaffak kıldı. Okuyucuya kolay gelecek biçimde onları açık ve öz olarak işlemeye çalıştık. Kur'ân'ın anlaşılması için yararlı olur kanaatindeyiz. Bu çalışmamızla en faydalı, en doğru ve en açık yöntemleri ve kâideleri ortaya çıkarmaya çalıştık.

Çalışmamız kendi kendini tanıtmaya kafidir. Onu ihlaslı bir amel kılmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ederim. Cennetine vesile olan amellerden eylesin. Onunla bizlere ve okuyucularımıza ha- yırlı neticeler ihsan eylesin.

Salat ve selam Rasûlullah'a onun ashâbına, ehline ve onların izinde gidenlerin üzerine olsun. Son sözümüz alemlerin Rabbi olan Alah'a hamd olsun.

Hicri 6 Şevval 1365.

İÇİNDEKİLER

İçindekiler

Sayfa 231 / 232

Sayfa 232 / 232

Özgün Adı:

el-Kavâidu'l-Hisân

el-Mute'allikatu bi Tefsîri'l-Kur'ân

Telif: Abdurrahmân b. Nâsır es-Sa'dî

Yayıncı: Guraba

Çeviri: Abdulcelil Candan

Tashih ve Redakte: Ahmet İhsan Dündar

Yayına Hazırlık: Guraba

Kapak: Selim Çimendağ

Baskı-Cilt: Step Ajans

Guraba Yayınları: 79

ISBN: 975-92420-0-1

Birinci Baskı

M.2008/ H. 1429

GURABA YAYINCILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Çatalçeşme Sk. Defne Han 27/9

Cağaloğlu – İstanbul

PK. 591 SİRKECİ

Tel: (0212) 526 06 05 Fax: 522 49 98

www.guraba.com.tr

guraba@hotmail.com